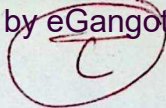


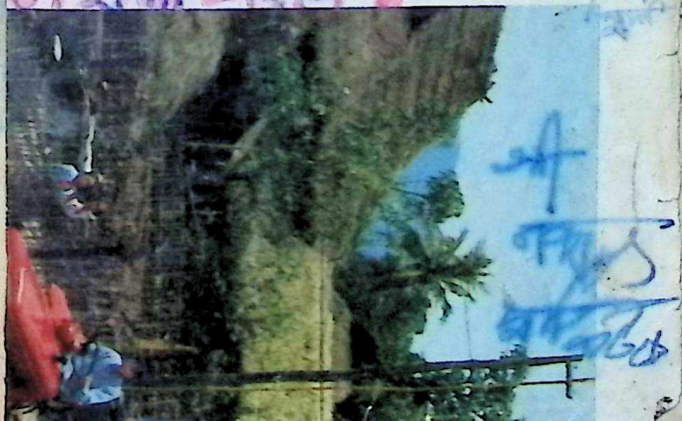
CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

विस्तार भइरहेको छ । यसरी मौसुफहरूको
 वास्तवीक बस्तुस्थिति तथा विकास निरीक्षण
 नदार र अनुशासित रहेर राष्ट्र निर्माणको यज्ञ
 खोज्ने उत्साही कार्यकर्ताको लागि प्रेरणा हुनुका
 वन प्राप्त भएको अनुभव भएको छ । वास्तवमा
 लार्डे सबै भन्दा ठुलो आवश्यकता विकासको





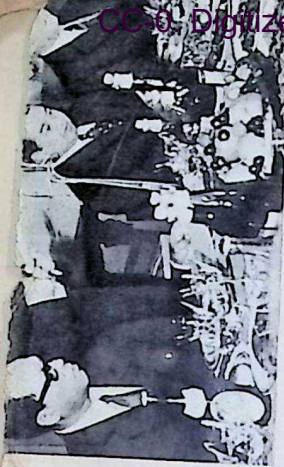
विश्वसिद्धानां शिरोमणिं शोभ किट्टेलाचार्यराय





Samdech Sihanouk holding talks with King of Morocco Moulay Hassan II on May 28.

Samdech Sihanouk personally explaining to President of Cambodia Daddah the photographs taken during his inspection of the Liberated Zone of Cambodia.



A grand banquet was given on June 20th of the People's Assembly and the Council of the People's Republic of Albania to welcome Samdech and Madame Sihanouk.

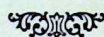
Present at the banquet were Enxher Haxhi Lleshi, Secretary of the Central Committee of the Party of Labour, Haxhi Lleshi, President of the People's Assembly, and the Chairman of the Council of Ministers.

President Lleshi speaking at the banquet.

॥ श्रीः ॥

हरिदास-संस्कृत-ग्रन्थमाला

६३



॥ श्रीः ॥

पाणिनिमुनिप्रणीतः

अष्टाध्यायीसूत्रपाठः

तत्प्रणीत-लिङ्गानुशासनसहितः

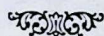


चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी-१

१९५०

THE
HARIDAS SANSKRIT SERIES

63



श्रीपाणिनिमुनिप्रणीतः

अष्टाध्यायीसूत्रपाठः

THE
ASTĀDHYĀYĪ SŪTRAPĀTHA

OF

ŚRĪ PĀṆINI MUNI



THE
CHOWKHAMBA SANSKRIT SERIES OFFICE
VARANASI-1

१९६५

प्रकाशक : चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी-१

मुद्रक : विद्याविलास प्रेस, वाराणसी-१

संस्करण : षष्ठ, संवत् २०२२

मूल्य : ०-७५

२०३२/३/२५/४/३०॥ रत्नपुस्तक भण्डार॥

मूल्य-रु.१-१००/-

© The Chowkhamba Sanskrit Series Office,
P. O. Box 8, Varanasi.

1965

Phone : 3145

श्रीगणेशाय नमः । नेवरजस्यै तत्

अष्टाध्यायीसूत्रपाठः

गोत्रवर्णाः



येनाक्षरसमाम्नायमधिगम्य महेश्वरात् ।

कृत्स्नं व्याकरणं प्रोक्तं तस्मै पाणिनये नमः ॥

येन धौता गिरः पुंसां विमलैः शब्दवारिभिः ।

तमश्चाज्ञानजं भिन्नं तस्मै पाणिनये नमः ॥

अइउण् । ऋलृक् । एओङ् । ऐऔच् । ह्यवरट् ।

लण् । जमङणनम् । झभञ् । घढधष् । जवगडदश् ।

खफछठथचटतव् । कपय् । शषसर् । हल् ।

इति प्रत्याहारसूत्राणि ।

अथ प्रथमोऽध्यायः

प्रथमः पादः

१ वृद्धिरादैच् ।

२ अदेङ् गुणः ।

३ इको गुणवृद्धी ।

४ न धातुलोप आर्धधातुके ।

५ क्ङिति च ।

६ दीधीवेवीटाम् ।

७ हलोऽनन्तराः संयोगः ।

८ मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः ।

९ तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम् ।

१० नाऽऽञ्जलौ ।

११ ईदूदेद्विवचनं प्रगृह्यम् ।

१२ अदसो मात् ।

१३ शे ।

१४ निपात एकाजनाङ् ।

१५ ओत् ।

१६ सम्बुद्धौ शाकल्यस्येतावनार्थे ।

१७ उजः ।

१८ ऊँ ।

१९ ईदूतौ च सप्तम्यर्थे ।

२० दाधाध्वदाप् ।

२१ आद्यन्तवदेकस्मिन् ।

२२ तरप्तमपौ घः ।

- २३ बहुगणवतुडति संख्या ।
 २४ णान्ता षट् ।
 २५ डति च ।
 २६ क्तक्तवतू निष्ठा ।
 २७ सर्वादीनि सर्वनामानि ।
 २८ विभाषा दिक्समासे बहुव्रीहौ ।
 २९ न बहुव्रीहौ ।
 ३० तृतीयासमासे ।
 ३१ द्वन्द्वे च ।
 ३२ विभाषा जसि ।
 ३३ प्रथमचरमतयाल्पार्धकति-
 पयनेमाश्च ।
 ३४ पूर्वपरावरदक्षिणोत्तरापराध-
 राणि व्यवस्थायामसंज्ञायाम् ।
 ३५ स्वमज्ञातिधनाख्यायाम् ।
 ३६ अन्तरं वहिर्योगोपसंव्यानयोः ।
 ३७ स्वरादिनिपातमव्ययम् ।
 ३८ तद्धितश्चासर्वविभक्तिः ।
 ३९ कृन्मेजन्तः ।
 ४० क्त्वातोऽनुक्तसुनः ।
 ४१ अव्ययीभावश्च ।
 ४२ शि सर्वनामस्थानम् ।
 ४३ सुडनपुंसकस्य ।
 ४४ न वेति विभाषा ।
 ४५ इग्यणः सम्प्रसारणम् ।
 ४६ आद्यन्तौ टकितौ ।
 ४७ मिदचोऽन्त्यात्परः ।
 ४८ एच इग्नस्वादेशे ।
 ४९ षष्ठी स्थानेयोगा ।
 ५० स्थानेऽन्तरतमः ।
 ५१ उरण् रपरः ।
 ५२ अलोन्त्यस्य ।
 ५३ डिञ्च ।
 ५४ आदेः परस्य ।
 ५५ अनेकालिङ्गात् सर्वस्य ।
 ५६ स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ ।
 ५७ अचः परस्मिन् पूर्वविधौ ।
 ५८ न पदान्तद्विर्वचनवरेयलोपस्त्व-
 रसवर्णानुस्वारदीर्घजश्चर्विधिष-
 ५९ द्विर्वचनेऽचि ।
 ६० अदर्शनं लोपः ।
 ६१ प्रत्ययस्य लुक्श्लुलुपः ।
 ६२ प्रत्ययलोपे प्रत्ययलक्षणम् ।
 ६३ न लुमताङ्गस्य ।
 ६४ अचोऽन्त्यादि टि ।
 ६५ अलोऽन्त्यात् पूर्व उपधा ।
 ६६ तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य ।
 ६७ तस्मादित्युत्तरस्य ।
 ६८ स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा ।
 ६९ अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः ।
 ७० तपरस्तत्कालस्य ।
 ७१ आदिरन्त्येन सहेता ।
 ७२ येन विधिस्तदन्तस्य ।
 ७३ वृद्धिर्यस्याचामादिस्तद्वृद्धम् ।
 ७४ त्यदादीनि च ।
 ७५ एङ् प्राचां देशे ।
 “वृद्धिराद्यन्तवदव्ययीभावः
 प्रत्ययस्य लुक्पञ्चदश” ।

द्वितीयः पादः

- १ गाङ्गुटादिभ्योऽञ्जिण्डित् ।
- २ विज इट् ।
- ३ विभाषोर्णोः ।
- ४ सार्वधातुकमपित् ।
- ५ असंयोगाल्लिट् कित् ।
- ६ इन्धिभवतिभ्यां च ।
- ७ मृडमृदगुधकुषक्लिशवदवसः
क्त्वा ।
- ८ रुदविदमुषग्रहिस्वपिप्रच्छः
संश्च ।
- ९ इको झल् ।
- १० हलन्ताच्च ।
- ११ लिङ्सिचावात्मनेपदेषु ।
- १२ उश्च ।
- १३ वा गमः ।
- १४ हनः सिच् ।
- १५ यमो गन्धने ।
- १६ विभाषोपयमने ।
- १७ स्थाध्वोरिच्च ।
- १८ न क्त्वा सेट् ।
- १९ निष्ठाशीङ्स्विदिमिदिक्ष्विदि-
धृषः ।
- २० मृषस्तितिक्षायाम् ।
- २१ उदुपधाद्वावादिर्मणोरन्यतर-
स्याम् ।
- २२ पूङ्गुः क्त्वा च ।
- २३ नोपधात्थफान्ताद्वा ।
- २४ वञ्चिलुञ्चयतश्च ।

- २५ तृषिमृषिकृषेः काश्यपस्य ।
- २६ रलो व्युपधाद्धलादेः संश्च । -
- २७ ऊकालोऽञ्जस्वदीर्घप्लुतः ।
- २८ अचश्च ।
- २९ उच्चैरुदात्तः ।
- ३० नीचैरनुदात्तः ।
- ३१ समाहारः स्वरितः ।
- ३२ तस्यादित उदात्तमर्धह्रस्वम् ।
- ३३ एकश्रुति दूरात् सम्बुद्धौ ।
- ३४ यज्ञकर्मण्यजपन्यूहसामसु ।
- ३५ उच्चैस्तरां वा वषट्कारः ।
- ३६ विभाषा छन्दसि ।
- ३७ न सुब्रह्मण्यायां स्वरितस्य
तूदात्तः ।
- ३८ देवब्रह्मणोरनुदात्तः ।
- ३९ स्वरितात्संहितायामनुदात्ता-
नाम् ।
- ४० उदात्तस्वरितपरस्य सन्नतरः ।
- ४१ अपृक्त एकाल्प्रत्ययः ।
- ४२ तत्पुरुषः समानाधिकरणः कर्म-
धारयः ।
- ४३ प्रथमानिर्दिष्टं समास उप-
सर्जनम् ।
- ४४ एकविभक्ति चापूर्वनिपाते ।
- ४५ अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिप-
दिकम् ।
- ४६ कृत्तद्धितसमासाश्च ।
- ४७ ह्रस्वो नपुंसके प्रातिपदिकस्य ।
- ४८ गोस्त्रियोरुपसर्जनस्य ।

- ४९ लुक्तद्धितलुकि ।
 ५० इद् गोण्याः ।
 ५१ लुपि युक्तवद् व्यक्तिवचने ।
 ५२ विशेषणानां चाजातेः ।
 ५३ तदशिष्यं संज्ञाप्रमाणत्वात् ।
 ५४ लुब्धोगाप्रख्यानात् ।
 ५५ योगप्रमाणे च तदभावेऽदर्शनं
 स्यात् ।
 ५६ प्रधानप्रत्ययार्थवचनमर्थस्या-
 न्यप्रमाणत्वात् ।
 ५७ कालोपसर्जने च तुल्यम् ।
 ५८ जात्याख्यायामेकस्मिन् बहुव-
 चनमन्यतरस्याम् ।
 ५९ अस्मदो द्वयोश्च ।
 ६० फल्गुनीप्रोष्ठपदानां च नक्षत्रे ।
 ६१ छन्दसि पुनर्वसोरेकवचनम् ।
 ६२ विशाखयोश्च ।
 ६३ तिष्यपुनर्वसोर्नक्षत्रद्वन्द्वे बहु-
 वचनस्य द्विवचनं नित्यम् ।
 ६४ सरूपाणामेकशेष एकविभक्तौ ।
 ६५ वृद्धो यूना तल्लक्षणश्चेदेव
 विशेषः ।
 ६६ स्त्री पुंवच्च ।
 ६७ पुमान् स्त्रिया ।
 ६८ भ्रातृपुत्रौ स्वस्तुदुहितृभ्याम् ।
 ६९ नपुंसकमनपुंसकेनैकवच्चास्या-
 न्यतरस्याम् ।
 ७० पिता मात्रा ।
 ७१ श्वशुरः श्वश्र्वा ।

- ७२ त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम् ।
 ७३ ग्राम्यपशुसंघेष्वतरुणेषु स्त्री
 “गाङ्गुटाद्युदुपधादपृक्तश्छन्दसि
 पुनर्वसोस्त्रयोदश” ।
 तृतीयः पादः
 १ भूवादयो धातवः ।
 २ उपदेशोऽजनुनासिक इत् ।
 ३ हलन्त्यम् ।
 ४ न विभक्तौ तुस्माः ।
 ५ आदिर्जितुडवः ।
 ६ षः प्रत्ययस्य ।
 ७ चुट् ।
 ८ लशक्वतद्धिते ।
 ९ तस्य लोपः ।
 १० यथासंख्यमनुदेशः समानाम् ।
 ११ स्वरितेनाधिकारः ।
 १२ अनुदात्तङित आत्मनेपदम् ।
 १३ भावकर्मणोः ।
 १४ कर्तरि कर्मव्यतिहारे ।
 १५ न गतिर्हिंसार्थेभ्यः ।
 १६ इतरेतरान्योन्योपपदाच्च ।
 १७ नेर्विशः ।
 १८ परिध्यवेभ्यः क्रियः ।
 १९ विपराभ्यां जेः ।
 २० आङो दोऽनास्यविहरणे ।
 २१ क्रीडोऽनुसंपरिभ्यश्च ।
 २२ समवप्रविभ्यः स्थः ।
 २३ प्रकाशनस्थेयाख्ययोश्च ।
 २४ उदोऽनूर्ध्वकर्मणि ।

२५ उपान्मन्त्रकरणे ।
 २६ अकर्मकाच्च ।
 २७ उद्विभ्यां तपः ।
 २८ आङो यमहनः ।
 २९ समो गम्यच्छिभ्याम् ।
 ३० निसमुपविभ्यो ह्रः ।
 ३१ स्पर्धायामाङः ।
 ३२ गन्धनात्रक्षेपणसेवनसाहसि-
 क्यप्रतियत्नप्रकथनोपयोगेषु
 कृजः ।
 ३३ अघेः प्रसहने ।
 ३४ वेः शब्दकर्मणः ।
 ३५ अकर्मकाच्च ।
 ३६ संमाननोत्सञ्जनाचार्यकरण-
 ज्ञानभृतिविगणनव्ययेषु नियः ।
 ३७ कर्तृस्थे चाशरीरे कर्मणि ।
 ३८ वृत्तिसर्गतायनेषु क्रमः ।
 ३९ उपपराभ्याम् ।
 ४० आङ उद्गमने ।
 ४१ वेः पादविहरणे ।
 ४२ प्रोपाभ्यां समर्थाभ्याम् ।
 ४३ अनुपसर्गाद्वा ।
 ४४ अपह्ववे ज्ञः ।
 ४५ अकर्मकाच्च ।
 ४६ सम्प्रतिभ्यामनाध्याने ।
 ४७ भासनोपसंभाषाज्ञानयत्न-
 विमत्युपमन्त्रणेषु वदः ।
 ४८ व्यक्तवाचां समुच्चारणे ।
 ४९ अनोरकर्मकात् ।

५० विभाषा विप्रलापे ।
 ५१ अवाद् ग्रः ।
 ५२ समः प्रतिज्ञाने ।
 ५३ उदश्चरः सकर्मकात् ।
 ५४ समस्तृतीयायुक्तात् ।
 ५५ दाणश्च सा चेच्चतुर्थ्यर्थे ।
 ५६ उपाद्यमः स्वकरणे ।
 ५७ ज्ञाश्रुस्मृदृशां सनः ।
 ५८ नानोर्ज्ञः ।
 ५९ प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः ।
 ६० शदेः शितः ।
 ६१ म्रियतेर्लुङ्लिङोश्च ।
 ६२ पूर्ववत् सनः ।
 ६३ आम्प्रत्ययवत् कृजोऽनुप्रयो-
 गस्य ।
 ६४ प्रोपाभ्यां युजेरयज्ञपात्रेषु ।
 ६५ समः क्षणुवः ।
 ६६ भुजोऽनवने ।
 ६७ णेरणौ यत्कर्म णौ चेत्स कर्ता-
 नाध्याने ।
 ६८ भीष्म्योर्हैतुभये ।
 ६९ गृधिवञ्च्योः प्रलम्भने ।
 ७० लियः संमाननशालिनीकरण-
 योश्च ।
 ७१ मिथ्योपपदात् कृजोऽभ्यासे ।
 ७२ स्वरितञितः कर्त्रभिप्राये क्रि-
 याफले ।
 ७३ अपाद्वदः ।
 ७४ णिचश्च ।

- ७५ समुदाङ्भ्यो यमोऽग्रन्थे ।
 ७६ अनुपसर्गाज्ज्ञः ।
 ७७ विभाषोपपदेन प्रतीयमाने ।
 ७८ शेषात् कर्तरि परस्मैपदम् ।
 ७९ अनुपराभ्यां कृञः ।
 ८० अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः ।
 ८१ प्राद्वहः ।
 ८२ परेर्मृषः ।
 ८३ व्याङ्परिभ्यो रमः ।
 ८४ उपाच्च ।
 ८५ विभाषाऽकर्मकात् ।
 ८६ बुधयुधनशजनेङ्प्रुद्रुसुभ्यो णेः ।
 ८७ निगरणचलनार्थेभ्यश्च ।
 ८८ अणावकर्मकाच्चित्तवत्कर्तृ-
 कात् ।
 ८९ न पादभ्याङ्थमाङ्थसपरिमु-
 हरुचिनृतिवदवसः ।
 ९० वा क्यषः ।
 ९१ युद्धयो लुङि ।
 ९२ वृद्धयः स्यसनोः ।
 ९३ लुटि च कल्पः ।

“भूवादयः क्रीडोऽनुवेः पाद-
 म्रियतेः प्राद्वहस्त्रयोदश” ।

चतुर्थः पादः

- १ आकडारादेका संज्ञा ।
 २ विप्रतिषेधे परं कार्यम् ।
 ३ यू स्याख्यौ नदी ।
 ४ नेयङुवङ्स्थानावस्त्री ।
 ५ वामि ।

- ६ डिति ह्रस्वश्च ।
 ७ शेषो घ्यसखि ।
 ८ पतिः समास एव ।
 ९ षष्ठीयुक्तश्छन्दसि वा ।
 १० ह्रस्वं लघु ।
 ११ संयोगे गुरु ।
 १२ दीर्घं च ।
 १३ यस्मात् प्रत्ययविधिस्तदादि
 प्रत्ययेऽङ्गम् ।
 १४ सुप्तिङन्तं पदम् ।
 १५ नः क्ये ।
 १६ सिति च ।
 १७ स्वादिष्वसर्वनामस्थाने ।
 १८ यचि भम् ।
 १९ तसौ मत्वर्थे ।
 २० अयस्मयादीनि छन्दसि ।
 २१ बहुषु बहुवचनम् ।
 २२ द्व्येकयोर्द्विवचनैकवचने ।
 २३ कारके ।
 २४ ध्रुवमपायेऽपादानम् ।
 २५ भीत्रार्थानां भयहेतुः ।
 २६ पराजेरसोढः ।
 २७ वारणार्थानामीप्सितः ।
 २८ अन्तर्धौ येनादर्शनमिच्छति ।
 २९ आख्यातोपयोगे ।
 ३० जनिकर्तुः प्रकृतिः ।
 ३१ भुवः प्रभवः ।
 ३२ कर्मणा यमभिप्रैति स
 संप्रदानम् ।

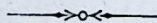
३३ रुच्यर्थानां प्रीयमाणः ।
 ३४ श्लाघहुङ्स्थाशपां
 शीप्स्यमानः ।
 ३५ धारेरुत्तमर्णः ।
 ३६ स्पृहेरीप्सितः ।
 ३७ क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थानां यं
 प्रति कोपः ।
 ३८ क्रुधद्रुहोरुपस्पृष्टयोः कर्म ।
 ३९ राधीक्ष्योर्यस्य विप्रश्नः ।
 ४० प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः पूर्वस्य कर्ता ।
 ४१ अनुप्रतिगृणश्च ।
 ४२ साधकतमं करणम् ।
 ४३ दिवः कर्म च ।
 ४४ परिक्रयणे सम्प्रदानमन्य-
 तरस्याम् ।
 ४५ आधारोऽधिकरणम् ।
 ४६ अधिशीङ्स्थासां कर्म ।
 ४७ अभिनिविशश्च ।
 ४८ उपान्वध्याङ्वसः ।
 ४९ कर्तुरीप्सिततमं कर्म ।
 ५० तथायुक्तं चानीप्सितम् ।
 ५१ अकथितं च ।
 ५२ गतिबुद्धिप्रत्यवसानार्थशब्द-
 कर्मकर्मकाणामणि कर्ता स गौ ।
 ५३ ह्रकोरन्यतरस्याम् ।
 ५४ स्वतन्त्रः कर्ता ।
 ५५ तत्प्रयोजको हेतुश्च ।
 ५६ प्राग्रीश्वरान्निपाताः ।
 ५७ चादयोऽसत्त्वे ।

५८ प्रादयः ।
 ५९ उपसर्गाः क्रियायोगे ।
 ६० गतिश्च ।
 ६१ ऊर्यादिच्चिडाचश्च ।
 ६२ अनुकरणं चानितिपरम् ।
 ६३ आदरानादरयोः सदसती ।
 ६४ भूषणेऽलम् ।
 ६५ अन्तरपरिग्रहे ।
 ६६ कणेमनसी श्रद्धाप्रतीघाते ।
 ६७ पुरोऽव्ययम् ।
 ६८ अस्तं च ।
 ६९ अच्छगत्यर्थवदेषु ।
 ७० अदोऽनुपदेशे ।
 ७१ तिरोऽन्तर्धौ ।
 ७२ विभाषा कृञि ।
 ७३ उपाजेऽन्वाजे ।
 ७४ साक्षात्प्रभृतीनि च ।
 ७५ अनत्याधान उरसिमनसी ।
 ७६ मध्ये पदे निवचने च ।
 ७७ नित्यं हस्ते पाणाबुपयमने ।
 ७८ प्राध्वं बन्धने ।
 ७९ जीविकोपनिषदावौपम्ये ।
 ८० ते प्राग्धातोः ।
 ८१ छन्दसि परेऽपि ।
 ८२ व्यवहिताश्च ।
 ८३ कर्मप्रवचनीयाः ।
 ८४ अनुर्लक्षणे ।
 ८५ तृतीयार्थे ।
 ८६ हीने ।

- ८७ उपोऽधिके च ।
 ८८ अपपरी वर्जने ।
 ८९ आङ्मर्यादावचने ।
 ९० लक्षणेत्थंभूताख्यानभाग-
 वीप्सासु प्रतिपर्यन्तवः ।
 ९१ अभिरभागे ।
 ९२ प्रतिः प्रतिनिधिप्रतिदानयोः ।
 ९३ अधिपरी अनर्थकौ ।
 ९४ सुः पूजायाम् ।
 ९५ अतिरतिक्रमणे च ।
 ९६ अपिः पदार्थसम्भावनान्ववस-
 र्गगर्हासमुच्चयेषु ।
 ९७ अधिरीश्वरं ।
 ९८ विभाषा कृञि ।
 ९९ लः परस्मैपदम् ।
 १०० तङानावात्मनेपदम् ।

- १०१ तिङ्स्त्रीणि त्रीणि प्रथम-
 मध्यमोत्तमाः ।
 १०२ तान्येकवचनद्विवचनबहु-
 वचनान्येकशः ।
 १०३ सुपः ।
 १०४ विभक्तिश्च ।
 १०५ युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे
 स्थानिन्यपि मध्यमः ।
 १०६ प्रहासे च मन्योपपदे मन्य-
 तेरुत्तम एकवच्च ।
 १०७ अस्मद्युत्तमः ।
 १०८ शेषे प्रथमः ।
 १०९ परः सन्निकर्षः संहिता ।
 ११० विरामोऽवसानम् ।
 “आकङ्काराद्बहुष्वनुप्रतिगृण-
 ऊर्यादिच्छन्दसितिङोदश” ।

इति प्रथमोऽध्यायः ।



अथ द्वितीयोऽध्यायः

प्रथमः पादः

- १ समर्थः पदविधिः ।
 २ सुवामन्त्रिते पराङ्गवत्स्वरे ।
 ३ प्राकङ्कारात् समासः ।
 ४ सह सुपा ।
 ५ अव्ययीभावः ।
 ६ अव्ययं विभक्तिसमीपसमृ-
 द्विव्युद्भवार्थाभावात्ययासंप्र-
 तिशब्दप्रादुर्भावपश्चाद्यथानु-

- पूर्व्ययौगपद्यसादृश्यसंपत्ति-
 साकल्यान्तवचनेषु ।
 ७ यथाऽसादृश्ये ।
 ८ यावदवधारणे ।
 ९ सुप्रतिना मात्रार्थे ।
 १० अक्षशलाकासंख्याः परिणा ।
 ११ विभाषा ।
 १२ अपपरिवहिरञ्चवः पञ्चम्या ।

- १३ आङ् मर्यादाभिविध्योः ।
 १४ लक्षणेनाभिप्रती आभिमुख्ये ।
 १५ अनुर्यत्समया ।
 १६ यस्य चायामः ।
 १७ तिष्ठद्गुप्रभृतीनि च ।
 १८ पारे मध्ये षष्ठ्या वा ।
 १९ संख्या वंशयेन ।
 २० नदीभिश्च ।
 २१ अन्यपदार्थे च संज्ञायाम् ।
 २२ तत्पुरुषः ।
 २३ द्विगुश्च ।
 २४ द्वितीया श्रितातीतपतितग-
 तात्यस्तप्रातापन्नैः ।
 २५ स्वयं केन ।
 २६ खट्वा क्षेपे ।
 २७ सामि ।
 २८ कालाः ।
 २९ अत्यन्तसंयोगे च ।
 ३० तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन ।
 ३१ पूर्वसदृशसमोनार्थकलह-
 निपुणमिश्रश्लक्ष्णैः ।
 ३२ कर्तृकरणे कृता बहुलम् ।
 ३३ कृत्यैरधिकार्थवचने ।
 ३४ अन्नेन व्यञ्जनम् ।
 ३५ भक्ष्येण मिश्रीकरणम् ।
 ३६ चतुर्थी तदर्थार्थबलिहितसु-
 खरक्षितैः ।
 ३७ पञ्चमी भयेन ।
 ३८ अपेतापोढमुक्तपतितापन्नस्तै-
 रल्पशः ।
- ३९ स्तोकान्तिकदूरार्थकृच्छ्राणि केन ।
 ४० सप्तमी शौण्डेः ।
 ४१ सिद्धशुष्कपक्वन्धैश्च ।
 ४२ ध्वाङ्क्षेण क्षेपे ।
 ४३ कृत्यैर्ऋणे ।
 ४४ संज्ञायाम् ।
 ४५ केनाहोरात्रावयवाः ।
 ४६ तत्र ।
 ४७ क्षेपे ।
 ४८ पात्रेसमितादयश्च ।
 ४९ पूर्वकालैकसर्वजस्तपुराणनव-
 केवलाः समानाधिकरणेन ।
 ५० दिक्संख्ये संज्ञायाम् ।
 ५१ तद्वितार्थोत्तरपदसमाहारे च ।
 ५२ संख्यापूर्वो द्विगुः ।
 ५३ कुत्सितानि कुत्सनैः ।
 ५४ पापाणके कुत्सितैः ।
 ५५ उपमानानि सामान्यवचनैः ।
 ५६ उपमितं व्याघ्रादिभिः सामा-
 न्याप्रयोगे ।
 ५७ विशेषणं विशेष्येण बहुलम् ।
 ५८ पूर्वापरप्रथमचरमजघन्य-
 समानमध्यमध्यमवीराश्च ।
 ५९ श्रेण्यादयः कृतादिभिः ।
 ६० कतेन नञ्विशिष्टेनानञ् ।
 ६१ सन्महत्परमोत्तमोकृष्टाः
 पूज्यमानैः ।
 ६२ वृन्दारकनागकुञ्जरैः पूज्यमानम् ।
 ६३ कतरकतमौ जातिपरिग्रहे ।

६४ किं क्षेपे ।

६५ पोटायुवतिस्तोककतिपय-
गृष्टिधेनुवशावेहद्वृक्षयणीप्रव-
क्तृश्रोत्रियाध्यापकधूर्तैर्जातिः ।

६६ प्रशंसावचनैश्च ।

६७ युवा खलतिपलितवलिनजर-
तीभिः ।

६८ कृत्यतुल्याख्या अजात्या ।

६९ वर्णो वर्णेन ।

७० कुमारः श्रमणादिभिः ।

७१ चतुष्पादो गर्भिण्या ।

७२ मयूरव्यंसकादयश्च ।

“समर्थोऽन्यपदार्थेसिद्ध-
शुष्कसन्महद्द्वादश” ।

द्वितीयः पादः

१ पूर्वापराधरोत्तरमेकदेशिनैका-
धिकरणे ।

२ अर्धं नपुंसकम् ।

३ द्वितीयतृतीयचतुर्थतुर्याण्य-
न्यतरस्याम् ।

४ प्राप्तापन्ने च द्वितीयया ।

५ कालाः परिमाणिना ।

६ नञ् ।

७ ईषदकृता ।

८ षष्ठी ।

९ याजकादिभिश्च ।

१० न निर्धारणे ।

११ पूरणगुणसुहितार्थसद्व्यय-
तव्यसमानाधिकरणेन ।

१२ केन च पूजायाम् ।

१३ अधिकरणवाचिना च ।

१४ कर्मणि च ।

१५ तृजकाभ्यां कर्तरि ।

१६ कर्तरि च ।

१७ नित्यं क्रीडाजीविकयोः ।

१८ कुगतिप्रादयः ।

१९ उपपदमतिङ् ।

२० अमैवाव्ययेन ।

२१ तृतीयाप्रभृतीन्यन्यतरस्याम् ।

२२ क्त्वा च ।

२३ शेषो बहुव्रीहिः ।

२४ अनेकमन्यपदार्थे ।

२५ सङ्ख्ययाव्ययासन्नादूराधि-
कसङ्ख्याः संख्येये ।

२६ दिङ्नामान्यन्तराले ।

२७ तत्र तेनेदमिति सरूपे ।

२८ तेन सहेति तुल्ययोगे ।

२९ चार्थे द्वन्द्वः ।

३० उपसर्जनं पूर्वम् ।

३१ राजदन्तादिषु परम् ।

३२ द्वन्द्वे घि ।

३३ अजाद्यदन्तम् ।

३४ अल्पात्तरम् ।

३५ सप्तमी विशेषणे बहुव्रीहौ ।

३६ निष्ठा ।

३७ वाहिताग्न्यादिषु ।

३८ कडाराः कर्मधारये ।

“पूर्वापराधरोत्तरं तृतीयाप्र-
भृतीन्यष्टादश” ।

तृतीयः पादः

- १ अनभिहिते ।
- २ कर्मणि द्वितीया ।
- ३ तृतीया च होश्छन्दसि ।
- ४ अन्तरान्तरेण युक्ते ।
- ५ कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे ।
- ६ अपवर्गे तृतीया ।
- ७ सप्तमीपञ्चम्यौ कारकमध्ये ।
- ८ कर्मप्रवचनीययुक्ते द्वितीया ।
- ९ यस्मादधिकं यस्य चेश्वर-
वचनं तत्र सप्तमी ।
- १० पञ्चम्यपाङ्परिभिः ।
- ११ प्रतिनिधिप्रतिदाने च यस्मात् ।
- १२ गत्यर्थकर्मणि द्वितीयाचतुर्थ्यौ
चेष्टायामनध्वनि ।
- १३ चतुर्थी सम्प्रदाने ।
- १४ क्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि
स्थानिनः ।
- १५ तुमर्थाच्च भाववचनात् ।
- १६ नमःस्वस्तिस्वाहास्ववालं-
वषड्योगाच्च ।
- १७ मन्यकर्मण्यनादरे विभाषा-
ऽप्राणिषु ।
- १८ कर्तृकरणयोस्तृतीया ।
- १९ सहयुक्तेऽप्रधाने ।
- २० येनाङ्गविकारः ।
- २१ इत्थम्भूतलक्षणे ।
- २२ संज्ञोऽन्यतरस्यां कर्मणि ।
- २३ हेतौ ।
- २४ अकर्तर्यणे पञ्चमी ।
- २५ विभाषा गुणेऽस्त्रियाम् ।

- २६ षष्ठी हेतुप्रयोगे ।
- २७ सर्वनाम्नस्तृतीया च ।
- २८ अपादाने पञ्चमी ।
- २९ अन्यारादितरर्तेदिक्शब्दाञ्चू-
त्तरपदाजाहियुक्ते ।
- ३० षष्ठ्यतसर्थप्रत्ययेन ।
- ३१ एनपा द्वितीया ।
- ३२ पृथग्विनानानाभिस्तृतीयाऽ-
न्यतरस्याम् ।
- ३३ करणे च स्तोकाल्पकृच्छक-
तिपयस्यासत्त्ववचनस्य ।
- ३४ दूरान्तिकार्थैः षष्ठ्यन्यतरस्याम् ।
- ३५ दूरान्तिकार्थेभ्यो द्वितीया च ।
- ३६ सप्तम्यधिकरणे च ।
- ३७ यस्य च भावेन भावलक्षणम् ।
- ३८ षष्ठी चानादरे ।
- ३९ स्वामीश्वराधिपतिदायादसाक्षि-
प्रतिभूप्रसूतैश्च ।
- ४० आयुक्तकुशलाभ्यां चासेवा-
याम् ।
- ४१ यतश्च निर्धारणम् ।
- ४२ पञ्चमी विभक्ते ।
- ४३ साधुनिपुणाभ्यामर्चायां सप्त-
म्यप्रतेः ।
- ४४ प्रसितोत्सुकाभ्यां तृतीया च ।
- ४५ नक्षत्रे च लुपि ।
- ४६ प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणव-
चनमात्रे प्रथमा ।
- ४७ सम्बोधने च ।
- ४८ सामन्त्रितम् ।

- ४९ एकवचनं सम्बुद्धिः ।
 ५० षष्ठी शेषे ।
 ५१ ज्ञोऽविदर्थस्य करणे ।
 ५२ अधीगर्थदयेशां कर्मणि ।
 ५३ कृञः प्रतियत्ने ।
 ५४ रुजार्थानां भाववचनानामञ्वरेः ।
 ५५ आशिषि नाथः ।
 ५६ जासिनिप्रहणनाटकाथपिषां
 हिंसायाम् ।
 ५७ व्यवहृपणोः समर्थयोः ।
 ५८ दिवस्तदर्थस्य ।
 ५९ विभाषोपसर्गे ।
 ६० द्वितीया ब्राह्मणे ।
 ६१ प्रेष्यब्रुवोर्हविषो देवतासंप्रदाने ।
 ६२ चतुर्थ्यर्थे बहुलं छन्दसि ।
 ६३ यजेश्च करणे ।
 ६४ कृत्वोर्थप्रयोगे कालेऽधिकरणे ।
 ६५ कर्तृकर्मणोः कृति ।
 ६६ उभयप्राप्तौ कर्मणि ।
 ६७ कस्य च वर्तमाने ।
 ६८ अधिकरणवाचिनश्च ।
 ६९ नलोकाव्ययनिष्ठाखलर्थतृणाम् ।
 ७० अक्तेनोर्भविष्यदाधमर्णयोः ।
 ७१ कृत्यानां कर्तरि वा ।
 ७२ तुल्याथैरतुलोपमाभ्यां तृती-
 याऽन्यतरस्याम् ।
 ७३ चतुर्थी चाशिष्यायुष्यमद्रभद्र-
 कुशलसुखार्थहितैः ।
 “अनभिहित इत्थंभूतयतश्च-
 प्रेष्यब्रुवोस्त्रयोदश” ।

चतुर्थः पादः

- १ द्विगुरेकवचनम् ।
 २ द्वन्द्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानाम् ।
 ३ अनुवादे चरणानाम् ।
 ४ अध्वर्युक्रतुरनपुंसकम् ।
 ५ अध्ययनतोऽविप्रकृष्टाख्यानाम् ।
 ६ जातिरप्राणिनाम् ।
 ७ विशिष्टलिङ्गो नदीदेशोऽग्रामाः ।
 ८ शुद्रजन्तवः ।
 ९ येषां च विरोधः शाश्वतिकः ।
 १० शूद्राणामनिरवसितानाम् ।
 ११ गवाश्वप्रभृतीनि च ।
 १२ विभाषा वृक्षमृगतृणधान्यव्य-
 जनपशुशकुन्यश्ववडवपूर्वाप-
 राधरोत्तराणाम् ।
 १३ विप्रतिषिद्धं चानधिकरणवाचि ।
 १४ न दधिपय आदीनि ।
 १५ अधिकरणैतावत्त्वे च ।
 १६ विभाषा समीपे ।
 १७ स नपुंसकम् ।
 १८ अव्ययीभावश्च ।
 १९ तत्पुरुषोऽनङ्कर्मधारयः ।
 २० संज्ञायां कन्थोशीनरेषु ।
 २१ उपज्ञोपक्रमं तदाद्याचिख्या-
 सायाम् ।
 २२ छाया बाहुल्ये ।
 २३ सभा राजाऽमनुष्यपूर्वा ।
 २४ अशाला च ।

२५ विभाषा सेनासुराच्छाया-
 शालानिशानाम् ।
 २६ परवल्लिङ्गं द्वन्द्वतत्पुरुषयोः ।
 २७ पूर्ववदश्ववड्यौ ।
 २८ हेमन्तशिशिरावहोरात्रे च
 छन्दसि ।
 २९ राज्राह्महाः पुंसि ।
 ३० अपथं नपुंसकम् ।
 ३१ अर्धर्चाः पुंसि च ।
 ३२ इदमोऽन्वादेशोऽशनुदात्त-
 स्तृतीयादौ ।
 ३३ एतदखतसोखतसौ चानुदात्तौ ।
 ३४ द्वितीयाटौस्स्वेनः ।
 ३५ आर्धधातुके ।
 ३६ अदो जग्विर्त्यसि किति ।
 ३७ लुङ्सनोर्धस्लृ ।
 ३८ घञपोश्च ।
 ३९ बहुलं छन्दसि ।
 ४० लिट्यन्यतरस्याम् ।
 ४१ वेजो वयिः ।
 ४२ हनो वध लिङि ।
 ४३ लुङि च ।
 ४४ आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम् ।
 ४५ इणो गा लुङि ।
 ४६ णौ गमिरवोधने ।
 ४७ सनि च ।
 ४८ इङश्च ।
 ४९ गाङ् लिटि ।
 ५० विभाषा लुङ्लृङोः ।

५१ णौ च संश्रङोः ।
 ५२ अस्तेर्भूः ।
 ५३ व्रुवो वचिः ।
 ५४ चक्षिङः ख्याञ् ।
 ५५ वा लिटि ।
 ५६ अजेर्व्यघञपोः ।
 ५७ वा यौ ।
 ५८ ण्यक्षत्रियार्पञितो यूनि लुग-
 णिञोः ।
 ५९ पैलादिभ्यश्च ।
 ६० इजः प्राचाम् ।
 ६१ न तौल्वलिभ्यः ।
 ६२ तद्राजस्य बहुषु तेनैवास्त्रियाम् ।
 ६३ यस्कादिभ्यो गोत्रे ।
 ६४ यञञोश्च ।
 ६५ अत्रिभृगुकुत्सवसिष्ठगोतमा-
 ङ्गिरोभ्यश्च ।
 ६६ वहच इजः प्राच्यभरतेषु ।
 ६७ न गोपवनादिभ्यः ।
 ६८ तिककितवादिभ्यो द्वन्द्वे ।
 ६९ उपकादिभ्योऽन्यतरस्याम-
 द्वन्द्वे ।
 ७० आगस्त्यकौण्डिन्ययोरगस्ति-
 कुण्डिनच् ।
 ७१ सुपो धातुप्रातिपदिकयोः ।
 ७२ अदिप्रभृतिभ्यः शपः ।
 ७३ बहुलं छन्दसि ।
 ७४ यङोऽचि च ।

७५ जुहोत्यादिभ्यः श्लुः ।

७६ बहुलं छन्दसि ।

७७ गातिस्थाद्युपाभूम्यः सिचः
परस्मैपदेषु ।

७८ विभाषा घ्राघेट् शाच्छासः ।

७९ तनादिभ्यस्तथासोः ।

८० मन्त्रे घसहरणशवृदहादृच्कृ-
गमिजनिभ्यो लेः ।

८१ आमः ।

८२ अव्ययादाप्सुपः ।

८३ नाव्ययीभावादतोऽम्त्व-
पञ्चम्याः ।

८४ तृतीयासप्तभ्योर्वहुलम् ।

८५ लुटः प्रथमस्य डारौरसः ।

“द्विगुरुपज्ञोपक्रमं वेजोवयि-
तौल्वलिभ्य आमः पञ्च” ।

इति द्वितीयोऽध्यायः ।

अथ तृतीयोऽध्यायः

प्रथमः पादः

१ प्रत्ययः ।

२ परश्च ।

३ आद्युदात्तश्च ।

४ अनुदात्तौ सुप्पितौ ।

५ गुप्तिज्जिह्वयः सन् ।

६ मान्वघदान्शान्भ्यो दीर्घश्चा-
भ्यासस्य ।

७ धातोः कर्मणः समानकर्तृका-
दिच्छायां वा ।

८ सुप आत्मनः क्यच् ।

९ काम्यच्च ।

१० उपमानादाचारे ।

११ कर्तुः क्यङ् सलोपश्च ।

१२ भृशादिभ्यो भुव्यच्चेर्लोपश्च
हलः ।

१३ लोहितादिडाभ्यः क्यष् ।

१४ कष्टाय क्रमणे ।

१५ कर्मणो रोमन्थतपोभ्यां
वर्तिचरोः ।

१६ वाष्पोष्मभ्यामुद्धमने ।

१७ शब्दवैरकलहाभ्रकण्वमेघेभ्यः
करणे ।

१८ सुखादिभ्यः कर्तृवेदनायाम् ।

१९ नमोवरिवश्चित्रडः क्यच् ।

२० पुच्छभाण्डचीवराणिङ् ।

२१ मुण्डमिश्रश्लक्ष्णलवणव्रतवह्म-
हलकलकृततूस्तेभ्यो णिच् ।

२२ धातोरेकाचो हलादेः क्रिया-
समभिहारे यङ् ।

२३ नित्यं कौटिल्ये गतौ ।

२४ लुपसदचरजपजभदहदशगृभ्यं
भावगर्हायाम् ।

२५ सत्यापपारारूपवीणातूलश्लो-
कसेनालोमत्वचवर्मवर्णचूर्ण-
चुरादिभ्यो णिच् ।

२६ हेतुमति च ।

२७ कण्ड्वादिभ्यो यक् ।

२८ गुपूधूपविच्छिपणिपनिभ्य
आयः ।

२९ ऋतेरीयङ् ।

३० कमेर्णिङ् ।

३१ आयादय आर्धधातुके वा ।

३२ सनाद्यन्ता धातवः ।

३३ स्यतासी लृलुटोः ।

३४ सिञ्चहुलं लेटि ।

३५ कास्प्रत्ययादाममन्त्रे लिटि ।

३६ इजादेश्च गुरुमतोऽनृच्छः ।

३७ दयायासश्च ।

३८ उषविदजागृभ्योऽन्यतरस्याम् ।

३९ भीहीभृहुवां श्लुवच्च ।

४० कृञ्चानुप्रयुज्यते लिटि ।

४१ विदांकुर्वन्त्वित्यन्यतरस्याम् ।

४२ अभ्युत्साद्यां प्रजनयां चिकयां
रमयामकः पावयांक्रियाद्विदा-
मकन्निति च्छन्दसि ।

४३ च्लि लुङि ।

४४ च्लेः सिच् ।

४५ शल इगुपधादनिटः कसः ।

४६ श्लिष आलिङ्गने ।

४७ न दृशः ।

४८ णिश्रिद्रुभ्यः कर्तरि चङ् ।

४९ विभाषा धेट्श्वयोः ।

५० गुपेश्छन्दसि ।

५१ नोनयतिध्वनयत्येलयत्यर्द-
यतिभ्यः ।

५२ अस्यतिवक्तिख्यातिभ्योऽङ् ।

५३ लिपिसिचिह्नश्च ।

५४ आत्मनेपदेष्वन्यतरस्याम् ।

५५ पुषादिद्युताद्यलृदितः परस्मै-
पदेषु ।

५६ सर्तिशास्त्यर्तिभ्यश्च ।

५७ इरितो वा ।

५८ जृस्तम्भुमुचुम्लुचुमुचुलु-
चुग्लुञ्चुश्विभ्यश्च ।

५९ कृमृदृरुहिभ्यश्छन्दसि ।

६० चिण् ते पदः ।

६१ दीपजनबुधपूरितायिप्यायि-
भ्योऽन्यतरस्याम् ।

६२ अचः कर्मकर्तरि ।

६३ दुहश्च ।

६४ न रुधः ।

६५ तपोऽनुतापे च ।

६६ चिण् भावकर्मणोः ।

६७ सार्वधातुके यक् ।

६८ कर्तरि शप् ।

६९ दिवादिभ्यः श्यन् ।

७० वा भ्राशभ्लाशभ्रमुकमु-
क्लमुत्रसिन्नुटिलषः ।

७१ यसोऽनुपसर्गात् ।

७२ संयसश्च ।

- ७३ स्वादिभ्यः श्नुः ।
 ७४ श्रुवः श्रु च ।
 ७५ अक्षोऽन्यतरस्याम् ।
 ७६ तनूकरणे तक्षः ।
 ७७ तुदादिभ्यः शः ।
 ७८ रुधादिभ्यः श्नम् ।
 ७९ तनादिकृञ्भ्य उः ।
 ८० धिन्विक्कृण्वोर च ।
 ८१ क्रयादिभ्यः श्रा ।
 ८२ स्तम्भुस्तुम्भुस्कम्भुस्कुम्भु-
 स्कुञ्भ्यः श्रुश्च ।
 ८३ हलः श्रः शानञ्ज्ञौ ।
 ८४ छन्दसि शायजपि ।
 ८५ व्यत्ययो बहुलम् ।
 ८६ लिङ्याशिष्यङ् ।
 ८७ कर्मवत्कर्मणा तुल्यक्रियः ।
 ८८ तपस्तपःकर्मकस्यैवः ।
 ८९ न दुहस्नुनमां यक्चिणौ ।
 ९० कुषिरजोः प्राचां श्यन् पर-
 स्मैपदं च ।
 ९१ धातोः ।
 ९२ तत्रोपपदं सप्तमीस्थम् ।
 ९३ कृदतिङ् ।
 ९४ वासरूपोऽस्त्रियाम् ।
 ९५ कृत्याः प्राङ्ण्वुलः ।
 ९६ तव्यत्तव्यानीयरः ।
 ९७ अचो यत् ।
 ९८ पोरदुपधात् ।
 ९९ शकिसहोश्च ।
 १०० गदमदचरयमश्चानुपसर्गे ।

- १०१ अवद्यपण्यवर्यागर्ह्यपणित-
 व्यानिरोधेषु ।
 १०२ वहां करणम् ।
 १०३ अर्यः स्वामिवैश्ययोः ।
 १०४ उपसर्या काल्या प्रजने ।
 १०५ अजर्यं संगतम् ।
 १०६ वदः सुपि क्यप् च ।
 १०७ भुवो भावे ।
 १०८ हनस्त च ।
 १०९ एतिस्तुशास्वृदृजुषः क्यप् ।
 ११० ऋदुपधाच्चाकलपिचृतेः ।
 १११ ई च खनः ।
 ११२ भृजोऽसंज्ञायाम् ।
 ११३ मृजेर्विभाषा ।
 ११४ राजसूयसूर्यमृषोद्यरुच्य-
 कुप्यकृष्टपच्यव्यध्याः ।
 ११५ भिद्योद्धयौ नदे ।
 ११६ पुष्यसिध्यौ नक्षत्रे ।
 ११७ विपूयविनीयजित्या मुञ्ज-
 कल्कहलिषु ।
 ११८ प्रत्यपिभ्यां ग्रहेश्छन्दसि ।
 ११९ पदास्वैरिवाह्यापक्ष्येषु च ।
 १२० विभाषा कृवृषोः ।
 १२१ युग्यं च पत्रे ।
 १२२ अमावस्यदन्यतरस्याम् ।
 १२३ छन्दसि निष्टक्यदेवहूयप्र-
 णीयोन्नीयोच्छिष्यमर्यस्तर्या-
 ध्वर्यखन्यखान्यदेवयज्यापृ-
 च्छयप्रतिषीव्यब्रह्मवाद्यभा-
 व्यस्ताव्योपचार्यपृडानि ।

- १२४ ऋहलोर्ण्यत् ।
 १२५ ओरावश्यके ।
 १२६ आसुयुवपिरपित्रपिचमश्च ।
 १२७ आनाय्योऽनित्ये ।
 १२८ प्रणाय्योऽसम्मत्तौ
 १२९ पाय्यसान्नाय्यनिकाय्य-
 धाय्या मानहविर्निवास-
 सामिधेनीषु ।
 १३० क्रतौ कुण्डपाय्यसञ्चाय्यौ ।
 १३१ अग्नौ परिचाय्योपचाय्य-
 समूहाः ।
 १३२ चित्याग्निचित्ये च ।
 १३३ ण्वुल्लृचौ ।
 १३४ नन्दिग्रहिपचादिभ्यो ल्यु-
 णिन्यचः ।
 १३५ इगुपधज्ञाप्तीकिरः कः ।
 १३६ आतश्चोपसर्गे ।
 १३७ पात्राध्माधेट्दृशः शः ।
 १३८ अनुपसर्गाह्लिम्पविन्द-
 धारिपारिवेद्युदेजितेति-
 सातिसाहिभ्यश्च ।
 १३९ ददातिदधात्योर्विभाषा ।
 १४० ज्वलितिकसन्तेभ्यो णः ।
 १४१ श्याद्व्यधासुसंस्वतीणव-
 सावहलिहस्त्रिषश्वसश्च ।
 १४२ दुन्योरनुपसर्गे ।
 १४३ विभाषा ग्रहः ।
 १४४ गेहे कः ।

- १४५ शिल्पिनि ष्वुन् ।
 १४६ गस्थकन् ।
 १४७ ण्युट् च ।
 १४८ हश्च व्रीहिकालयोः ।
 १४९ प्रुसृत्वः समभिहारे वुन् ।
 १५० आशिषि च ।

“प्रत्ययो मुण्डविदां दीपजन-
 क्रयादिभ्योऽवद्युग्यश्च श्या-
 द्व्यधादश” ।

द्वितीयः पादः

- १ कर्मण्यण् ।
 २ ह्वावामश्च ।
 ३ आतोऽनुपसर्गे कः ।
 ४ सुपि स्थः ।
 ५ तुन्दशोकयोः परिमृजापनुदोः ।
 ६ प्रे दाज्ञः ।
 ७ समि ख्यः ।
 ८ गापोष्टक् ।
 ९ हरतेरनुद्यमनेऽच् ।
 १० वयसि च ।
 ११ आङि ताच्छील्ये ।
 १२ अर्हः ।
 १३ स्तम्बकर्णयो रमिजपोः ।
 १४ शमि धातोः संज्ञायाम् ।
 १५ अधिकरणे शेतेः ।
 १६ चरेष्टः ।
 १७ भिक्षासेनादायेषु च ।
 १८ पुरोऽग्रतोऽग्रेषु सर्तेः ।

१९ पूर्वे कर्तरि ।	४४ क्षेमप्रियमद्रेऽण् च ।	६६
२० कृजो हेतुताच्छील्यानुलोम्येषु ।	४५ आशिते भुवः करणभावयोः	६७
२१ दिवाविभानिशाप्रभाभास्कारा- न्तानन्तादिवहुनान्दीकिलिपि- लिविवलिभक्तिकर्तृचित्रक्षेत्रसं- ख्याजङ्गावाहहयत्तद्धनुररुःषु ।	४६ संज्ञायां भृतृवृजिधारिसहित- पिदमः ।	६८ ६९
२२ कर्मणि भृतौ ।	४७ गमश्च ।	७०
२३ न शब्दश्लोककलहगाथावैरच टुसूत्रमन्त्रपदेषु ।	४८ अन्तात्यन्ताध्वदूरपारसर्वा- नन्तेषु डः ।	७१
२४ स्तम्बशकृतोरिन् ।	४९ आशिषि हनः ।	७२
२५ हरतेर्दतिनाथयोः पशौ ।	५० अपेकलेशतमसोः ।	७३
२६ फलेग्रहिरात्मम्भरिश्च ।	५१ कुमारशीर्षयोर्णिनिः ।	७४
२७ छन्दसि वनसनरक्षिमथाम् ।	५२ लक्षणे जायापत्योष्टृक् ।	७५
२८ एजेः खश् ।	५३ अमनुष्यकर्तृके च ।	७६
२९ नासिकास्तनयोर्ध्माघेटोः ।	५४ शक्तौ हस्तिकपाटयोः ।	७७
३० नाडीमुष्टयोश्च ।	५५ पाणिघताडघौ शिल्पिनि ।	७८
३१ उदि कूले रुजिवहोः/	५६ आढ्यसुभगस्थूलपलितनशाः प्रियेषु च्चयर्थेष्वच्चौ कृजः	७९ ८०
३२ वहाम्रे लिहः ।	करणे ख्युन् ।	८१
३३ परिमाणे पचः ।	५७ कर्तरि भुवः खिण्णुचखुकजौ	८२
३४ मितनखे च ।	५८ स्पृशोऽनुदके किन् ।	८३
३५ विध्वरुषोस्तुदः ।	५९ ऋत्विग्दधृक्स्रग्दिगुष्णिगञ्चु- युजिकुञ्चां च ।	८४ ८५
३६ असूर्यललाटयोर्दशितपोः ।	६० त्यदादिषु दृशोऽनालोचने क	८६
३७ उग्रम्पश्येरम्मदपाणिन्धमाश्च ।	६१ सत्सूद्विषद्रुहदुहयुजविदभि- च्छिदजिनीराजामुपसर्गेऽपि	८७ ८८
३८ प्रियवशे वदः खच् ।	किप्	८९
३९ द्विषत्परयोस्तापेः ।	६२ भजो णिवः ।	९०
४० वाचि यमो व्रते ।	६३ छन्दसि सहः ।	९१
४१ पूःसर्वयोर्दारिसहोः ।	६४ वहश्च ।	९२
४२ सर्वकूलाभ्रकरीषेषु कषः ।	६५ कव्यपुरीषपुरीष्येषु ज्युट्	९३
४३ मेघर्तिभयेषु कृजः ।		

६६ हव्येऽनन्तः पादम् ।
 योः ६७ जनसनखनक्रमगमो विट् ।
 हेतः ६८ अदोऽनन्ते ।
 ६९ क्रव्ये च ।
 ७० दुहः कव्यश्च ।
 र्वा- ७१ मन्त्रे श्वेतवहोक्थशस्परुडाशो
 णिवन् ।
 ७२ अवे यजः ।
 ७३ विजुपे छन्दसि ।
 ७४ आतो मनिक्कनिव्वनिपश्च ।
 ७५ अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते ।
 ७६ क्विप् च ।
 ७७ स्थः क च ।
 । ७८ सुण्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये ।
 नशा ७९ कर्तर्युपमाने ।
 मः ८० व्रते ।
 ८१ बहुलमाभीक्ष्ये ।
 तजौ ८२ मनः ।
 ८३ आत्ममाने खश्च
 गञ्च ८४ भूते ।
 ८५ करणे यजः ।
 ने क ८६ कर्मणि हनः ।
 भि ८७ ब्रह्मभ्रूणवृत्रेषु क्विप् ।
 ऽपि ८८ बहुलं छन्दसि ।
 ८९ सुकर्मपापमन्त्रपुण्येषु कृजः ।
 ९० सोमे सुजः ।
 ९१ अग्नौ चेः ।
 ९२ कर्मण्यग्न्याख्यायाम् ।
 ९३ कर्मणीनिविक्रियः ।

९४ दृशेः क्वनिप् ।
 ९५ राजनि युधि कृजः ।
 ९६ सहे च ।
 ९७ सप्तम्यां जनेर्ङः ।
 ९८ पञ्चम्यामजातौ ।
 ९९ उपसर्गे च संज्ञायाम् ।
 १०० अनौ कर्मणि ।
 १०१ अन्येष्वपि दृश्यते ।
 १०२ निष्ठा ।
 १०३ सुयजोर्ङ्वनिप् ।
 १०४ जीर्यतेरतृन् ।
 १०५ छन्दसि लिट् ।
 १०६ लिटः कानज्वा ।
 १०७ क्वसुश्च ।
 १०८ भाषायां सदवसश्रुवः ।
 १०९ उपेयिवाननाश्वाननूचानश्च ।
 ११० लुङ् ।
 १११ अनद्यतने लङ् ।
 ११२ अभिज्ञावचने लट् ।
 ११३ न यदि ।
 ११४ विभाषा साकाङ्क्षे ।
 ११५ परोक्षे लिट् ।
 ११६ ह्रश्वतोर्लङ् च ।
 ११७ प्रश्ने चासन्नकाले ।
 ११८ लट् स्मे ।
 ११९ अपरोक्षे च ।
 १२० ननौ पृष्टप्रतिवचने ।
 १२१ नन्वोर्विभाषा ।
 १२२ पुरि लुङ् चास्मे ।

- १२३ वर्तमाने लट् ।
 १२४ लटः शतृशानचावप्रथमासमा-
 नाधिकरणे ।
 १२५ संबोधने च ।
 १२६ लक्षणहेत्वोः क्रियायाः ।
 १२७ तौ सत् ।
 १२८ पूङ्यजोः शानन् ।
 १२९ ताच्छील्यवयोवचनशक्तिषु
 चानश् ।
 १३० इङ्धार्योः शत्रकृच्छ्रिणि ।
 १३१ द्विषोऽमित्रे ।
 १३२ सुजो यज्ञसंयोगे ।
 १३३ अर्हः प्रशंसायाम् ।
 १३४ आक्वेस्तच्छीलतद्धर्मतत्साधु-
 कारिषु ।
 १३५ तृन्
 १३६ अलंकृञ्निराकृञ्प्रजनोत्पचो-
 त्पतोन्मदरुच्यपत्रपवृतुवृधु-
 सहचर इण्णुच् ।
 १३७ णेश्छन्दसि ।
 १३८ भुवश्च ।
 १३९ ग्लानिस्थश्च ग्नुः ।
 १४० त्रसिगृधिधृषिक्षिपेः कनुः ।
 १४१ शमित्यष्टाभ्यो घिनुण् ।
 १४२ संपृचानुरुधाङ्यमाङ्यसपरि-
 सृसंसृजपरिदेविसंज्वरपरिक्षि-
 पपरिरटपरिवदपरिदहपरिमुह-
 दुषद्विषद्रुहदुहयुजाक्रीडविवि-
 चत्यजरजभजातिचरापचरामु-
 षाभ्याहनश्च ।
 १४३ वौ कषलसकत्थसम्भः ।
 १४४ अपे च लषः ।
 १४५ प्रे लपसृद्रुमथवदवसः ।
 १४६ निन्दहिंसक्लिशखादविनाश-
 परिक्षिपपरिरटपरिवादिन्या-
 भाषासूजो वुञ् ।
 १४७ देविकृशोश्चोपसर्गे ।
 १४८ चलनशब्दार्थादकर्मकाद्युच्-
 १४९ अनुदात्तेतश्च हलादेः ।
 १५० जुचङ्कर्म्यदन्द्रम्यसृगृधि-
 ज्वलशुचलषपतपदः ।
 १५१ क्रुधमण्डार्थेभ्यश्च ।
 १५२ न यः ।
 १५३ सूददीपदीक्षश्च ।
 १५४ लषपतपदस्थाभूवृषहनकम-
 गमशब्दभ्य उकञ् ।
 १५५ जल्पभिक्षकुट्टलुण्टवृडः पाक-
 १५६ प्रजोरिनिः ।
 १५७ जिहृक्षिविश्रीण्वमान्यथा-
 भ्यमपरिभूप्रसूभ्यश्च ।
 १५८ स्पृहिगृहिपतिदयिनिद्रा-
 तन्द्राश्रद्धाभ्य आलुच् ।
 १५९ दाघेट्सिशदसदो रुः ।
 १६० सृघस्यदः क्मरच् ।
 १६१ भञ्जभासभिदो घुरच् ।
 १६२ विदिभिदिच्छिदेः कुरच् ।
 १६३ इण्णशजिसर्तिभ्यः क्वरप् ।
 १६४ गत्वरश्च ।
 १६५ जागुरूकः ।

- १६६ यजजपदशां यङः ।
 १६७ नमिकम्पिस्म्यजसकमहिंस-
 दीपो रः ।
 १६८ सनाशंसभिक्ष उः ।
 १६९ विन्दुरिच्छुः ।
 १७० क्याच्छन्दसि ।
 १७१ आदृगमहनजनः किकिनौ-
 लिट् च ।
 १७२ स्वपितृपोर्नजिङ् ।
 १७३ श्वन्द्योराहः ।
 १७४ भियः कृक्लुकनौ ।
 १७५ स्थेशभासपिसकसो वरच् ।
 १७६ यश्च यङः ।
 १७७ भ्राजभासधुर्विद्युतोर्जिपृजु-
 ग्रावस्तुवः क्तिप् ।
 १७८ अन्येभ्योऽपि दृश्यते ।
 १७९ भुवः संज्ञान्तरयोः ।
 १८० विप्रसम्भ्यो ड्वसंज्ञायाम् ।
 १८१ धः कर्मणि घृन् ।
 १८२ दाम्नीशसयुयुजस्तुतुदसि-
 सिचमिहपतदशनहः करणे ।
 १८३ हलसूकरयोः पुवः ।
 १८४ अर्तिलूधूसूखनसहचर इन्नः ।
 १८५ पुवः संज्ञायाम् ।
 १८६ कर्तरि चर्षिदेवतयोः ।
 १८७ जीतः क्तः ।
 १८८ मतिबुद्धिपूजार्थेभ्यश्च ।
 “कर्मणि दिवापूः सर्वसत्सूबहु-
 मन्येष्वपिनन्वोः शमितिभञ्ज-
 भासधः कर्मण्यष्टौ”

तृतीयः पादः ।

- १ उणादयो बहुलम् ।
 २ भूतेऽपि दृश्यन्ते ।
 ३ भविष्यति गम्यादयः ।
 ४ यावत्पुरानिपातयोर्लट् ।
 ५ विभाषा कदाकह्योः ।
 ६ किवृत्ते लिप्सायाम् ।
 ७ लिप्स्यमानसिद्धौ च ।
 ८ लोट्थलक्षणे च ।
 ९ लिङ् चोर्ध्वमौहूर्तिके ।
 १० तुमुन्णुलौ क्रियायां क्रियार्था-
 याम् ।
 ११ भाववचनाश्च ।
 १२ अण् कर्मणि च ।
 १३ लट् शेषे च ।
 १४ लटः सद्वा ।
 १५ अनद्यतने लुट् ।
 १६ पदरुजविशस्पृशो घञ् ।
 १७ सृस्थिरे ।
 १८ भावे ।
 १९ अकर्तरि च कारके संज्ञायाम् ।
 २० परिमाणाख्यायां सर्वेभ्यः ।
 २१ इङश्च ।
 २२ उपसर्गे रुवः ।
 २३ समि युद्बुदुवः ।
 २४ श्रिणीभुवोऽनुपसर्गे ।
 २५ वौ क्षुश्रुवः ।
 २६ अवोदोर्नियः ।

२७ प्रे द्रुस्तुस्तुवः ।	५५ परौ भुवोऽवज्ञाने ।	८४
२८ निरभ्योः पूर्वोः ।	५६ परच् ।	८५
२९ उन्न्योर्ग्रः ।	५७ ऋदोरप् ।	८६
३० कृ धान्ये ।	५८ ग्रहवृद्धनिश्चिगमश्च ।	८७
३१ यज्ञे समि स्तुवः ।	५९ उपसर्गेऽदः ।	८८
३२ प्रे स्त्रोऽयज्ञे ।	६० नौ ण च ।	८९
३३ प्रथने वावशब्दे ।	६१ व्यधजपोरनुपसर्गे ।	९०
३४ छन्दोनाम्नि च ।	६२ स्वनहसोर्वा ।	९१
३५ उदि ग्रहः ।	६३ यमः समुपनिविषु ।	९२
३६ समि मुष्टौ ।	६४ नौ गदनदपठस्वनः ।	९३
३७ परिन्योर्नीणोर्द्यूताभ्रेषयोः ।	६५ क्वणो वीणायां च ।	९४
३८ परावनुपात्यय इणः ।	६६ नित्यं पणः परिमाणे ।	९५
३९ व्युपयोः शेतेः पर्याये ।	६७ मदोऽनुपसर्गे ।	९६
४० हस्तादाने चेरस्तेये ।	६८ प्रमदसंमदौ हर्षे ।	९७
४१ निवासचितिशरीरोपसमा-	६९ समुदोरजः पशुषु ।	९८
धानेष्वादेश्च कः ।	७० अक्षेषु ग्लहः ।	९९
४२ सङ्गे चानौत्तराधर्ये ।	७१ प्रजने सर्तेः ।	१००
४३ कर्मव्यतिहारे णच् स्त्रियाम् ।	७२ ह्रः सम्प्रसारणं च न्यभ्युपविषु	१०१
४४ अभिविधौ भाव इनुण् ।	७३ आङि युद्धे ।	१०२
४५ आक्रोशेऽवन्योर्ग्रहः ।	७४ निपानमाहावः ।	१०३
४६ प्रे लिप्सायाम् ।	७५ भावेऽनुपसर्गेऽस्य ।	१०४
४७ परौ यज्ञे ।	७६ हनश्च वधः ।	१०५
४८ नौ वृ धान्ये ।	७७ सूतौ घनः ।	१०६
४९ उदि श्रयतियौतिपृद्वुवः ।	७८ अन्तर्घनो देशे ।	१०७
५० विभाषाङि रुण्डुवोः ।	७९ अगारैकदेशे प्रघणः प्रघाणश्च ।	१०८
५१ अवे ग्रहो वर्षप्रतिबन्धे ।	८० उद्धनोऽत्याधानम् ।	१०९
५२ प्रे वणिजाम् ।	८१ अपघनोऽङ्गम् ।	११०
५३ रश्मौ च ।	८२ करणेऽयोविद्रुषु ।	१११
५४ वृणोतेराच्छादने ।	८३ स्तम्बे क च ।	११२

- ८४ परौ घः ।
 ८५ उपघ्न आश्रये ।
 ८६ सङ्घोद्धौ गणप्रशंसयोः ।
 ८७ निघो निमित्तम् ।
 ८८ ड्वितः क्विन्नः ।
 ८९ ट्वितोऽथुच् ।
 ९० यजयाचयतविच्छप्रच्छरक्षोऽनङ् ।
 ९१ स्वपो नन् ।
 ९२ उपसर्गो घोः किः ।
 ९३ कर्मण्यधिकरणे च ।
 ९४ स्त्रियां क्तिन् ।
 ९५ स्थाणापापचो भावे ।
 ९६ मन्त्रे वृषेषपचमनविदभूवीरा
 उदात्तः ।
 ९७ ऊतियूतिजूतिसातिहेतिकीर्त्त-
 यश्च ।
 ९८ व्रजयजोर्भावे क्यप् ।
 ९९ संज्ञायां समजनिषदनिपतमन-
 विदषुञ्जीङ्भृजिणः ।
 १०० कृजः श च ।
 १०१ इच्छा ।
 १०२ अ प्रत्ययात् ।
 १०३ गुरोश्च हलः ।
 १०४ षिद्धिदादिभ्योऽङ् ।
 १०५ चिन्तिपूजिकथिकुम्बिचर्चश्च
 १०६ आतश्चोपसर्गो ।
 १०७ ण्यासश्चन्थो युच् ।
 १०८ रोगाख्यायां ण्वुल् बहुलम् ।
 १०९ संज्ञायाम् ।

- ११० विभाषाख्यानपरिप्रश्नयोरिश्च ।
 १११ पर्यायार्हणोत्पत्तिषु ण्वुच् ।
 ११२ आक्रोशे नञ्यनिः ।
 ११३ कृत्यल्युटो बहुलम् ।
 ११४ नपुंसके भावे क्तः ।
 ११५ ल्युट् च ।
 ११६ कर्मणि च येन संस्पर्शात् कर्तुं
 शरीरसुखम् ।
 ११७ करणाधिकरणयोश्च ।
 ११८ पुंसि संज्ञायां घः प्रायेण ।
 ११९ गोचरसञ्चरवहव्रजव्यजापण-
 निगमाश्च ।
 १२० अवे तृस्त्रोर्घञ् ।
 १२१ हलश्च ।
 १२२ अध्यायन्यायोद्यावसंहाराश्च ।
 १२३ उदङ्गोऽनुदके ।
 १२४ जालमानायः ।
 १२५ खनो घ च ।
 १२६ ईषद्दुःसुषु कृच्छाकृच्छार्थे-
 णु खल् ।
 १२७ कर्तृकर्मणोश्च भूकृजोः ।
 १२८ आतो युच् ।
 १२९ छन्दसि गत्यर्थेभ्यः ।
 १३० अन्येभ्योऽपि दृश्यते ।
 १३१ वर्तमानसामीप्ये वर्तमानवद्वा ।
 १३२ आशंसायां भूतवच्च ।
 १३३ क्षिप्रवचने लट् ।
 १३४ आशंसावचने लिङ् ।
 १३५ नानद्यतनवत्क्रियाप्रबन्धसा-
 मीप्ययोः ।

- १३६ भविष्यति मर्यादावचनेऽव-
रस्मिन् ।
१३७ कालविभागे चानहोरात्राणाम् ।
१३८ परस्मिन् विभाषा ।
१३९ लिङ्निमित्ते लङ् क्रियाति-
पत्तौ ।
१४० भूते च ।
१४१ वोताप्योः ।
१४२ गर्हायां लङ्पिजात्वोः ।
१४३ विभाषा कथमि लिङ् च ।
१४४ किंवृत्ते लिङ्लोटौ ।
१४५ अनवक्लृप्त्यमर्षयोरकिंवृ-
त्तेऽपि ।
१४६ किंकिलास्त्यर्थेषु लट् ।
१४७ जातुयदोर्लिङ् ।
१४८ यच्चयत्रयोः ।
१४९ गर्हायां च ।
१५० चित्रीकरणे च ।
१५१ शेषे लङ्यदौ ।
१५२ उताप्योः समर्थयोर्लिङ् ।
१५३ कामप्रवेदनेऽकच्चिति ।
१५४ सम्भावनेऽलमिति चेत्सि-
द्धाप्रयोगे ।
१५५ विभाषा धातौ सम्भावनवच-
नेऽयदि ।
१५६ हेतुहेतुमतोर्लिङ् ।
१५७ इच्छार्थेषु लिङ्लोटौ ।
१५८ समानकर्तृकेषु तुमुन् ।
१५९ लिङ् च ।

- १६० इच्छार्थेभ्यो विभाषा वर्तमाना ६
१६१ विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्ट ७
संप्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । ८
१६२ लोट् च । ९
१६३ प्रेषातिसर्गप्राप्तकालेषु कृत्या १०
१६४ लिङ् चोर्ध्वमौहूर्तिके । ११
१६५ स्मे लोट् । १२
१६६ अधीष्टे च । १३
१६७ कालसमयवेलासु तुमुन् । १४
१६८ लिङ्यदि । १५
१६९ अहं कृत्यतृचश्च । १६
१७० आवश्यकाधमर्ण्ययोर्णिनिः । १७
१७१ कृत्याश्च । १८
१७२ शकि लिङ् च । १९
१७३ आशिषि लिङ्लोटौ । २०
१७४ क्तिञ्चतौ च संज्ञायाम् । २१
१७५ माङि लुङ् । २२
१७६ स्मोत्तरे लङ् च । २३
“उणादय इङो निवासन्यधज २४
पोरपघन इच्छा हलश्च वो २५
ताप्योविधिषोडश” । २६
चतुर्थः पादः २७
१ धातुसंबन्धे प्रत्ययाः । २८
२ क्रियासमभिहारे लोट् लोटो २९
हिस्वौ वा च तध्वमोः । ३०
३ समुच्चयेऽन्यतरस्याम् । ३१
४ यथाविध्यनुप्रयोगः पूर्वस्मिन् ३२
५ समुच्चये सामान्यवचनस्य । ३३

६ छन्दसि लुङ्लङ्लिटः ।
 ७ लिङर्थे लेट् ।
 ८ उपसंवादाशङ्कयोश्च ।
 ९ तुमर्थे सेसेनसेअसेन्कसेकसेन-
 ध्यैअध्यैन्कध्यैकध्यैन्शध्यैश-
 ध्यैन्तवैतवेङ्तवेनः ।
 १० प्रयै रोहिष्यै अव्यथिष्यै ।
 ११ दृशे विख्ये च ।
 १२ शकि णमुल्कमुलौ ।
 १३ ईश्वरे तोसुन्कसुनौ ।
 १४ कृत्यार्थं तवै केन्केन्यत्वनः ।
 १५ अवचक्षे च ।
 १६ भावलक्षणे स्थेण्कञ्चदिचरि-
 हुतमिजनिभ्यस्तोसुन् ।
 १७ सृपितृदोः कसुन् ।
 १८ अलंखल्वोः प्रतिपेधयोः प्राचां
 क्त्वा ।
 १९ उदीचां माङो व्यतीहारे ।
 २० परावरयोगे च ।
 २१ समानकर्तृकयोः पूर्वकाले ।
 २२ आभीक्ष्ये णमुल् च ।
 २३ न यद्यनाकांक्षे ।
 २४ विभाषाग्रेप्रथमपूर्वेषु ।
 २५ कर्मण्याक्रोशे कृञः खमुञ् ।
 २६ स्वादुमि णमुल् ।
 २७ अन्यथैवंकथमित्थंसुसिद्धा-
 प्रयोगश्चेत् ।
 २८ यथातथयोरसूयाप्रतिवचने ।
 २९ कर्मणि दृशिविदोः साकल्ये ।

३० यावति विन्दजीवोः ।
 ३१ चर्मोदरयोः पूरे ।
 ३२ वर्षप्रमाण ऊलोपश्चास्यान्य-
 तरस्याम् ।
 ३३ चेले क्नोपेः ।
 ३४ निमूलसमूलयोः कषः ।
 ३५ शुष्कचूर्णरूक्षेषु पिषः ।
 ३६ समूलाकृतजीवेषु हन्कृञग्रहः ।
 ३७ करणे हनः ।
 ३८ स्नेहने पिषः ।
 ३९ हस्ते वर्तिग्रहोः ।
 ४० स्वे पुषः ।
 ४१ अधिकरणे बन्धः ।
 ४२ संज्ञायाम् ।
 ४३ कर्त्रोर्जीवपुरुषयोर्नशिवहोः ।
 ४४ ऊर्ध्वे शुषिपूरोः ।
 ४५ उपमाने कर्मणि च ।
 ४६ कषादिषु यथाविध्यनुप्रयोगः ।
 ४७ उपदंशस्तृतीयायाम् ।
 ४८ हिंसार्थानां च समानकर्मकाणाम्
 ४९ सप्तम्यां चोपपीडरुधकर्षः ।
 ५० समासत्तौ ।
 ५१ प्रमाणे च ।
 ५२ अपादाने परीप्सायाम् ।
 ५३ द्वितीयायां च ।
 ५४ स्वाङ्गेऽध्रुवे ।
 ५५ परिक्लिश्यमाने च ।
 ५६ विशिपतिपदिस्कन्दां व्याप्य-
 मानासेव्यमानयोः ।

५७ अस्यतितृषोः क्रियान्तरे कालेषु
 ५८ नाम्न्या दिशिग्रहोः ।
 ५९ अव्ययेऽयथाभिप्रेताख्याने कृजः
 कत्वाणमुलौ ।
 ६० तिर्यच्यपवर्गे ।
 ६१ स्वाङ्गे तस्प्रत्यये कृभ्वोः ।
 ६२ नाधार्यप्रत्यये च्वयर्थे ।
 ६३ तूष्णीमि भुवः ।
 ६४ अन्वच्यानुलोम्ये ।
 ६५ शकधृषज्ञाग्लाघटरभलभक्रम-
 सहार्हास्त्यर्थेषु तुमुन् ।
 ६६ पर्याप्तिवचनेष्वलमर्थेषु ।
 ६७ कर्तरि कृत् ।
 ६८ भव्यगेयप्रवचनीयोपस्थानीय-
 जन्याप्लाव्यापात्या वा ।
 ६९ लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः ।
 ७० तयोरेव कृत्यक्तखलर्थाः ।
 ७१ आदिकर्मणि क्तः कर्तरि च
 ७२ गत्यर्थकर्मकश्लिषशीङ्स्था-
 सवसजनरुहजीर्यतिभ्यश्च ।
 ७३ दाशगोघ्नौ संप्रदाने ।
 ७४ भीमादयोऽपादाने ।
 ७५ ताभ्यामन्यत्रोणादयः ।
 ७६ क्तोऽधिकरणे च ध्रौव्यगति-
 प्रत्यवसानार्थेभ्यः ।
 ७७ लस्य ।
 ७८ तित्तस्त्रिस्त्रिस्थस्थमिब्वस्मस्ता-
 तांश्चथासाथांध्वमिङ्वहिमहिङ्
 ७९ टित आत्मनेपदानां टेरे ।

८० थासः से ।
 ८१ लिटस्तद्भयोरेशिरेच् ।
 ८२ परस्मैपदानां णलतुसुस्थलथु
 णल्वमाः ।
 ८३ विदो लटो वा ।
 ८४ ब्रुवः पञ्चानामादित आहो ब्रु
 ८५ लोटो लङ्वत् ।
 ८६ एरुः ।
 ८७ सेह्यपिच्च ।
 ८८ वा छन्दसि ।
 ८९ मेर्निः ।
 ९० आमेतः ।
 ९१ सवाभ्यां वामौ ।
 ९२ आडुत्तमस्य पिच्च ।
 ९३ एत ऐ ।
 ९४ लेटोऽडाटौ ।
 ९५ आत ऐ ।
 ९६ वैतोऽन्यत्र ।
 ९७ इतश्च लोपः परस्मैपदेषु ।
 ९८ स उत्तमस्य ।
 ९९ नित्यं डितः ।
 १०० इतश्च ।
 १०१ तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः
 १०२ लिङः सीयुट् ।
 १०३ यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो
 डिच्च ।
 १०४ किदाशिषि ।
 १०५ झस्य रन् ।
 १०६ इटोऽत् ।

- १०७ सुट तिथोः ।
 १०८ ज्ञेर्जुस् ।
 १०९ सिजम्यस्तविदिभ्यश्च ।
 ११० आतः ।
 १११ लङः शाकटायनस्यैव ।
 ११२ द्विषश्च ।
 ११३ तिङ् शित् सार्वधातुकम् ।

- ११४ आर्धधातुकं शेषः ।
 ११५ लिट् च ।
 ११६ लिङाशिषि ।
 ११७ छन्दस्युभयथा ।
 “धातुसम्बन्धे समानाधिकरणे”
 स्वाङ्गे लिट्स्तस्थस्थमिपां
 सप्तदश

इति तृतीयोऽध्यायः ।

अथ चतुर्थोऽध्यायः

प्रथमः पादः

- १ ड्याप्प्रातिपदिकात् ।
 २ स्वौजसमौट्छष्टाभ्याम्भिस्ङेभ्या
 भ्यस्ङसिभ्याम्भ्यस्ङसोसा-
 म्भ्योस्सुप् ।
 ३ स्त्रियाम् ।
 ४ अजाद्यतष्टाप् ।
 ५ ऋन्नेभ्यो ङीप् ।
 ६ उगितश्च ।
 ७ वनो र च ।
 ८ पादोऽन्यतरस्याम् ।
 ९ टावृचि ।
 १० न षट्स्वस्त्रादिभ्यः ।
 ११ मनः ।
 १२ अनो बहुव्रीहेः ।
 १३ डाबुभाभ्यामन्यतरस्याम्
 १४ अनुपसर्जनात् ।

- १५ टिड्ढाणञ्द्वयसज्दघ्नञ्मात्रच्छ-
 यण्ठक्ठञ्कञ्करपः ।
 १६ यञश्च ।
 १७ प्राचां षफ तद्धितः ।
 १८ सर्वत्र लोहितादिकतन्तेभ्यः ।
 १९ कौरव्यमाण्डूकाभ्यां च ।
 २० वयसि प्रथमे ।
 २१ द्विगोः ।
 २२ अपरिमाणविस्ताचितकम्ब-
 ल्येभ्यो न तद्धितलुकि ।
 २३ काण्डान्तात् क्षेत्रे ।
 २४ पुरुषात् प्रमाणेऽन्यतरस्याम् ।
 २५ बहुव्रीहेरुधसो ङीप् ।
 २६ संख्याऽव्ययादेर्ङीप् ।
 २७ दामहायनान्ताच्च ।
 २८ अन उपघालोपिनोऽन्यतरस्याम् ।

- २९ नित्यं संज्ञाछन्दसोः ।
 ३० केवलमामकभागधेयपापापर-
 समानार्यकृतसुमङ्गलभेषजाच्च ।
 ३१ रात्रेश्चाजसौ ।
 ३२ अन्तर्वत्पतिवतोर्नुक् ।
 ३३ पत्युर्नो यज्ञसंयोगे ।
 ३४ विभाषा सपूर्वस्य ।
 ३५ नित्यं सपत्न्यादिषु ।
 ३६ पूतक्रतोरै च ।
 ३७ वृषाकप्यग्निकुसितकुसिदाना-
 मुदात्तः ।
 ३८ मनोरौ वा ।
 ३९ वर्णादनुदात्तात्तोपधात्तो नः ।
 ४० अन्यतो ङीष् ।
 ४१ षिद्वौरादिभ्यश्च ।
 ४२ जानपदकुण्डगोणस्थलभाजना-
 गकालनीलकुशकामुककवरा-
 द्बृत्त्यमत्रावपनाकृत्रिमाश्राणा
 स्थौल्यवर्णानाच्छादनायोवि-
 कारमैथुनेच्छाकेशवेशेषु ।
 ४३ शोणात् प्राचाम् ।
 ४४ वोतो गुणवचनात् ।
 ४५ बह्वादिभ्यश्च ।
 ४६ नित्यं छन्दसि ।
 ४७ भुवश्च ।
 ४८ पुंयोगादाख्यायाम् ।
 ४९ इन्द्रवरुणभवशर्वरुद्रमृडहिमा-
 रण्ययवयवनमातुलाचार्याणा-
 मानुक् ।
 ५० क्रीतात् करणपूर्वात् ।
 ५१ क्तादल्पाख्यायाम् ।
 ५२ बहुव्रीहेश्चान्तोदात्तात् ।
 ५३ अस्वाङ्गपूर्वपदाद्वा ।
 ५४ स्वाङ्गाच्चोपसर्जनादसंयोगो-
 पधात् ।
 ५५ नासिकोदरौष्ठजङ्घादन्तकर्ण-
 शृङ्गाच्च ।
 ५६ न क्रोडादिवह्वचः ।
 ५७ सहनज्विद्यमानपूर्वाच्च ।
 ५८ नखमुखात् संज्ञायाम् ।
 ५९ दीर्घजिह्वी च छन्दसि ।
 ६० दिक्पूर्वपदान्ङीप् ।
 ६१ वाहः ।
 ६२ सख्यशिष्वीति भाषायाम् ।
 ६३ जातेरस्त्रीविषयादयोपधात् ।
 ६४ पाककर्णपर्णपुष्पफलमूलवा-
 लोत्तरपदाच्च ।
 ६५ इतो मनुष्यजातेः ।
 ६६ ऊङुतः ।
 ६७ बाह्वन्तात्संज्ञायाम् ।
 ६८ पङ्गोश्च ।
 ६९ ऊरुत्तरपदादौपम्ये ।
 ७० संहितशफलक्षणवामादेश्च ।
 ७१ कद्रुकमण्डल्वोश्छन्दसि ।
 ७२ संज्ञायाम् ।
 ७३ शार्ङ्गरवाद्यञो ङीन् ।
 ७४ यङश्चाप् ।
 ७५ आवट्याच्च ।

१६ तद्धिताः ।
 १७ यूनस्तिः ।
 १८ अणिञोरनार्षयोर्गुरूपोत्तमयोः
 ष्यङ् गोत्रे ।
 १९ गोत्रावयवात् ।
 २० क्रौड्यादिभ्यश्च ।
 २१ दैवयज्ञिशौचिवृक्षिसात्यमुग्रि-
 काण्ठेविद्धिभ्योऽन्यतरस्याम् ।
 २२ समर्थानां प्रथमाद्वा ।
 २३ प्राग्दीव्यतोऽण् ।
 २४ अश्वपत्यादिभ्यश्च ।
 २५ दित्यदित्यादित्यपत्युत्तरप-
 दाण्यः ।
 २६ उत्सादिभ्योऽञ् ।
 २७ स्त्रीपुंसाभ्यां नञ्छञौ भवनात् ।
 २८ द्विगोर्लुगनपत्ये ।
 २९ गोत्रे लुगचि ।
 ३० यूनि लुक् ।
 ३१ फक्फिञोरन्यतरस्याम् ।
 ३२ तस्यापत्यम् ।
 ३३ एको गोत्रे ।
 ३४ गोत्राद्यन्यस्त्रियाम् ।
 ३५ अत इञ् ।
 ३६ बाह्यादिभ्यश्च ।
 ३७ सुधातुरकङ् च ।
 ३८ गोत्रे कुञ्जादिभ्यश्चफञ् ।
 ३९ नडादिभ्यः फक् ।
 ४० हरितादिभ्योऽञः ।
 ४१ यजिञोश्च ।

१०२ शरद्वच्छुनकदर्भाद् भृगुवत्सा-
 ग्रायणेषु ।
 १०३ द्रोणपर्वतजीवन्तादन्यतर-
 स्याम् ।
 १०४ अनृष्यानन्तर्ये विदादिभ्योऽञ् ।
 १०५ गर्गादिभ्यो यञ् ।
 १०६ मधुवभ्वोर्ब्राह्मणकौशिकयोः ।
 १०७ कपिवोधादाङ्गिरसे ।
 १०८ वतण्डाच्च ।
 १०९ लुक् स्त्रियाम् ।
 ११० अश्वादिभ्यः फञ् ।
 १११ भर्गात् त्रैगते ।
 ११२ शिवादिभ्योऽण् ।
 ११३ अवृद्धाभ्यो नदीमानुषीभ्यस्त-
 त्नामिकाभ्यः ।
 ११४ ऋष्यन्धकवृष्णिङ्कुरुभ्यश्च ।
 ११५ मातुरुत्संख्यासम्भद्रपूर्वायाः ।
 ११६ कन्यायाः कनीन च ।
 ११७ विकर्णशुङ्गच्छगलाद्वत्सभर-
 द्वाजात्रिषु ।
 ११८ पिलाया वा ।
 ११९ ढक् च मण्डूकात् ।
 १२० स्त्रीभ्यो ढक् ।
 १२१ द्व्यचः ।
 १२२ इतश्चानिजः ।
 १२३ शुभ्रादिभ्यश्च ।
 १२४ विकर्णकुषीतकात् काश्यपे ।
 १२५ भ्रुवो वुक् च ।
 १२६ कल्याण्यादीनामिनङ् ।

- १२७ कुलटाया वा ।
 १२८ चटकाया ऐरक् ।
 १२९ गोधाया ढक् ।
 १३० आरगुदीचाम् ।
 १३१ क्षुद्राभ्यो वा ।
 १३२ पितृष्वसुश्छण् ।
 १३३ ढकि लोपः ।
 १३४ मातृष्वसुश्च ।
 १३५ चतुष्पाद्भ्यो ढञ् ।
 १३६ गृष्ट्यादिभ्यश्च ।
 १३७ राजश्वशुराद्यत् ।
 १३८ क्षत्राद् घः ।
 १३९ कुलात् खः ।
 १४० अपूर्वपदादन्यतरस्यां यङ्ढ-
 कजौ ।
 १४१ महाकुलादञ्खजौ ।
 १४२ दुष्कुलाङ्ढक् ।
 १४३ स्वसुश्छः ।
 १४४ भ्रातुर्व्यञ्च ।
 १४५ व्यन् सपत्ने ।
 १४६ रेवत्यादिभ्यष्टक् ।
 १४७ गोत्रस्त्रियाः कुत्सने ण च ।
 १४८ वृद्धाढक् सौवीरेषु बहुलम् ।
 १४९ फेश्छ च ।
 १५० फाण्टाहृतिमिमताभ्यां णफिजौ ।
 १५१ कुर्वादिभ्यो ण्यः ।
 १५२ सेनान्तलक्षणकारिभ्यश्च ।
 १५३ उदीचामिञ् ।
 १५४ तिकादिभ्यः फिञ् ।
 १५५ कौसल्यकार्मार्याभ्यां च ।
 १५६ अणो द्व्यचः ।
 १५७ उदीचां वृद्धादगोत्रात् ।
 १५८ वाकिनादीनां कुक् च ।
 १५९ पुत्रान्तादन्यतरस्याम् ।
 १६० प्राचामवृद्धात् फिन् बहुलम् ।
 १६१ मनोज्ञतावज्यतौ षुक् च ।
 १६२ अपत्यं पौत्रप्रभृतिगोत्रम् ।
 १६३ जीवति तु वंश्ये युवा ।
 १६४ भ्रातरि च ज्यायसि ।
 १६५ वान्यस्मिन् सपिण्डे स्थविर-
 तरे जीवति ।
 १६६ वृद्धस्य च पूजायाम् (काशिका) ।
 १६७ यूनश्च कुत्सायाम् (काशिका) ।
 १६८ जनपदशब्दात् क्षत्रियादञ् ।
 १६९ साल्वेयगान्धारिभ्यां च ।
 १७० द्व्यञ्मगधकलिङ्गसूरमसादण-
 १७१ वृद्धेत्कोसलाजादाञ्ज्यङ् ।
 १७२ कुरुनादिभ्यो ण्यः ।
 १७३ साल्वावयवप्रत्यग्रथकलकूटा-
 श्मकादिञ् ।
 १७४ ते तद्राजाः ।
 १७५ कम्बोजाल्लुक् ।
 १७६ स्त्रियामवन्तिकुन्तिकुरुभ्यश्च ।
 १७७ अतश्च ।
 १७८ न प्राच्यभर्गादियौघेयादिभ्यः
 “ङ्याब्धिगोः षिद्वौरादिवाहो
 दैवयज्ञियजिजोद्व्यचो महाकु-
 लान्मनोज्ञतावष्टादश” ।

द्वितीयः पादः

- १ तेन रक्तं रागात् ।
 २ लाक्षारोचनाट्टक् ।
 ३ नक्षत्रेण युक्तः कालः ।
 ४ लुबविशेषे ।
 ५ संज्ञायां श्रवणाश्वत्थाभ्याम् ।
 ६ द्वन्द्वाच्छः ।
 ७ दृष्टं साम ।
 ८ कलेर्ढक् ।
 ९ वामदेवाङ्ज्यङ्ज्यौ ।
 १० परिवृतो रथः ।
 ११ पाण्डुकम्बलादिनिः ।
 १२ द्वैपयैयाघ्रादञ् ।
 १३ कौमारापूर्ववचने ।
 १४ तत्रोद्धृतममत्रेभ्यः ।
 १५ स्थण्डिताच्छयितरि व्रते ।
 १६ संस्कृतं भक्षाः ।
 १७ शूलोखाद्यत् ।
 १८ दध्नष्टक् ।
 १९ उदश्वितोऽन्यतरस्याम् ।
 २० क्षीराङ्गञ् ।
 २१ साऽस्मिन् पौर्णमासीति ।
 २२ आग्रहायण्यश्वत्थाट्टक् ।
 २३ विभाषा फाल्गुनीश्रवणाकार्ति-
 कीचैत्रीभ्यः ।
 २४ सास्य देवता ।
 २५ कस्येत् ।
 २६ शुक्राङ्घ्रन् ।
 २७ अपोनप्त्रपान्नष्टभ्यां घः ।

- २८ छ च ।
 २९ महेन्द्राद् घाणौ च ।
 ३० सोमाट्ट्यण् ।
 ३१ वायवृतुपित्रुषसो यत् ।
 ३२ द्यावापृथिवीशुनासीरमरुत्वदग्नी
 षोमवास्तोष्पतिगृहमेधाच्छचः
 ३३ अग्नेर्ढक् ।
 ३४ कालेभ्यो भववत् ।
 ३५ महाराजप्रोष्ठपदाट्ठञ् ।
 ३६ पितृव्यमातुलमातामहपितामहा
 ३७ तस्य समूहः ।
 ३८ भिक्षादिभ्योऽण् ।
 ३९ गोत्रोक्षोष्ट्रोरभ्रराजराजन्यराज-
 पुत्रवत्समनुष्याजाद् बुञ् ।
 ४० केदाराद्यञ् च ।
 ४१ ठञ् क्वचिनश्च ।
 ४२ ब्राह्मणमाणववाडवाद्यत् ।
 ४३ ग्रामजनवन्धुभ्यस्तल् ।
 ४४ अनुदात्तादेरञ् ।
 ४५ खण्डिकादिभ्यश्च ।
 ४६ चरणेभ्यो धर्मवत् ।
 ४७ अचित्तहस्तिधेनोष्ठक् ।
 ४८ केशाश्वाभ्यां यञ्छावन्यतर-
 स्याम् ।
 ४९ पाशादिभ्यो यः ।
 ५० खलगोरथात् ।
 ५१ इनित्रकट्यचश्च ।
 ५२ विषयो देशे ।
 ५३ राजन्यादिभ्यो बुञ् ।

५४ भौरिक्याद्यैषुकार्यादिभ्यो विध- लभक्तलौ ।	फक्फिजिञ्ज्यककठकोऽरीह ०४
५५ सोऽस्यादिरिति च्छन्दसः प्रगा- थेषु ।	णकृशाश्वश्यकुमुदकाशतृण ०५
५६ संग्रामे प्रयोजनयोद्धृभ्यः ।	क्षाश्मसखिसङ्काशवलपक्षक ०६
५७ तदस्यां प्रहरणमिति क्रीडायां णः ।	सुतङ्गमप्रगदिन्वराहकुमुदादि ०७
५८ घञः सास्यां क्रियेति जः ।	भ्यः । ०८
५९ तदधीते तद्वेद ।	८१ जनपदे लुप् । ०९
६० क्रतूक्थादिसूत्रान्ताट्टक् ।	८२ वरणादिभ्यश्च ।
६१ क्रमादिभ्यो वुन् ।	८३ शर्कराया वा । १०
६२ अनुब्राह्मणादिनिः ।	८४ ठक्छौ च ।
६३ वसन्तादिभ्यष्टक् ।	८५ नद्यां मतुप् । ११
६४ प्रोक्तालुक् ।	८६ मध्वादिभ्यश्च । १२
६५ सूत्राच्च कोपधात् ।	८७ कुमुद नडवेतसेभ्यो ड्मतुप् । १३
६६ छन्दोब्राह्मणानिच तद्विषयाणि ।	८८ नडशादाङ् ड्वलच् । १४
६७ तदस्मिन्नस्तीति देशे तन्नाम्नि ।	८९ शिखाया वलच् । १५
६८ तेन निर्वृत्तम् ।	९० उत्करादिभ्यश्छः । १६
६९ तस्य निवासः ।	९१ नडादीनां कुक् च । १७
७० अदूरभवश्च ।	९२ शेषे । १८
७१ ओरञ् ।	९३ राष्ट्रवारपाराद्धखौ । १९
७२ मतोश्च बह्वजङ्गात् ।	९४ ग्रामाद्यखजौ । २०
७३ बह्वचः कूपेषु ।	९५ कत्यादिभ्यो ढक्ञ् । २१
७४ उदक्च विपाशः ।	९६ कुलकुक्षिग्रीवाभ्यः श्वास्यल- ङ्कारेषु । २२
७५ संङ्कुलादिभ्यश्च ।	९७ नद्यादिभ्यो ढक् । २३
७६ स्त्रीषु सौवीरसाल्वप्राक्षु ।	९८ दक्षिणापश्चात्पुरसस्त्यक् । २४
७७ सुवास्त्वादिभ्योऽण् ।	९९ कापिश्याः ष्फक् । २५
७८ रोणी ।	१०० रङ्गोरमनुष्येऽण् च । २६
७९ कोपधाच्च ।	१०१ द्युप्रागपागुदक्प्रतीचो यत् । २७
८० बुञ्छण्कठजिलसेनिरढञ्णय-	१०२ कन्थायाष्टक् । २८
	१०३ वर्णौ वुक् । २९

- ०४ अव्ययात् त्यप् ।
 ०५ ऐषमोह्यःश्वसोऽन्यतरस्याम् ।
 ०६ तीररूप्योत्तरपदादञ्ज्यौ ।
 ०७ दिक्पूर्वपदादसंज्ञायां जः ।
 ०८ मद्भ्योऽञ् ।
 ०९ उदीच्यग्रामाच्च बह्वचोऽन्तो-
 दात्तात् ।
 १० प्रस्थोत्तरपदपलद्यादिकोपधा-
 दण् ।
 ११ कण्वादिभ्यो गोत्रे ।
 १२ इजश्च ।
 १३ न द्व्यचः प्राच्यभरतेषु ।
 १४ वृद्धाच्छः ।
 १५ भवतष्ठकञ्सौ ।
 १६ काश्यादिभ्यष्ठञ्जिठौ ।
 १७ वाहीकग्रामेभ्यश्च ।
 १८ विभाषोशीनरेषु ।
 १९ ओर्देशे ठञ् ।
 २० वृद्धात् प्राचाम् ।
 २१ धन्वयोपधाद् बुञ् ।
 २२ प्रस्थपुरवहान्ताच्च ।
 २३ रोपधेतोः प्राचाम् ।
 २४ जनपदतदवध्योश्च ।
 २५ अवृद्धादपि बहुवचनविषयात् ।
 २६ कच्छाश्लिक्त्रगतोत्तरपदात् ।
 २७ धूमादिभ्यश्च ।
 २८ नगरात् कुत्सनप्रावीण्ययोः ।
 २९ अरण्यान्मनुष्ये ।
 ३० विभाषा कुरुयुगन्धराभ्याम् ।

- १३१ मद्रवृज्योः कञ् ।
 १३२ कोपधादण् ।
 १३३ कच्छादिभ्यश्च ।
 १३४ मनुष्यतत्स्थयोर्बुञ् ।
 १३५ अपदातौ साल्वात् ।
 १३६ गौयवाग्वोश्च ।
 १३७ गर्तोत्तरपदाच्छः ।
 १३८ गहादिभ्यश्च ।
 १३९ प्राचां कटादेः ।
 १४० राज्ञः क च ।
 १४१ वृद्धादकेकान्तखोपधात् ।
 १४२ कन्थापलदनगरग्रामह-
 दोत्तरपदात् ।
 १४३ पर्वताच्च ।
 १४४ विभाषा मनुष्ये ।
 १४५ कृकणपर्णाद्भारद्वाजे ।
 “तेन सास्मिन्ठञ्क्रमा-
 दिभ्यो जनपदे द्युप्रागपाध-
 न्ववृद्धात्पञ्च” ।

तृतीयः पादः ।

- १ युष्मदस्मदोरन्यतरस्यां
 खञ् च ।
 २ तस्मिन्नणि च युष्माका-
 स्माकौ ।
 ३ तवकममकावेकवचने ।
 ४ अर्धाद्यत् ।
 ५ परावराधमोत्तमपूर्वाच्च ।
 ६ दिक्पूर्वपदाद्वुञ् च ।

- ७ ग्रामजनपदैकदेशादञ्ठञौ ।
 ८ मध्यान्मः ।
 ९ अ साम्प्रतिके ।
 १० द्वीपादनुसमुद्रं यञ् ।
 ११ कालाट्टञ् ।
 १२ श्राद्धे शरदः ।
 १३ विभाषा रोगातपयोः ।
 १४ निशाप्रदोषाभ्यां च ।
 १५ श्वसस्तुट् च ।
 १६ संधिवेलाद्युतुनक्षत्रेभ्योऽण् ।
 १७ प्रावृष ण्यः ।
 १८ वर्षाभ्यष्टक् ।
 १९ छन्दसि ठञ् ।
 २० वसन्ताच्च ।
 २१ हेमन्ताच्च ।
 २२ सर्वत्राण् च तलोपश्च ।
 २३ सायंचिरंप्राह्णेप्रगेऽव्ययेभ्यष्ट्यु-
 ट्युलौ तुट् च ।
 २४ विभाषा पूर्वाह्णापराह्णाभ्याम् ।
 २५ तत्र जातः ।
 २६ प्रावृषष्टप् ।
 २७ संज्ञायां शरदो वुञ् ।
 २८ पूर्वाह्णापराह्णार्द्रामूलप्रदोषा-
 वस्कराद् वुन् ।
 २९ पथः पन्थ च ।
 ३० अमावास्याया वा ।
 ३१ अ च ।
 ३२ सिन्ध्वपकराभ्यां कन् ।
 ३३ अणञौ च ।

- ३४ श्रविष्ठाफल्गुन्यनुराधास्वाति
 तिष्यपुनर्वसुहस्तविशाखा
 ढाबहुलाल्लुक् ।
 ३५ स्थानान्तगोशालखरशालाच्च
 ३६ वत्सशालाभिजिदश्वयुक्शत-
 मिषजो वा ।
 ३७ नक्षत्रेभ्यो बहुलम् ।
 ३८ कृतलब्धक्रीतकुशलाः ।
 ३९ प्रायभवः ।
 ४० उपजानूपकर्णौपनीवेष्टक् ।
 ४१ सम्भूते ।
 ४२ कोशाड्ढञ् ।
 ४३ कालात्साधुपुण्यत्पच्यमाने
 ४४ उप्ते च ।
 ४५ आश्वयुज्या वुञ् ।
 ४६ ग्रीष्मवसन्तादन्यतरस्याम्
 ४७ देयमृणे ।
 ४८ कलाप्यश्वत्थयववुसाद् वुन्
 ४९ ग्रीष्मावरसमाद् वुञ् ।
 ५० संवत्सराग्रहायणीभ्यां ठञ्
 ५१ व्याहरति मृगः ।
 ५२ तदस्य सोढम् ।
 ५३ तत्र भवः ।
 ५४ दिगादिभ्यो यत् ।
 ५५ शरीरावयवाच्च ।
 ५६ दतिकुक्षिकलशिवस्त्य-
 स्त्यहेर्ढञ् ।
 ५७ ग्रीवाभ्योऽण् च ।
 ५८ गम्भीराञ्ज्यः ।

४९ अव्ययीभावाच्च ।
 ५० अन्तः पूर्वपदाट्ठञ् ।
 ५१ ग्रामात् पर्यनुपूर्वात् ।
 ५२ जिह्वामूलाङ्गुलेश्छः ।
 ५३ वर्गान्ताच्च ।
 ५४ अशब्दे यत्खावन्यतरस्याम् ।
 ५५ कर्णललाटात्कनलङ्कारे ।
 ५६ तस्य व्याख्यान इति च व्या-
 ख्यातव्यनाम्नः ।
 ५७ बह्वचोऽन्तोदात्ताट्ठञ् ।
 ५८ क्रतुयज्ञेभ्यश्च ।
 ५९ अध्यापेष्वेवर्षेः ।
 ६० पौरोडाशपुरोडाशात् छन् ।
 ६१ छन्दसो यदणौ ।
 ६२ द्व्यजुर्ब्राह्मणकर्प्रथमाध्वरपुर-
 श्वरणनामाख्याताट्ठक् ।
 ६३ अणगयनादिभ्यः ।
 ६४ तत आगतः ।
 ६५ ठगायस्थानेभ्यः ।
 ६६ शुण्डिकादिभ्योऽण् ।
 ६७ विद्यायोनिस्वन्धेभ्यो वुञ् ।
 ६८ क्रतुष्टञ् ।
 ६९ पितुर्यच्च ।
 ७० गोत्रादङ्गवत् ।
 ७१ हेतुमनुष्येभ्योऽन्यतरस्यां रूप्यः ।
 ७२ मयट् च ।
 ७३ प्रभवति ।
 ७४ विदूराञ्जः ।
 ७५ तद्वच्छति पथिदूतयोः ।

८६ अभिनिष्क्रामति द्वारम् ।
 ८७ अधिकृत्य कृते ग्रन्थे ।
 ८८ शिशुकन्दयमसभद्वन्द्वेन्द्रजन-
 नादिभ्यश्छः ।
 ८९ सोऽस्य निवासः ।
 ९० अभिजनश्च ।
 ९१ आयुधजीविभ्यश्छः पर्वते ।
 ९२ शण्डिकादिभ्यो ज्यः ।
 ९३ सिन्धुतक्षशिलादिभ्योऽणञौ ।
 ९४ तूदीशलातुरवर्मतीकूचवाराह-
 कछण्डज्यकः ।
 ९५ भक्तिः ।
 ९६ अचित्ताददेशकालाट्ठक् ।
 ९७ महाराजाट्ठञ् ।
 ९८ वासुदेवार्जुनाभ्यां वुन् ।
 ९९ गोत्रक्षत्रियाख्येभ्यो बहुलं वुञ् ।
 १०० जनपदिनां जनपदवत्सर्वं जन-
 पदेन समानशब्दानां बहुवचने ।
 १०१ तेन प्रोक्तम् ।
 १०२ तित्तिरिवरतन्तुखण्डिकोखा-
 च्छण् ।
 १०३ काश्यपकौशिकाभ्यामृषिभ्यां
 णिनिः ।
 १०४ कलापिवैशम्पायनान्तेवासि-
 भ्यश्च ।
 १०५ पुराणप्रोक्तेषु ब्राह्मणकल्पेषु ।
 १०६ शौनकादिभ्यश्छन्दसि ।
 १०७ कठचरकाल्लुक् ।
 १०८ कलापिनोऽण् ।

१०९ छगलिनो ढिनुक् ।	१३५ कोपधाच्च ।
११० पाराशर्यशिलालिभ्यां भिभ्रुनटसूत्रयोः ।	१३६ त्रपुजतुनोः शुक् ।
१११ कर्मन्दकुशाश्वादिनिः ।	१३७ ओरञ् ।
११२ तेनैकदिक् ।	१३८ अनुदात्तादेश्च ।
११३ तसिश्च ।	१३९ पलाशादिभ्यो वा ।
११४ उरसो यच्च ।	१४० शम्भ्याः प्लञ् ।
११५ उपज्ञाने ।	१४१ मयड्वैतयोर्भाषायामभक्ष्या च्छादनयोः ।
११६ कृते ग्रन्थे ।	१४२ नित्यं वृद्धशरादिभ्यः ।
११७ संज्ञायाम् ।	१४३ गोश्च पुरीषे ।
११८ कुलालादिभ्यो बुञ् ।	१४४ पिप्राच्च ।
११९ भुद्राभ्रमरवटरपादपादञ् ।	१४५ संज्ञायां कन् ।
१२० तस्येदम् ।	१४६ व्रीहेः पुरोडाशे ।
१२१ रथाद्यत् ।	१४७ असंज्ञायां तिलयवाभ्याम् ।
१२२ पत्रपूर्वादञ् ।	१४८ द्व्यचश्छन्दसि ।
१२३ पत्राध्वर्युपरिषदश्च ।	१४९ नोत्वद्भ्रविल्वात् ।
१२४ हलसीराट्ठक् ।	१५० तालादिभ्योऽण् ।
१२५ द्वन्द्वाद्वुन् वैरमैथुनिकयोः ।	१५१ जातरूपेभ्यः परिमाणे ।
१२६ गोत्रचरणाद् बुञ् ।	१५२ प्राणिरजतादिभ्योऽञ् ।
१२७ सङ्गाङ्गलक्षणेष्वाज्यजिजामण् ।	१५३ जितश्च तत्प्रत्ययात् ।
१२८ शाकलाद्वा ।	१५४ क्रीतवत् परिमाणात् ।
१२९ छन्दोगौक्थिकयाज्ञिकवह्वृ- चनटाञ्ज्यः ।	१५५ उणाद् बुञ् ।
१३० न दण्डमाणवान्तेवासिषु ।	१५६ उमोर्णयोर्वा ।
१३१ रैवतिकादिभ्यश्छः ।	१५७ एण्या ढञ् ।
१३२ तस्य विकारः ।	१५८ गोपयसोर्यत् ।
१३३ अवयवे च प्राण्योषधि- वृक्षेभ्यः ।	१५९ द्रोश्च ।
१३४ विल्वादिभ्योऽण् ।	१६० माने वयः ।
	१६१ फले लुक् ।
	१६२ प्लक्षादिभ्योऽण् ।

१६३ जम्बा वा ।
 १६४ लुप् च ।
 १६५ हरीतक्यादिभ्यश्च ।
 १६६ कंसीयपरशव्ययोर्यञञौ
 लुक् च ।
 “युष्मद्धेमन्तात्सम्भूते ग्रामा-
 द्धेतुतेन रथात्पलाशादिभ्यो
 द्रोश्चाष्टौ ।

चतुर्थः पादः ।

१ प्राग्वहतेष्टक् ।
 २ तेन दीव्यति खनति जयति जितम् ।
 ३ संस्कृतम् ।
 ४ कुलत्थकोपधादण् ।
 ५ तरति ।
 ६ गोपुच्छाटुञ् ।
 ७ नौद्वयचष्टन् ।
 ८ चरति ।
 ९ आकर्षात् षल् ।
 १० पर्पादिभ्यः षन् ।
 ११ श्वगणाटुञ् च ।
 १२ वेतनादिभ्यो जीवति ।
 १३ वस्नक्रयविक्रयाट्ठन् ।
 १४ आयुधाच्छ च ।
 १५ हरत्युत्सङ्गादिभ्यः ।
 १६ भस्त्रादिभ्यः षन् ।
 १७ विभाषा विवधात् ।
 १८ अण कुटिलिकायाः ।
 १९ निर्वृत्तेऽक्षद्यूतादिभ्यः ।

२० कत्रेर्मभिनत्यम् ।
 २१ अपमित्ययाचिताभ्यां कक्कनौ ।
 २२ संसृष्टे ।
 २३ चूर्णादिनिः ।
 २४ लवणाल्लुक् ।
 २५ मुद्गादण् ।
 २६ व्यञ्जनैरुपसिक्ते ।
 २७ ओजःसहोऽम्भसा वर्तते ।
 २८ तत्प्रत्यनुपूर्वमीपलोमकूलम् ।
 २९ परिमुखं च ।
 ३० प्रयच्छति गर्ह्यम् ।
 ३१ कुसीददशैकादशात् ष्ण्णचौ ।
 ३२ उञ्छति ।
 ३३ रक्षति ।
 ३४ शब्ददुर्दुरं करोति ।
 ३५ पक्षिमत्स्यमृगान् हन्ति ।
 ३६ परिपन्थं च तिष्ठति ।
 ३७ माथोत्तरपदपदव्यनुपदं धावति ।
 ३८ आक्रन्दाटुञ् च ।
 ३९ पदोत्तरपदं गृह्णाति ।
 ४० प्रतिक्लृण्ठार्थललामं च ।
 ४१ धर्मं चरति ।
 ४२ प्रतिपथमेति ठंश्च ।
 ४३ समवायान् समवैति ।
 ४४ परिषदो ण्यः ।
 ४५ सेनाया वा ।
 ४६ संज्ञायां ललाटकुक्कुट्यौ
 पश्यति ।
 ४७ तस्य धर्म्यम् ।

- ४८ अण् महिष्यादिभ्यः ।
 ४९ ऋतोऽञ् ।
 ५० अवक्रयः ।
 ५१ तदस्य पण्यम् ।
 ५२ लवणाट्ठञ् ।
 ५३ किसरादिभ्यः घृन् ।
 ५४ शलालुनोऽन्यतरस्याम् ।
 ५५ शिल्पम् ।
 ५६ मङ्ङुकृञ्झरादन्यतरस्याम् ।
 ५७ प्रहरणम् ।
 ५८ परश्वधाट्ठञ् च ।
 ५९ शक्तियष्टयोरीकक् ।
 ६० अस्ति नास्ति दिष्टं मतिः ।
 ६१ शीलम् ।
 ६२ छत्रादिभ्यो णः ।
 ६३ कर्माध्ययने वृत्तम् ।
 ६४ बह्वचपूर्वपदाट्ठञ् ।
 ६५ हितं भक्षाः ।
 ६६ तदस्मै दीयते नियुक्तम् ।
 ६७ श्राणामांसौदनाट्ठिठन् ।
 ६८ भक्तादन्यतरस्याम् ।
 ६९ तत्र नियुक्तः ।
 ७० अगारान्ताट्ठन् ।
 ७१ अध्यायिन्यदेशकालात् ।
 ७२ कठिनान्तप्रस्तारसंस्थानेषु
 व्यवहरति ।
 ७३ निकटे वसति ।
 ७४ आवसथात् छल् ।
 ७५ प्राग्घिताद्यत् ।
 ७६ तद्वहति रथयुगप्रासङ्गम् ।
 ७७ धुरो यड्ढकौ ।
 ७८ खः सर्वधुरात् ।
 ७९ एकधुराल्लुक् च ।
 ८० शकटादण् ।
 ८१ हलसीराट्ठक् ।
 ८२ संज्ञायां जन्या ।
 ८३ विध्यत्यधनुषा ।
 ८४ धनगणं लब्धा ।
 ८५ अन्नाणः ।
 ८६ वशं गतः ।
 ८७ पदमस्मिन्दृश्यम् ।
 ८८ मूलमस्यावर्हि ।
 ८९ संज्ञायां धेनुष्या ।
 ९० गृहपतिना संयुक्ते ज्यः ।
 ९१ नौवयोधर्मविषमूलसीता-
 तुलाभ्यस्तार्यतुल्यप्राप्यवध्या
 नाम्यसमसमितसम्मितेषु ।
 ९२ धर्मपथ्यर्थन्यायादनपते ।
 ९३ छन्दसो निर्मिते ।
 ९४ उरसोऽण् च ।
 ९५ हृदयस्य प्रियः ।
 ९६ बन्धने चर्षौ ।
 ९७ मतजनहलात्करणजल्पकर्षेषु ।
 ९८ तत्र साधुः ।
 ९९ प्रतिजनादिभ्यः खञ् ।
 १०० भक्ताणः ।
 १०१ परिषदो ण्यः ।
 १०२ कथादिभ्यष्टक् ।

१०३ गुडादिभ्यष्टञ् ।
 १०४ पथ्यतिथिवसतिस्वपतेर्ढञ् ।
 १०५ सभाया यः ।
 १०६ ढश्छन्दसि ।
 १०७ समानतीर्थवासी ।
 १०८ समानोदरे शयित ओ चो-
 दात्तः ।
 १०९ सोदराद्यः ।
 ११० भवे छन्दसि ।
 १११ पाथोनदीभ्यां ड्यण् ।
 ११२ वेशन्तहिमवद्भयामण् ।
 ११३ स्रोतसो विभाषा ड्यङ् ड्यौ ।
 ११४ सगर्भसयूथसनुताद्यत् ।
 ११५ तुग्राद्धन् ।
 ११६ अग्राद्यत् ।
 ११७ घच्छौ च ।
 ११८ समुद्राभ्राद्धः ।
 ११९ वर्हिषि दत्तम् ।
 १२० दूतस्य भागकर्मणी ।
 १२१ रक्षोयातूनां हननी ।
 १२२ रेवतीजगतीहविष्याभ्यः
 प्रशस्ते ।
 १२३ असुरस्य स्वम् ।
 १२४ मायायामण् ।

१२५ तद्वानासामुपधानो मन्त्रइती-
 ष्टकासु लुक् च मतोः ।
 १२६ अश्विमानण् ।
 १२७ वयस्यासु मूर्ध्नो मतुप् ।
 १२८ मत्वर्थे मासतन्वोः ।
 १२९ मघोर्ज च ।
 १३० ओजसोऽहनि यत्वौ ।
 १३१ वेशोयशआदेर्भगाद्यल् ।
 १३२ ख च ।
 १३३ पूर्वैः कृतमिनयौ च ।
 १३४ अद्भिः संस्कृतम् ।
 १३५ सहस्रेण सम्मितौ घः ।
 १३६ मतौ च ।
 १३७ सोममर्हति यः ।
 १३८ मये च ।
 १३९ मघोः ।
 १४० वसोः समूहे च ।
 १४१ न त्राद्धः ।
 १४२ सर्वदेवात्तातिल् ।
 १४३ शिवशमरिष्टस्य करे ।
 १४४ भावे च ।

“प्राग्वहतेरपमित्यधर्मशीलं हल
 परिषदो रक्षोनक्षत्राच्चत्वारि” ।

इति चतुर्थोऽध्यायः ।



अथ पञ्चमोऽध्यायः ।

प्रथमः पादः ।

- १ प्राक् क्रीताच्छः ।
 २ उगवादिभ्यो यत् ।
 ३ कम्बलाच्च संज्ञायाम् ।
 ४ विभाषा हविरपूपादिभ्यः ।
 ५ तस्मै हितम् ।
 ६ शरीरावयवाद्यत् ।
 ७ खलयवमाषतिलवृषभ्रह्मणश्च ।
 ८ अजाविभ्यां थ्यन् ।
 ९ आत्मन्विश्वजनभोगोत्तरप-
 दात् खः ।
 १० सर्वपुरुषाभ्यां णढञौ ।
 ११ माणवचरकाभ्यां खञ् ।
 १२ तदर्थं विकृतेः प्रकृतौ ।
 १३ छदिरुपधिवलेर्ढञ् ।
 १४ ऋषभोपानहोर्ज्यः ।
 १५ चर्मणोऽञ् ।
 १६ तदस्य तदस्मिन् स्यादिति ।
 १७ परिखाया ढञ् ।
 १८ प्राग्वतेष्टञ् ।
 १९ आर्हादगोपुच्छसंख्यापरिमाणा
 टठक् ।
 २० असमासे निष्कादिभ्यः ।
 २१ शताच्च ठन्यतावशते ।
 २२ संख्याया अतिशदन्तायाः कन् ।
 २३ वतोरिङ् वा ।
 २४ विंशतित्रिंशद्भ्यां ड्वुनसंज्ञा-
 याम् ।
 २५ कंसाद्विठन् ।
 २६ शूर्पादजन्यतरस्याम् ।
 २७ शतमानविंशतिकसहस्रव-
 सनादण ।
 २८ अध्यर्धपूर्वद्विगोलुगसंज्ञायाम् ।
 २९ विभाषा कार्षापणसहस्राभ्याम् ।
 ३० द्वित्रिपूर्वाभिष्कात् ।
 ३१ विस्ताच्च ।
 ३२ विंशतिकात् खः ।
 ३३ खार्या ईकन् ।
 ३४ पणपादमाषशताद्यत् ।
 ३५ शाणाद्वा ।
 ३६ द्वित्रिपूर्वादण् च ।
 ३७ तेन क्रीतम् ।
 ३८ तस्य निमित्तं संयोगोत्पातौ ।
 ३९ गोद्वयचोऽसंख्यापरिमाणाश्च
 देर्यत् ।
 ४० पुत्राच्छ च ।
 ४१ सर्वभूमिपृथिवीभ्यामणञौ ।
 ४२ तस्येश्वरः ।
 ४३ तत्र विदित इति च ।
 ४४ लोकसर्वलोकाटठञ् ।
 ४५ तस्य वापः ।
 ४६ पात्रात् घृन् ।
 ४७ तदस्मिन्वृद्ध्यायलाभशुक्लोप-
 दा दीयते ।

४८ पूरणार्धाट्ठन् ।
 ४९ भागाद्यच्च ।
 ५० तद्धरति वहत्यावहति भार-
 द्वंशादिभ्यः ।
 ५१ वस्नद्रव्याभ्यां ठक्कनौ ।
 ५२ सम्भवत्यत्रहरति पचति ।
 ५३ आढकाचितपात्रात् खोऽन्यत-
 रस्याम् ।
 ५४ द्विगोष्टंश्च ।
 ५५ कुलिजाल्लुक्खौ च ।
 ५६ सोऽस्यांशवत्तभृतयः ।
 ५७ तदस्य परिमाणम् ।
 ५८ संख्यायाः संज्ञासङ्गसूत्राध्यय-
 नेषु ।
 ५९ पङ्क्तिर्विंशतित्रिंशच्चत्वारिंश-
 त्पंचाशत्षष्टिसप्तत्यशीतिनव-
 तिशतम् ।
 ६० पञ्चदशतौ वर्गे वा ।
 ६१ सप्तनोऽञ्छन्दसि ।
 ६२ त्रिंशच्चत्वारिंशतोब्राह्मणे सं-
 ज्ञायां ङण् ।
 ६३ तदर्हति ।
 ६४ छेदादिभ्यो नित्यम् ।
 ६५ शीर्षच्छेदाद्यच्च ।
 ६६ दण्डादिभ्यो यः ।
 ६७ छन्दसि च ।
 ६८ पात्राद्घंश्च ।
 ६९ कडङ्करदक्षिणाच्छ च ।
 ७० स्थालीबिलात् ।

७१ यज्ञत्विग्भ्यां घखजौ ।
 ७२ पारायणतुरायणचान्द्रायणं
 वर्तयति ।
 ७३ संशयमापन्नः ।
 ७४ योजनं गच्छति ।
 ७५ पथः षक्न् ।
 ७६ पन्थो ण नित्यम् ।
 ७७ उत्तरपथेनाहतं च ।
 ७८ कालात् ।
 ७९ तेन निर्वृत्तम् ।
 ८० तमधीष्ठो भूतो भूतो भावो ।
 ८१ मासाद्वयसि यत्खजौ ।
 ८२ द्विगोर्यप ।
 ८३ षण्मासाण्यच्च ।
 ८४ अवयसि ठंश्च ।
 ८५ समायाः खः ।
 ८६ द्विगोर्वा ।
 ८७ राज्यहःसंवत्सराच्च ।
 ८८ वर्षाल्लुक् च ।
 ८९ चित्तवति नित्यम् ।
 ९० षष्टिकाः षष्टिरात्रेण पच्यन्ते ।
 ९१ वत्सरास्ताच्छश्छन्दसि ।
 ९२ सम्परिपूर्वात् ख च ।
 ९३ तेन परेज्यलभ्यकार्यसुकरम् ।
 ९४ तदस्य ब्रह्मचर्यम् ।
 ९५ तस्य च दक्षिणायज्ञाख्येभ्यः ।
 ९६ तत्र च दीयते कार्यं भववत् ।
 ९७ व्युष्टादिभ्योऽण् ।
 ९८ तेन यथाकथाच हस्ताभ्यां
 णयतौ ।

- १९ सम्पादिनि ।
 १०० कर्मवेषाद्यत् ।
 १०१ तस्मैप्रभवति सन्तापादिभ्यः ।
 १०२ योगाद्यच्च ।
 १०३ कर्मण उक्ञ् ।
 १०४ समयस्तदस्य प्राप्तम् ।
 १०५ ऋतोरण् ।
 १०६ छन्दसि घस् ।
 १०७ कालाद्यत् ।
 १०८ प्रकृष्टे ठञ् ।
 १०९ प्रयोजनम् ।
 ११० विशाखाषाढादण्मन्थदण्ड्योः ।
 १११ अनुप्रवचनादिभ्यश्छः ।
 ११२ समापनात् सपूर्वपदात् ।
 ११३ ऐकागारिकट् चौरे ।
 ११४ आकालिकडाद्यन्तवचने ।
 ११५ तेन तुल्यं क्रिया चेद्वतिः ।
 ११६ तत्र तस्येव ।
 ११७ तदर्हम् ।
 ११८ उपसर्गाच्छन्दसि धात्वर्थे ।
 ११९ तस्य भावस्त्वतलौ ।
 १२० आ च त्वात् ।
 १२१ न नञ्पूर्वात्तत्पुरुषादचतुरस्र-
 ज्जतलवणवटयुधकतरसल-
 सेभ्यः ।
 १२२ पृथ्वादिभ्य इमनिज्वा ।
 १२३ वर्णद्विदिभ्यः ष्यञ् च ।
 १२४ गुणवचनब्राह्मणादिभ्यः कर्म-
 णि च ।

- १२५ स्तेनाद्यन्नलोपश्च ।
 १२६ सख्युर्यः ।
 १२७ कपिज्ञात्योर्ढक् ।
 १२८ पत्यन्तपुरोहितादिभ्यो यक् ।
 १२९ प्राणभृज्जातिवयोवचनोद्वा-
 ज्जादिभ्योऽञ् ।
 १३० हायनान्तयुवादिभ्योऽण् ।
 १३१ इगन्ताच्च लघुपूर्वात् ।
 १३२ योपधाद् गुरुपोत्तमाद् वुञ् ।
 १३३ द्वन्द्वमनोज्ञादिभ्यश्च ।
 १३४ गोत्रचरणाच्छ्लाघात्याकार-
 तदवेतेषु ।
 १३५ होत्राभ्यश्छः ।
 १३६ ब्रह्मणस्त्वः ।
 “प्राक्क्रीताच्छताच्च सर्वभूमि-
 सप्तनोऽज्मासात्तस्मै प्रभवति
 ननञ्पूर्वात् षोडश” ।
 द्वितीयः पादः
 १ धान्यानां भवने क्षेत्रे खञ् ।
 २ व्रीहिशाल्योर्ढक् ।
 ३ यवयवकषष्टिकाद्यत् ।
 ४ विभाषातिलमाषोमाभङ्गाण्यः ।
 ५ सर्वचर्मणः कृतः खखजौ ।
 ६ यथामुखसम्मुखस्य दर्शनः खः ।
 ७ तत्सर्वादेः पथ्यङ्गकर्मपत्रपात्रं
 व्याप्नोति ।
 ८ आप्रपदं प्राप्नोति ।
 ९ अनुपदसर्वात्रायानयं बद्धाभक्ष-
 यतिनेयेषु ।

१ परोवरपरम्परपुत्रपौत्रमनुभवति ।
२ अवारपारात्यन्तानुकामं गामी ।
३ समांसमां विजायते ।
४ अद्यश्वीनावष्टब्धे ।
५ आगवीनः ।
६ अनुगवलङ्गामी ।
७ अध्वनो यत्खौ ।
८ अभ्यमित्राच्छ च ।
९ गोष्ठात् खञ् भूतपूर्वं ।
१० अश्वस्यैकाहगमः ।
११ शालीनकौपीने अधृष्टाकार्ययोः ।
१२ व्रातेन जीवति ।
१३ साप्तपदीनं सख्यम् ।
१४ हैयङ्गवीनं संज्ञायाम् ।
१५ तस्य पाकमूले पीत्वादिकर्णा-
दिभ्यः कुणब्जाहचौ ।
१६ पक्षात्तिः ।
१७ तेन वित्तश्चुञ्चुपचणपौ ।
१८ विनञ्भ्यां नानाजौ न सह ।
१९ वेः शालच्छङ्कटचौ ।
२० सम्प्रोदश्च कटच् ।
२१ अवात् कुटारच्च ।
२२ नते नासिकायाः संज्ञायां
टीटञ्जाटञ्भ्रटचः ।
२३ नेर्विडज्बिरीसचौ ।
२४ इनचिपटच्चिकचि च ।
२५ उपाधिभ्यां त्यक्त्रासन्नारू-
ढयोः ।
२६ कर्मणि घटोऽठच् ।

३६ तदस्य सञ्जातं तारकादिभ्य
इतच् ।
३७ प्रमाणे द्वयसज्दघ्नञ्मात्रचः ।
३८ पुरुषहस्तिभ्यामण् च ।
३९ यत्तदेतेभ्यः परिमाणे वतुप् ।
४० किमिदम्भ्यां वो घः ।
४१ किमःसङ्ख्यापरिमाणे डतिच ।
४२ संख्याया अवयवे तयप् ।
४३ द्वित्रिभ्यां तयस्यायज्वा ।
४४ उभादुदात्तो नित्यम् ।
४५ तदस्मिन्नधिकमिति दशान्ताङ्गुः ।
४६ शदन्तविंशतेश्च ।
४७ संख्याया गुणस्य निमाने
मयट् ।
४८ तस्य पूरणे डट् ।
४९ नान्तादसंख्यादेर्मट् ।
५० थट् च च्छन्दसि ।
५१ षट्कतिकतिपयचतुरां थुक् ।
५२ बहुपूगगणसङ्घस्य तिथुक् ।
५३ वतोरिथुक् ।
५४ द्वेस्तीयः ।
५५ त्रेः सम्प्रसारणं च ।
५६ विंशत्यादिभ्यस्तमडन्यतर-
स्याम् ।
५७ नित्यं शतादिमासार्धमाससं-
वत्सराच्च ।
५८ षष्ठ्यादेश्चासंख्यादेः ।
५९ मतौ छः सूक्तसाम्नोः ।
६० अध्यायानुवाक्योर्लुक् ।

- ६१ विमुक्तादिभ्योऽण् ।
 ६२ गोषदादिभ्यो बुन् ।
 ६३ तत्र कुशलः पथः ।
 ६४ आकर्षादिभ्यः कन् ।
 ६५ धनहिरण्यात् कामे ।
 ६६ स्वाङ्गेभ्यः प्रसिते ।
 ६७ उदरादुगाधूने ।
 ६८ सस्येन परेजातः ।
 ६९ अंशं हारी ।
 ७० तन्त्रादचिरापहृते ।
 ७१ ब्राह्मणकोष्णिके संज्ञायाम् ।
 ७२ शीतोष्णाभ्यां कारिणि ।
 ७३ अधिकम् ।
 ७४ अनुकाभिकाभीकः कमिता ।
 ७५ पार्श्वेनान्विच्छति ।
 ७६ अयःशूलदण्डाजिनाभ्यां-
 ठक्ठगौ ।
 ७७ तावतिथं ग्रहणमिति लुग्वा ।
 ७८ स एषां ग्रामणीः ।
 ७९ शृङ्खलमस्य बन्धनं करभे ।
 ८० उत्क उन्मनाः ।
 ८१ कालप्रयोजनाद्रोगे ।
 ८२ तदस्मिन्नन्नं प्राये संज्ञायाम् ।
 ८३ कुल्माषादञ् ।
 ८४ श्रोत्रियंश्छन्दोऽधीते ।
 ८५ श्राद्धमनेन भुक्तमिनिठनौ ।
 ८६ पूर्वादिनिः ।
 ८७ सपूर्वाच्च ।
 ८८ इष्टादिभ्यश्च ।

- ८९ छन्दसि परिपन्थिपरिपत्ति-
 पर्यवस्थातरि ।
 ९० अनुपद्यन्वेष्टा ।
 ९१ साक्षाद्द्रष्टरि संज्ञायाम् ।
 ९२ क्षेत्रियचपरक्षेत्रे चिकित्स्य-
 ९३ इन्द्रियमिन्द्रलिङ्गमिन्द्रहृष्ट-
 न्द्रसृष्टमिन्द्रजुष्टमिन्द्रदत्त-
 मिति वा ।
 ९४ तदस्यास्त्यस्मिन्निति मनुष्य-
 ९५ रसादिभ्यश्च ।
 ९६ प्राणिस्थादातो लजन्यत-
 रस्याम् ।
 ९७ सिध्मादिभ्यश्च ।
 ९८ वत्सांसाभ्यां कामबले ।
 ९९ फेनादिलञ्च ।
 १०० लोमादिपामादिपिच्छादिभ्य-
 शनेलचः ।
 १०१ प्रज्ञाश्रद्धार्चाभ्यो णः ।
 १०२ तपःसहस्राभ्यां विनीनी ।
 १०३ अण् च ।
 १०४ सिकताशर्कराभ्यां च ।
 १०५ देशे लुविलचौ च ।
 १०६ दन्त उन्नत उरच् ।
 १०७ ऊषशुषिमुष्कमधोरः ।
 १०८ घृद्रुभ्यां मः ।
 १०९ केशाद्वोऽन्यतरस्याम् ।
 ११० गाण्ड्यजगात् संज्ञायाम् ।
 १११ काण्डाण्डादीरन्नीरचौ ।
 ११२ रजःकृष्यासुतिपरिषदो-
 वलच् ।

- १३ दन्तशिखात् संज्ञायाम् ।
 १४ ज्योत्स्नातमिस्राशृङ्गिणोर्ज-
 स्विन्नूर्जस्वलगोमिन्मलिन-
 मर्लमसाः ।
 १५ अत इनिठनौ ।
 १६ व्रीह्यादिभ्यश्च ।
 १७ तुन्दादिभ्य इलच्च ।
 १८ एकगोपूर्वाट्टज् नित्यम् ।
 १९ शतसहस्रान्ताच्च निष्कात् ।
 २० रूपादाहतप्रशंसयोर्यप् ।
 २१ अस्मायामेधास्रजो विनिः ।
 २२ बहुलं छन्दसि ।
 २३ ऊर्णाया युस् ।
 २४ वाचो ग्मिनिः ।
 २५ आलजाटचौ बहुभाषिणि ।
 २६ स्वामिन्नैश्वर्ये ।
 २७ अर्श आदिभ्योऽच् ।
 २८ द्वन्द्वोपतापगर्ह्यात्प्राणिस्था-
 दिनिः ।
 २९ वातातीसाराभ्यां कुक् च ।
 ३० वयसि पूरणात् ।
 ३१ सुखादिभ्यश्च ।
 ३२ धर्मशीलवर्णान्ताच्च ।
 ३३ हस्ताज्जातौ ।
 ३४ वर्णाद्ब्रह्मचारिणि ।
 ३५ पुष्करादिभ्यो देशे ।
 ३६ बलादिभ्यो मतुबन्यतरस्याम् ।
 ३७ संज्ञायां मन्माभ्याम् ।
 ३८ कंशभ्यां वभयुस्तितुतयसः॥

- १३९ तुन्दिवलिचटर्भः ।
 १४० अहंशुभमोर्युस् ।
 “धान्यानां व्रातेन किमो विमु-
 क्तकालप्रज्ञास्मायामेधाविंशतिः

तृतीयः पादः

- १ प्राग्दिशो विभक्तिः ।
 २ किंसर्वनामबहुभ्योऽङ्ग्यादिभ्यः॥
 ३ इदम इश् ।
 ४ एतेतौ रथोः ।
 ५ एतदोऽन् ।
 ६ सर्वस्य सोऽन्यतरस्यां दि ।
 ७ पञ्चम्यास्तसिल् ।
 ८ तसेश्च ।
 ९ पर्यभिभ्यां च ।
 १० सप्तम्याल्लल् ।
 ११ इदमो हं ।
 १२ किमोऽत् ।
 १३ वा ह च छन्दसि ।
 १४ इतराभ्योऽपि दृश्यन्ते ।
 १५ सर्वेकान्यकिंयत्तदः काले दा ॥
 १६ इदमो हिल् ।
 १७ अधुना ।
 १८ दानीं च ।
 १९ तदो दा च ।
 २० तयोर्दाहिलौ च छन्दसि ।
 २१ अनद्यतनेहिलन्यतरस्याम् ।
 २२ सद्यः परुत्परायैषमः परेद्यव्यद्य-
 पूर्वद्युरन्येद्युरन्यतरेद्युरितरेद्युर

परेद्युरधरेद्युरुभयेद्युरुत्तरेद्युः ।	४८ पूरणाद्भागे तीयादन् ।	७५
२३ प्रकारवचने थाल् ।	४९ प्रागेकादशभ्योऽच्छन्दसि ।	७६
२४ इदमस्थमुः ।	५० षष्ठाष्टमाभ्यां ज च ।	७७
२५ किमश्च ।	५१ मानपश्वङ्गयोः कन्लुकौ च ।	७८
२६ था हेतौ च च्छन्दसि ।	५२ एकादाकिनिच्चासहाये ।	७९
२७ दिक्शब्देभ्यः सप्तमीपञ्चमीप्र-	५३ भूतपूर्वे चरट् ।	८०
थमाभ्यो दिग्देशकालेष्व-	५४ षष्ठ्या रूप्य च ।	८१
स्तातिः ।	५५ अतिशायने तमविष्टनौ ।	८२
२८ दक्षिणोत्तराभ्यामतसुच् ।	५६ तिङश्च ।	८३
२९ विभाषा परावराभ्याम् ।	५७ द्विवचनविभज्योपपदे तरवी-	८४
३० अञ्चेलुक् ।	सुनौ ।	
३१ उपर्युपरिष्ठात् ।	५८ अजादी गुणवचनादेव ।	८५
३२ पश्चात् ।	५९ तुश्छन्दसि ।	८६
३३ पश्च पश्चा च च्छन्दसि ।	६० प्रशस्यस्य श्रः ।	८७
३४ उत्तराधरदक्षिणादातिः ।	६१ ज्य च ।	८८
३५ एनवन्यतरस्यामदूरेऽपञ्चम्याः	६२ वृद्धस्य च ।	८९
३६ दक्षिणादाच् ।	६३ अन्तिकवाढयोर्नेदसाधौ ।	९०
३७ आहि च दूरे ।	६४ युवाल्पयोः कनन्यतरस्याम् ।	९१
३८ उत्तराच्च ।	६५ विन्मतोर्लुक् ।	९२
३९ पूर्वाधरावराणामसि पुरधव-	६६ प्रशंसायां रूपप् ।	
श्चैषाम् ।	६७ ईषदसमाप्तौ कल्पब्देश्यदेशी-	९३
४० अस्ताति च	यरः ।	
४१ विभाषाऽवरस्य ।	६८ विभाषा सुपो बहुच् पुरस्तात् ।	९४
४२ संख्याया विधार्थे घा ।	६९ प्रकारवचने जातीयर् ।	९५
४३ अधिकरणविचाले च ।	७० प्रागिवात् कः ।	९६
४४ एकाद्वो ध्यमुजन्यतरस्याम् ।	७१ अव्ययसर्वनाम्नामकच् प्राक्टे	
४५ द्विज्योश्च धमुज् ।	७२ कस्य च दः ।	९७
४६ एधाच्च ।	७३ अज्ञाते ।	९८
४७ याष्ये पाशप् ।	७४ कुत्सिते ।	९९

- ७५ संज्ञायां कन् ।
 ७६ अनुकम्पायाम् ।
 ७७ नीतौ च तद्युक्तात् ।
 ७८ बह्वचो मनुष्यनाम्नष्टृज्वा ।
 ७९ घनिलचौ च ।
 ८० प्राचापुपादेरड्युचौ च ।
 ८१ जातिनाम्नः कन् ।
 ८२ अजिनान्तस्योत्तरपदलोपश्च ।
 ८३ ठाजादावूर्ध्वं द्वितीयादचः ।
 ८४ शेवलसुपरिविशालवरुणार्थ-
 मादीनां तृतीयात् ।
 ८५ अल्पे ।
 ८६ ह्रस्वे ।
 ८७ संज्ञायां कन् ।
 ८८ कुटीशमीशुण्डाभ्यो रः ।
 ८९ कृत्वा डुपच् ।
 ९० कासूगोणीभ्यां घृश्च ।
 ९१ वत्सोक्षाश्वर्षभेभ्यश्च तनुत्वे ।
 ९२ कियत्तदो निर्धारणे द्वयोरेकस्य
 डतरच् ।
 ९३ वा बहूनां जातिपरिप्रश्ने
 डतमच् ।
 ९४ एकाच्च प्राचाम् ।
 ९५ अवशेषणे कन् ।
 ९६ इवे प्रतिकृतौ ।
 ९७ संज्ञायां च ।
 ९८ लुम्भनुष्ये ।
 ९९ जीविकार्थे चापण्ये ।
 १०० देवपथादिभ्यश्च ।

- १०१ वस्तेर्ढञ् ।
 १०२ शिलाया ढः ।
 १०३ शाखादिभ्यो यः ।
 १०४ द्रव्यं च भव्ये ।
 १०५ कुशाग्राच्छः ।
 १०६ समासाच्च तद्विषयात् ।
 १०७ शर्करादिभ्योऽण् ।
 १०८ अङ्गुल्यादिभ्यष्टक् ।
 १०९ एकशालायाष्टजन्यतरस्याम् ।
 ११० कर्कलोहितादीकक् ।
 १११ प्रत्नपूर्वविश्वेमात्थाल्छन्दसि ।
 ११२ पूगाञ्ज्योऽग्रामणीपूर्वात् ।
 ११३ व्रातच्छजोरस्त्रियाम् ।
 ११४ आयुधजीविसंघाञ्ज्यङ्वा-
 हीकेष्वब्राह्मणराजन्यात् ।
 ११५ वृकाट्टेण्यण् ।
 ११६ दामन्यादित्रिगर्तषष्ठाच्छः ।
 ११७ पश्वादिद्यौघेयादिभ्योऽणञौ ।
 ११८ अभिजिद्विदभृच्छालावच्छि-
 खावच्छमीवदूर्णावच्छुमदणो
 यञ् ।
 ११९ ज्यादयस्तद्राजाः ।
 “प्राग्दिशोऽनद्यतने विभाषा
 ज्यच्च जातिनाम्नो वस्तेरेको-
 नविंशतिः” ।
 चतुर्थः पादः ।
 १ पादशतस्य संख्यादेर्वीप्सायां
 बुन्लोपश्च ।

- २ दण्डव्यवसर्गयोश्च ।
 ३ स्थूलादिभ्यः प्रकारवचने कन् ।
 ४ अनत्यन्तगतौ क्तात् ।
 ५ न सामिवचने ।
 ६ बृहत्या आच्छादने ।
 ७ अषडक्षाशितंग्वलंकर्मालं-
 पुरुषाध्युत्तरपदात् खः ।
 ८ विभाषाश्चेरदिक् स्त्रियाम् ।
 ९ जात्यन्ताच्छ वन्धुनि ।
 १० स्थानान्ताद्विभाषा सस्थानेनेति
 चेत् ।
 ११ किमेत्तिङव्ययघादाम्बद्रव्य-
 प्रकर्षे ।
 १२ अनु च च्छन्दसि ।
 १३ अनुगादिनष्टक् ।
 १४ णचः स्त्रियामञ् ।
 १५ अणिनुणः ।
 १६ विसारिणो मत्स्ये ।
 १७ संख्यायाः क्रियाभ्यावृत्ति-
 गणने कृत्वसुच् ।
 १८ द्वित्रिचतुर्भ्यः सुच् ।
 १९ एकस्य सकृच्च ।
 २० विभाषा बहोर्धाऽविप्रकृष्टकाले ।
 २१ तत्प्रकृतवचने मयट् ।
 २२ समूहवच्च बहुषु ।
 २३ अनन्तावसथेतिहभेषजाञ्ज्यः ।
 २४ देवतान्तात् तादर्थ्यं यत् ।
 २५ पादार्धाभ्यां च ।
 २६ अतिथेर्ज्यः ।
 २७ देवात्तल् ।
 २८ अवेः कः ।
 २९ यावादिभ्यः कन् ।
 ३० लोहितान्मणौ ।
 ३१ वर्णे चानित्ये ।
 ३२ रक्ते ।
 ३३ कालाच्च ।
 ३४ विनयादिभ्यष्टक् ।
 ३५ बाचो व्याहृतार्थायाम् ।
 ३६ तद्युक्तात् कर्मणोऽण् ।
 ३७ ओषधेरजातौ ।
 ३८ प्रज्ञादिभ्यश्च ।
 ३९ मृदस्तिकन् ।
 ४० सस्त्रौ प्रशंसायाम् ।
 ४१ वृकज्येष्ठाभ्यां तिल्लातिलौ च
 च्छन्दसि ।
 ४२ बह्वल्पायां च्छस्कारकादन्यतर-
 स्याम् ।
 ४३ संख्यैकवचनाच्च वीप्सायाम् ।
 ४४ प्रतियोगे पञ्चम्यास्तसिः ।
 ४५ अपादाने चाहीयरहोः ।
 ४६ अतिग्रहाव्यथनक्षेपेष्वकर्तरि
 तृतीयायाः ।
 ४७ हीयमानपापयोगाच्च ।
 ४८ षष्ठ्या व्याश्रये ।
 ४९ रोगाच्चापनयने ।
 ५० कृभ्वस्तियोगे संपद्यकर्त-
 रि च्विः ।
 ५१ अरुर्मनश्चक्षुश्चेतोरहोरजसां
 लोपश्च ।

- ५२ विभाषा साति कात्स्न्ये ।
 ५३ अभिविध सम्पदा च ।
 ५४ तदधीनवचने ।
 ५५ देये त्रा च ।
 ५६ देवमनुष्यपुरुषपुरुषमर्थेभ्यो
 द्वितीयासप्तम्योर्वहुलम् ।
 ५७ अव्यक्तानुकरणाद् द्व्यजवरा-
 र्धादिनितौ डाच् ।
 ५८ कृञो द्वितीयतृतीयशम्बवीजात्
 कृषौ ।
 ५९ संख्यायाश्च गुणान्तायाः ।
 ६० समयाच्च यापनायाम् ।
 ६१ सपत्रनिष्पत्रादतिव्यथने ।
 ६२ निष्कुलान्निष्कोषणे ।
 ६३ सुखप्रियादानुलोभ्ये ।
 ६४ दुःखात् प्रातिलोभ्ये ।
 ६५ शूलात् पाके ।
 ६६ सत्यादशपथे ।
 ६७ मद्रात् परिवापणे ।
 ६८ समासान्ताः ।
 ६९ न पूजनात् ।
 ७० किमः क्षेपे ।
 ७१ नञस्तत्पुरुषात् ।
 ७२ पथो विभाषा ।
 ७३ बहुव्रीहौ संख्येये डजबहुगणात् ।
 ७४ कृक्पूरब्धूः पथामानक्षे ।
 ७५ अचप्रत्यन्ववपूर्वात् साम-
 लोभनः ।
 ७६ अक्ष्णोऽदर्शनात् ।

७७ अचतुरविचतुरसुचतुरस्त्रीपुंस-
 धेन्वनडुहक्सामवाङ्मनसा-
 क्षिभ्रुवदारगवोर्वष्ठीवपदष्ठीव-
 नक्तदिवरात्रिदिवाहर्दिवसरज-
 सनिःश्रेयसपुरुषायुषद्वयायुष-
 ज्यायुषर्ग्यजुषजातोक्षमहोक्ष-
 वृद्धोक्षोपशुनगोष्ठश्वाः ।

- ७८ ब्रह्महस्तिभ्यां वर्चसः ।
 ७९ अवसमन्वेभ्यस्तमसः ।
 ८० श्वसोऽवसीयः श्रेयसः ।
 ८१ अन्ववतप्ताद्रहसः ।
 ८२ प्रतेरुरसः सप्तमीस्थात् ।
 ८३ अनुगवमायामे ।
 ८४ द्विस्तावा त्रिस्तावा वेदिः ।
 ८५ उपसर्गादध्वनः ।
 ८६ तत्पुरुषस्याङ्गुलेः संख्याव्ययादेः
 ८७ अहःसर्वैकदेशसंख्यातपुण्याच्च
 रात्रेः ।

- ८८ अहोऽह एतेभ्यः ।
 ८९ न सङ्ख्यादेः समाहारे ।
 ९० उत्तमैकाभ्यां च ।
 ९१ राजाहःसखिभ्यष्टच् ।
 ९२ गोरतद्धितलुकि ।
 ९३ अग्राख्यायामुरसः ।
 ९४ अनोश्मायःसरसां जातिसंज्ञयोः ।
 ९५ ग्रामकौटाभ्यां च तक्ष्णः ।
 ९६ अतेः शुनः ।
 ९७ उपमानादप्राणिषु ।
 ९८ उत्तरमृगपूर्वाच्च सक्थनः ।

- १९ नावो द्विगोः ।
 १०० अर्धाच्च ।
 १०१ खार्याः प्राचाम् ।
 १०२ द्वित्रिभ्यामञ्जलेः ।
 १०३ अनसन्तान्नपुंसकाच्छन्दसि ।
 १०४ ब्रह्मणो जानपदाख्यायाम् ।
 १०५ कुमहद्भ्यामन्यतरस्याम् ।
 १०६ द्वन्द्वाच्चुदषहान्तात्समाहारे ।
 १०७ अव्ययीभावे शरत्प्रभृतिभ्यः ।
 १०८ अनश्च ।
 १०९ नपुंसकादन्यतरस्याम् ।
 ११० नदीपौर्णमास्याग्रहायणीभ्यः ।
 १११ झयः ।
 ११२ गिरेश्च सेनकस्य ।
 ११३ बहुव्रीहौ सकथ्यक्ष्णोः स्वाङ्गात्
 षच् ।
 ११४ अङ्गुलेर्दारुणि ।
 ११५ द्वित्रिभ्यां ष मूर्ध्नः ।
 ११६ अण्पूरणीप्रमाणयोः ।
 ११७ अन्तर्वहिर्भ्यां च लोम्नः ।
 ११८ अञ्जासिकायाः संज्ञायां नसं
 चास्थूलात् ।
 ११९ उपसर्गाच्च ।
 १२० सुप्रातसुश्वसुदिवशारिकुक्षच-
 तुरश्रैणीपदाजपदप्रोष्ठपदाः ।
 १२१ नञ्दुःसुभ्यो हलिसकथ्योर-
 न्यतरस्याम् ।
 १२२ नित्यमसिच् प्रजामेधयोः ।
 १२३ बहुप्रजाश्छन्दसि ।
 १२४ धर्मादिनिच् केवलात् ।
 १२५ जम्भा सुहरितवृणसोमेभ्यः ।
 १२६ दक्षिणेर्मा लुब्धयोगे ।
 १२७ इच् कर्मव्यतिहारे ।
 १२८ द्विदण्ड्यादिभ्यश्च ।
 १२९ प्रसम्भ्यां जानुनोर्द्धुः ।
 १३० ऊर्ध्वाद्विभाषा ।
 १३१ ऊधसोऽनङ् ।
 १३२ धनुषश्च ।
 १३३ वा संज्ञायाम् ।
 १३४ जायाया निङ् ।
 १३५ गन्धस्येदुत्पूतिसुसुरभिभ्यः ।
 १३६ अल्पाख्यायाम् ।
 १३७ उपमानाच्च ।
 १३८ पादस्य लोपोऽहस्त्यादिभ्यः ।
 १३९ कुम्भपदीषु च ।
 १४० संख्यासुपूर्वस्य ।
 १४१ वयसि दन्तस्य दत् ।
 १४२ छन्दसि च ।
 १४३ स्त्रियां संज्ञायाम् ।
 १४४ विभाषा श्यावारोकाभ्याम् ।
 १४५ अग्रान्तशुद्धशुभ्रवृषवराहे-
 भ्यश्च ।
 १४६ ककुदस्यावस्थायां लोपः ।
 १४७ त्रिककुत् पर्वते ।
 १४८ उद्विभ्यां काकुदस्य ।
 १४९ पूर्णाद्विभाषा ।
 १५० सुहृद्दुर्हृदौ मित्रामित्रयोः ।
 १५१ उरःप्रभृतिभ्यः कप् ।

१५२ इनः स्त्रियाम् ।
 १५३ नद्युतश्च ।
 १५४ शेषाद्विभाषा ।
 १५५ न संज्ञायाम् ।
 १५६ ईयसश्च ।
 १५७ वन्दिते भ्रातुः ।

१५८ ऋतश्छन्दसि ।
 १५९ नाडीतन्त्रयोः स्वाङ्गे ।
 १६० निष्प्रवाणिश्च ।
 “पादशतस्य तत्प्रकृतवृक-
 सपत्रान्ववतप्तात्स्वार्थान्भुदुः-
 सुभ्यो वयसि विशतिः” ।

इति पञ्चमोऽध्यायः ।

अथ षष्ठोऽध्यायः

प्रथमः पादः ।

१ एकाचो द्वे प्रथमस्य ।
 २ अजादेर्द्वितीयस्य ।
 ३ नन्दाः संयोगादयः ।
 ४ पूर्वोऽभ्यासः ।
 ५ उभे अभ्यस्तम् ।
 ६ जक्षित्यादयः षट् ।
 ७ तुजादीनां दीर्घोऽभ्यासस्य ।
 ८ लिटि धातोरनभ्यासस्य ।
 ९ सन्यङोः ।
 १० श्लौ ।
 ११ चङि ।
 १२ दाश्वान्साह्वान्मीढ्वांश्च ।
 १३ ग्यङः सम्प्रसारणं पुत्रपत्योस्त-
 त्पुरुषे ।
 १४ बन्धुनि बहुव्रीहौ ।
 १५ वचिस्वपियजादीनां किति ।
 १६ ग्रहिज्यावयिव्यधिवष्टिविचतिवृ-

श्चतिपृच्छतिभृज्जतीनांङ्किति च ।
 १७ लिट्यभ्यासस्योभयेषाम् ।
 १८ स्वापेश्चङि ।
 १९ स्वपिस्यमिव्येजां यङि ।
 २० न वशः ।
 २१ चायः की ।
 २२ स्फायः स्फी निष्ठायाम् ।
 २३ स्तयः प्रपूर्वस्य ।
 २४ द्रवमूर्तिस्पर्शयोः श्यः ।
 २५ प्रतेश्च ।
 २६ विभाषाऽभ्यवपूर्वस्य ।
 २७ शृतं पाके ।
 २८ प्यायः पी ।
 २९ लिङ्यङोश्च ।
 ३० विभाषा श्वेः ।
 ३१ णौ च संश्चङोः ।
 ३२ हः सम्प्रसारणम् ।

- ३३ अभ्यस्तस्य च
 ३४ बहुलं छन्दसि ।
 ३५ चायः की ।
 ३६ अपस्पृधेथामानृचुरानृहुश्चि-
 च्युषेतित्याजश्राताश्रितमा-
 शीराशीर्ताः ।
 ३७ न सम्प्रसारणे संप्रसारणम् ।
 ३८ लिटि वयो यः ।
 ३९ वश्वास्यान्यतरस्यां किति ।
 ४० वेजः ।
 ४१ ल्यपि च ।
 ४२ ज्यश्च ।
 ४३ व्यश्च ।
 ४४ विभाषा परेः ।
 ४५ आदेच उपदेशेऽशिति ।
 ४६ न व्यो लिटि ।
 ४७ स्फुरतिस्फुलत्योर्घञि ।
 ४८ क्रीड्जीनां णौ ।
 ४९ सिध्यतेरपारलौकिके ।
 ५० मीनातिमीनोतिदीडां ल्यपि च ।
 ५१ विभाषा लीयतेः ।
 ५२ खिदेश्छन्दसि ।
 ५३ अपगुरो णमुलि ।
 ५४ चिस्फुरोर्णौ ।
 ५५ प्रजन वीयतेः ।
 ५६ बिभेतर्हेतुभये ।
 ५७ नित्यं स्मयतेः ।
 ५८ सृजिदृशोर्झल्यमकिति ।
 ५९ अनुदात्तस्य चर्दुपधस्यान्यतर-
 स्याम् ।

- ६० शीर्षेच्छन्दसि ।
 ६१ ये च तद्धिते ।
 ६२ पदन्नोमास्त्विशसन्यूषन्दो-
 कञ्छकन्नुदन्नासञ्छस्प्रभृति
 ६३ धात्वादेः षः सः ।
 ६४ णो नः ।
 ६५ लोपो व्योर्वलि ।
 ६६ वेरपृक्तस्य ।
 ६७ हल्ङ्याच्भ्यो दीर्घात्सुतिस्स्य
 पृक्तं हल् ।
 ६८ एङ्ह्रस्वात्सम्बुद्धेः ।
 ६९ शेषेच्छन्दसि बहुलम् ।
 ७० ह्रस्वस्य पिति कृति तुक् ।
 ७१ संहितायाम् ।
 ७२ छे च ।
 ७३ आङ्गाङोश्च ।
 ७४ दीर्घात् ।
 ७५ पदान्ताद्वा ।
 ७६ इको यणचि ।
 ७७ एचोऽयवायावः ।
 ७८ वान्तो यि प्रत्यये ।
 ७९ धातोस्तन्निमित्तस्यैव ।
 ८० क्षय्यज्ययौ शक्यार्थे ।
 ८१ क्रय्यस्तदर्थे ।
 ८२ भय्यप्रवय्ये च च्छन्दसि ।
 ८३ एकः पूर्वपरयोः ।
 ८४ अन्तादिवच ।
 ८५ षत्वतुकोरसिद्धः ।
 ८६ आद् गुणः

- ७ वृद्धिरेचि ।
 ८ एत्येधत्यूठ्सु ।
 ९ आटश्च ।
 १० उपसर्गादिति धातौ ।
 ११ वा सुण्यापिशलेः ।
 १२ औतोम्शसोः ।
 १३ एङि पररूपम् ।
 १४ ओमाङोश्च ।
 १५ उस्यपदान्तात् ।
 १६ अतो गुणे ।
 १७ अव्यक्तानुकरणस्यात इतौ ।
 १८ नाम्नेडितस्यान्त्यस्य तु वा ।
 १९ अकः सवर्णं दीर्घः ।
 २० प्रथमयोः पूर्वसवर्णः ।
 २१ तस्माच्छसो नः पुंसि ।
 २२ नादिचि ।
 २३ दीर्घाज्जसि च ।
 २४ वा छन्दसि ।
 २५ अमि पूर्वः ।
 २६ सम्प्रसारणाच्च ।
 २७ एङः पदान्तादति ।
 २८ ङसिङ्सोश्च ।
 २९ ऋत उत् ।
 ३० ख्यत्यात् परस्य ।
 ३१ अतो रोःप्लुतादप्लुते ।
 ३२ हशि च ।
 ३३ प्रकृत्यान्तःपादमव्यपरे ।
 ३४ अव्यादवद्यादवक्रमुरव्रतायम-
 वन्त्ववस्युषु च ।

- ११५ यजुष्युरः ।
 ११६ आपोजुषाणोवृष्णोवर्षिष्ठेऽम्बे-
 ऽम्बालेऽम्बिकेपूर्वे ।
 ११७ अङ्ग इत्यादौ च ।
 ११८ अनुदान्ते च कुवपरे ।
 ११९ अवपथासि च ।
 १२० सर्वत्र विभाषा गोः ।
 १२१ अवङ् स्फोटायनस्य ।
 १२२ इन्द्रे च ।
 १२३ प्लुतप्रगृह्या अचि नित्यम् ।
 १२४ आङोऽनुनासिकश्छन्दसि ।
 १२५ इकोऽसवर्णे शाकल्यस्य
 ह्रस्वश्च ।
 १२६ ऋत्यकः ।
 १२७ अप्लुतवदुपस्थिते ।
 १२८ ईश्चाक्रवर्मणस्य ।
 १२९ दिव उत् ।
 १३० एतत्तदोः सुलोपोऽकोरनञ्स-
 मासे हलि ।
 १३१ स्यश्छन्दसि बहुलम् ।
 १३२ सोऽचि लोपे चेत् पादपूरणम् ।
 १३३ सुट्कात्पूर्वः ।
 १३४ सम्पर्युपेभ्यः करोतौ भूषणे ।
 १३५ समवाये च ।
 १३६ उपात् प्रतियत्नवैकृतवाक्या-
 ध्याहारेषु ।
 १३७ किरतौ लवने ।
 १३८ हिंसायां प्रतेश्च ।
 १३९ अपाच्चतुष्पाच्छकुनिष्वालेखने

१४० कुस्तुम्बुरुणि जातिः ।
 १४१ अपरस्पराः क्रियासातत्ये ।
 १४२ गोष्पदं सेवितासेवितप्रमाणेषु ।
 १४३ आस्पदं प्रतिष्ठायाम् ।
 १४४ आश्चर्यमनित्ये
 १४५ वर्चस्केऽवस्करः ।
 १४६ अपस्करो रथाङ्गम् ।
 १४७ विष्किरः शकुनिर्विकिरो वा ।
 १४८ ह्रस्वाच्चन्द्रोत्तरपदे मन्त्रे ।
 १४९ प्रतिष्कशश्च कशेः ।
 १५० प्रस्कण्वहरिश्चन्द्रावृषी ।
 १५१ मस्करमस्करिणौ वेणुपरिवा-
 जकयोः ।
 १५२ कास्तीराजस्तुन्दे नगरे ।
 १५३ कारस्करो वृक्षः ।
 १५४ पारस्करप्रभृतीनि च संज्ञा-
 याम् ।
 १५५ अनुदात्तं पदमेकवर्जम् ।
 १५६ कर्षात्वतो घञोऽन्त उदात्तः ।
 १५७ उञ्छादीनां च ।६
 १५८ अनुदात्तस्य च यत्रोदात्त-
 लोपः ।
 १५९ धातोः ।
 १६० चितः ।
 १६१ तद्धितस्य ।
 १६२ कितः ।
 १६३ तिसृभ्यो जसः ।
 १६४ चतुरः शसि ।
 १६५ सावेकाचस्तृतीयादिर्वि-
 भक्तिः ।

१६६ अन्तोदात्तादुत्तरपदादन्यत्
 स्यामनित्यसमासे ।
 १६७ अञ्चेश्छन्दस्यसर्वनामस्थानम् ।
 १६८ ऊडिदम्पदाद्यणुमैद्युभ्यः ।
 १६९ अष्टनो दीर्घात् ।
 १७० शतुरनुमो नद्यजादी ।
 १७१ उदात्तयणो हल्पूर्वात् ।
 १७२ नोङ्धात्वोः ।
 १७३ ह्रस्वनुङ्भ्यां मतुप् ।
 १७४ नामन्यतरस्याम् ।
 १७५ ङ्याश्छन्दसि बहुलम् ।
 १७६ षट्त्रिचतुर्भ्यो हलादिः ।
 १७७ झल्युपोत्तमम् ।
 १७८ विभाषा भाषायाम् ।
 १७९ न गोश्वन्त्साववर्णराडङ्कु-
 क्क्यः ।
 १८० दिवो झल् ।
 १८१ नृ चान्यतरस्याम् ।
 १८२ तित्स्वरितम् ।
 १८३ तास्यनुदात्तेन्डिददुपदेशात्
 सार्वधातुकमनुदात्तमन्विहो-
 १८४ आदिः सिचोऽन्यतरस्याम् ।
 १८५ स्वपादिर्हिसामच्यनिटि ।
 १८६ अभ्यस्तानामादिः ।
 १८७ अनुदात्ते च ।
 १८८ सर्वस्य सुपि ।
 १८९ भीहीभृहुमदजनधनदरिद्राज-
 गरां प्रत्ययात् पूर्वं पिति ।
 १९० लिति ।

१९१ आदिर्णमुल्यन्यतरस्याम् ।
 १९२ अचः कर्तृयकि ।
 १९३ थलि च सेटीडन्तो वा ।
 १९४ जिनत्यादिर्नित्यम् ।
 १९५ आमन्त्रितस्य च ।
 १९६ पथिमथोः सर्वनामस्थाने ।
 १९७ अन्तश्च तवै युगपत् ।
 १९८ क्षयो निवासे ।
 १९९ जयः करणम् ।
 २०० वृषादीनां च ।
 २०१ संज्ञायामुपमानम् ।
 २०२ निष्ठा च द्वयजनात् ।
 २०३ शुष्कधृष्टौ ।
 २०४ आशितः कर्ता ।
 २०५ रिक्ते विभाषा ।
 २०६ जुष्टार्पिते च च्छन्दसि ।
 २०७ नित्यं मन्त्रे ।
 २०८ युष्मदस्मदोर्डसि ।
 २०९ डयि च ।
 २१० यतोऽनावः ।
 २११ ईडवन्दवृशंसदुहां ण्यतः ।
 २१२ विभाषा वेणिवन्धानयोः
 २१३ त्यागरागहासकुहश्वठक्रथानां
 २१४ उपोत्तमं रिति ।
 २१५ चङ्चन्यतरस्याम् ।
 २१६ मतोः पूर्वमात्संज्ञायां स्त्रियाम् ।
 २१७ अन्तोऽवत्याः ।
 २१८ ईवत्याः ।
 २१९ चौ ।

२२० समासस्य ।

“एकाचश्चायोल्यपि च ये
 च क्षय्यजय्यावकः सवर्णेऽव-
 पथासिहिंसायामनुदात्तस्यवि-
 भाषाक्षय ईवत्यास्त्रीणि” ॥

द्वितीयः पादः

१ बहुव्रीहौ प्रकृत्या पूर्वपदम् ।
 २ तत्पुरुषे तुल्यार्थतृतीयासप्तम्यु-
 पमानाव्ययद्वितीयाकृत्याः ।
 ३ वर्णो वर्णेष्वनेते ।
 ४ गाधलवणयोः प्रमाणे ।
 ५ दायाद्यं दायदे ।
 ६ प्रतिबन्धि चिरकृच्छ्रयोः ।
 ७ पदेऽपदेशे ।
 ८ निवाते वातत्राणे ।
 ९ शारदेऽनार्तवे ।
 १० अध्वर्युकषाययोर्जातौ ।
 ११ सदृशप्रतिरूपयोः सादृश्ये ।
 १२ द्विगौ प्रमाणे ।
 १३ गन्तव्यपण्यं वाणिजे ।
 १४ मात्रोपज्ञोपक्रमच्छाये नपुंसके ।
 १५ सुखप्रिययोर्हिते ।
 १६ प्रीतौ च ।
 १७ स्वं स्वामिनि ।
 १८ पत्यावैश्वर्ये ।
 १९ न भूवाक्चिद्विधिषु ।
 २० वा भुवनम् ।
 २१ आशङ्काबाधनेदीयः सु सम्भा-
 वने ।

- २२ पूर्वे भूतपूर्वे ।
 २३ सविधसनीडसमर्यादसवेशस-
 देशेषु सामीप्ये ।
 २४ विस्पष्टादीनि गुणवचनेषु ।
 २५ श्रज्यावमकन्पापवत्सु भावे
 कर्मधारये ।
 २६ कुमारश्च ।
 २७ आदिः प्रत्येनसि ।
 २८ पूगेष्वन्यतरस्याम् ।
 २९ इगन्तकालकपालभगालशरा-
 वेषु द्विगौ ।
 ३० बह्वन्यतरस्याम् ।
 ३१ दिष्टिवितस्त्योश्च ।
 ३२ सप्तमी सिद्धशुष्कपक्वन्वेष्व-
 कालात् ।
 ३३ परिप्रत्युपापावर्ज्यमानाहोरात्रा-
 वयवेषु ।
 ३४ राजन्यबहुवचनद्वन्द्वेऽन्धकवृ-
 णिषु ।
 ३५ संख्या ।
 ३६ आचार्योपसर्जनश्चान्तेवासी ।
 ३७ कार्तिकौजपादयश्च ।
 ३८ महान्त्रीह्यपराह्णगृष्टीष्वासजा-
 बालभारभारतहैलिहिलरौरव
 प्रवृद्धेषु ।
 ३९ झुल्लकश्च वैश्वदेवे ।
 ४० उष्ट्रः सादिवाम्योः ।
 ४१ गौः सादसादिसारथिषु ।

- ४२ कुरुगार्हपतरिक्तगुर्वसूतजरत्न-
 श्लीलदृढरूपापारेवडवा तैत्ति-
 लकद्रूःपण्यकम्बलो दासीभा-
 राणां च ।
 ४३ चतुर्थी तदर्थे ।
 ४४ अर्थे ।
 ४५ क्ते च ।
 ४६ कर्मधारयेऽनिष्ठा ।
 ४७ अहीने द्वितीया ।
 ४८ तृतीया कर्मणि ।
 ४९ गतिरनन्तरः ।
 ५० तादौ च निति कृत्यतौ ।
 ५१ तवं चान्तश्च युगपत् ।
 ५२ अनिगन्तोऽञ्चतौ वप्रत्यये ।
 ५३ न्यधी च ।
 ५४ ईषदन्यतरस्याम् ।
 ५५ हिरण्यपरिमाणं धने ।
 ५६ प्रथमोऽचिरोपसम्पत्तौ ।
 ५७ कतरकतमौ कर्मधारये ।
 ५८ आर्यो ब्राह्मणकुमारयोः ।
 ५९ राजा च ।
 ६० षष्ठीप्रत्येनसि ।
 ६१ क्ते नित्यार्थे ।
 ६२ ग्रामः शिल्पिनि ।
 ६३ राजा च प्रशंसायाम् ।
 ६४ आदिरुदात्तः ।
 ६५ सप्तमीहारिणौ धर्म्येऽहरणे ।
 ६६ युक्ते च ।
 ६७ विभाषाऽध्यक्षे ।

६८ पापं च शिल्पिनि ।
 ६९ गोत्रान्तेवासिमाणव-
 ब्राह्मणेषु क्षेपे ।
 ७० अङ्गानि मैरेये ।
 ७१ भक्ताख्यास्तदर्थेषु ।
 ७२ गोविडालसिंहसैन्धवेषूपमाने ।
 ७३ अके जीविकार्थे ।
 ७४ प्राचां क्रीडायाम् ।
 ७५ अणि नियुक्ते ।
 ७६ शिल्पिनि चाकृजः ।
 ७७ संज्ञायां च ।
 ७८ गोतन्तियवं पाले ।
 ७९ णिनि ।
 ८० उपमानं शब्दार्थप्रकृतावेव ।
 ८१ युक्तारोह्यादयश्च ।
 ८२ दीर्घकाशतुषभ्राष्ट्रवटं जे ।
 ८३ अन्त्यात्पूर्वं बह्वचः ।
 ८४ ग्रामेऽनिवसन्तः ।
 ८५ घोषादिषु च ।
 ८६ छात्र्यादयः शालायाम् ।
 ८७ प्रस्थेऽवृद्धमकर्क्यादीनाम् ।
 ८८ मालादीनां च ।
 ८९ अमहन्नवन्नगरेऽनुदीचाम् ।
 ९० अर्मे चावर्णं द्व्यच्छयच् ।
 ९१ न भूताधिकसञ्जीवमद्राश्मक-
 जलम् ।
 ९२ अन्तः ।
 ९३ सर्वं गुणकात्स्न्यं ।
 ९४ संज्ञायां गिरिनिकाययोः ।

९५ कुमार्यां वयसि ।
 ९६ उदकेऽकेवले ।
 ९७ द्विगौ क्रतौ ।
 ९८ सभायां नपुंसके ।
 ९९ पुरे प्राचाम् ।
 १०० अरिष्टगौडपूर्वं च ।
 १०१ न हास्तिनफलकमार्दयाः ।
 १०२ कुसूलकूपकुम्भशालं विले ।
 १०३ दिक्शब्दा ग्रामजनपदाख्या-
 नचानराटेषु ।
 १०४ आचार्योपसर्जनश्चान्ते-
 वासिनि ।
 १०५ उत्तरपदवृद्धौ सर्वं च ।
 १०६ बहुव्रीहौ विश्वं संज्ञायाम् ।
 १०७ उदराश्वेषुषु ।
 १०८ क्षेपे ।
 १०९ नदीबन्धुनि ।
 ११० निष्ठोपसर्गपूर्वमन्यतरस्याम् ।
 १११ उत्तरपदादिः ।
 ११२ कर्णो वर्णलक्षणात् ।
 ११३ सञ्ज्ञौपम्ययोश्च ।
 ११४ कण्ठपृष्ठग्रीवाजङ्घं च ।
 ११५ शृङ्गमवस्थायां च ।
 ११६ नञो जरमरमित्रमृताः ।
 ११७ सोर्मनसी अलोमोषसी ।
 ११८ क्रत्वादयश्च ।
 ११९ आद्युदात्तं द्व्यच्छन्दसि ।
 १२० वीरवीर्यौ च ।
 १२१ कूलतीरतूलमूलशालाक्षस-
 ममव्ययीभावे ।

१२२ कंसमन्थशूर्पपाय्यकाण्डं द्विगौ ।	१४७ प्रवृद्धादीनां च ।	१७
१२३ तत्पुरुषे शालायां नपुंसके ।	१४८ कारकादत्तश्रुतयोरेवाशिषि	१७
१२४ कन्था च ।	१४९ इत्थम्भूतेन कृतमिति च ।	१७
१२५ आदिश्चिहणादीनाम् ।	१५० अनो भावकर्मवचनः ।	१७
१२६ चेलखेटकटुककाण्डं गर्हायाम् ।	१५१ मन्त्रक्तिन्व्याख्यानाशयनासन् स्थानयाजकादिक्रीताः ।	१७
१२७ चीरमुपमानम् ।	१५२ सप्तम्याः पुण्यम् ।	१७
१२८ पललसूपशाकं मिश्रे ।	१५३ ऊनार्थकलहं तृतीयायाः ।	१७
१२९ कूलसूदस्थलकर्पाः संज्ञायाम्	१५४ मिश्रं चानुपसर्गमसन्धौ ।	१७
१३० अकर्मधारये राज्यम् ।	१५५ नञो गुणप्रतिषेधे सम्पाद्य- हंहितालमर्थास्तद्धिताः ।	१८
१३१ वर्ग्यादयश्च ।	१५६ ययतोश्चातदर्थे ।	१८
१३२ पुत्रः पुम्भ्यः ।	१५७ अच्कावशक्तौ ।	१८
१३३ नाचार्यराजर्त्विक्संयुक्तज्ञा- त्याख्येभ्यः ।	१५८ आक्रोशे च ।	१८
१३४ चूर्णादीन्यप्राणिषष्ठ्याः ।	१५९ संज्ञायाम् ।	१८
१३५ षट् च काण्डादीनि ।	१६० कृत्योक्तेष्णुच्चार्यादयश्च ।	१८
१३६ कुण्डं वनम् ।	१६१ विभाषातृन्नन्ततीक्ष्णशुचिपु	१८
१३७ प्रकृत्या भगालम् ।	१६२ बहुव्रीहाविदमेतत्तद्भ्यः प्रथ- मपूरणयोः क्रियागणने ।	१८
१३८ शितेर्नित्यावह्वज्वहुव्रीहावभ- सत् ।	१६३ संख्यायाः स्तनः ।	१८
१३९ गतिकारकोपपदात्कृत् ।	१६४ विभाषा छन्दसि ।	१८
१४० उभे वनस्पत्यादिषु युगपत् ।	१६५ संज्ञायां मित्राजिनयोः ।	१९
१४१ देवताद्वन्द्वे च ।	१६६ व्यवायिनोऽन्तरम् ।	१९
१४२ नोत्तरपदेऽनुदात्तादावंपृ- थिवीरुद्रपूषमन्थिषु ।	१६७ मुखं स्वाङ्गम् ।	१९
१४३ अन्तः ।	१६८ नाव्ययदिकशब्दगोमहत्स्थू- लमुष्टिपृथुवत्सेभ्यः ।	१९
१४४ थाथघञ्क्ताजवित्रकाणाम् ।	१६९ निष्ठोपमानादन्यतरस्याम् ।	१९
१४५ सूपमानात् कः ।	१७० जातिकालसुखादिभ्योऽना- च्छादनात् क्तोऽकृतमितप्रति	१९
१४६ संज्ञायामनाचितादीनाम् ।	पन्नाः ।	१९

- १७१ वाजाते ।
 १७२ नञ्सुभ्याम् ।
 १७३ कपि पूर्वम् ।
 १७४ ह्रस्वान्तेऽन्त्यात्पूर्वम् ।
 १७५ बहोर्नञ्वदुत्तरपदभूम्नि ।
 १७६ न गुणादयोऽवयवाः ।
 १७७ उपसर्गात्स्वाङ्गं भ्रुवमपर्शु ।
 १७८ वनं समासे ।
 १७९ अन्तः ।
 १८० अन्तश्च ।
 १८१ न निविभ्याम् ।
 १८२ परेरभितो भाविमण्डलम् ।
 १८३ प्रादस्वाङ्गं संज्ञायाम् ।
 १८४ निरुदकादीनि च ।
 १८५ अमेर्मुखम् ।
 १८६ अपाच्च ।
 १८७ स्फिगपूतवीणाञ्जोऽध्वकुक्षि-
 सीरनामनाम च ।
 १८८ अधेरुपरिस्थम् ।
 १८९ अनोरप्रधानकनीयसी ।
 १९० पुरुषश्चान्वादिष्टः ।
 १९१ अतेरकृत्पदे ।
 १९२ नेरनिधाने ।
 १९३ प्रतेरंश्वादयस्तत्पुरुषे ।
 १९४ उपाद्द्वयजजिनमगौरादयः ।
 १९५ सोरवक्षेपणे ।
 १९६ विभाषोत्पुच्छे ।
 १९७ द्वित्रिभ्यां पादन्मूर्धसु बहु-
 व्रीहौ ।

- १९८ सक्थं चाक्रान्तात् ।
 १९९ परादिश्छन्दसि बहुलम् ।
 “बहुव्रीहावाशङ्कागौः सादक्ते-
 नित्यार्थेयुक्ता नहास्तिनकूल-
 तीरदेवताविभाषाननिव्येको-
 नविंशतिः” ॥

तृतीयः पादः

- १ अलुगुत्तरपदे ।
 २ पञ्चम्याः स्तोकादिभ्यः ।
 ३ ओजःसहोम्भस्तमसस्तृती-
 यायाः ।
 ४ मनसः संज्ञायाम् ।
 ५ आज्ञायिनि च ।
 ६ आत्मनश्च ।
 ७ वैयाकरणाख्यायां चतुर्थ्याः ।
 ८ परस्य च ।
 ९ हलदन्तात्सप्तम्याः संज्ञायाम् ।
 १० कारनाम्नि च प्राचां हलादौ ।
 ११ मध्याद् गुरौ ।
 १२ अमूर्धमस्तकात्स्वाङ्गादकामे ।
 १३ वन्धे च विभाषा ।
 १४ तत्पुरुषे कृति बहुलम् ।
 १५ प्रावृट्शरत्कालदिवां जे ।
 १६ विभाषा वर्षक्षरशरवरात् ।
 १७ घकालतनेषु कालनाम्नः ।
 १८ शयवासवासिष्वकालात् ।
 १९ नेन्तिसद्भवघातिषु च ।
 २० स्थे च भाषायाम् ।

- २१ षष्ठ्या आक्रोशे ।
 २२ पुत्रेऽन्यतरस्याम् ।
 २३ क्रतो विद्यायो निसम्बन्धेभ्यः ।
 २४ विभाषा स्वसृपत्योः ।
 २५ आनङ् क्रतो द्वन्द्वे ।
 २६ देवताद्वन्द्वे च ।
 २७ ईदग्नेः सोमवरुणयोः ।
 २८ इद्वृद्धौ ।
 २९ दिवो द्यावा ।
 ३० दिवसश्च पृथिव्याम् ।
 ३१ उषासोषसः ।
 ३२ मातरपितराबुदीचाम् ।
 ३३ पितरामातरा च च्छन्दसि ।
 ३४ स्त्रियाः पुंवद्भाषितपुंस्कादनूङ्-
 समानाधिकरणे स्त्रियामपू-
 र्णाप्रियादिषु ।
 ३५ तसिलादिष्वाकृत्वसुचः ।
 ३६ क्यङ्मानिनोश्च ।
 ३७ न कोपधायाः ।
 ३८ संज्ञापूरण्योश्च ।
 ३९ वृद्धिनिमित्तस्य च तद्धितस्या-
 रक्तविकारे ।
 ४० स्वाङ्गाच्चेतः ।
 ४१ जातेश्च ।
 ४२ पुंवत्कर्मधारयजातीयदेशीयेषु ।
 ४३ धरूपकल्पचेलङ्ब्रुवगोत्रमत-
 हतेषु ङ्योऽनेकाचो ह्रस्वः ।
 ४४ नद्याः शेषस्यान्यतरस्याम् ।
 ४५ उगितश्च ।
 ४६ आन्महतः समानाधिकरणजा-
 तीययोः ।
 ४७ द्व्यष्टनः संख्यायामबहुव्रीह-
 शीत्योः ।
 ४८ त्रेख्ययः ।
 ४९ विभाषा चत्वारिंशत्प्रभृतौ
 सर्वेषाम् ।
 ५० हृदयस्य ह्रल्लेख्यदण्णालेख्येषु ।
 ५१ वा शोकप्यञ्जरोगेषु ।
 ५२ पादस्य पदाज्यातिगोपहतेषु ।
 ५३ पद्यत्यतदर्थे ।
 ५४ हिमकापिहतिषु च ।
 ५५ ऋचः शे ।
 ५६ वा घोषमिश्रशब्देषु ।
 ५७ उदकस्योदः संज्ञायाम् ।
 ५८ पेषं वासवाहनधिषु च ।
 ५९ एकहलादौ पूरयितव्येऽन्यत-
 रस्याम् ।
 ६० मन्थौदनसक्तुविन्दुवज्रभारहा-
 रवीवधगाहेषु च ।
 ६१ इको ह्रस्वोऽङ्यो गालवस्य ।
 ६२ एकतद्धिते च ।
 ६३ ङ्यापोः संज्ञाछन्दसोर्वहुलम् ।
 ६४ त्वे च ।
 ६५ इष्टक्रेषीकामालानां चिततूल-
 भारिषु ।
 ६६ खित्यनव्ययस्य ।
 ६७ अरुर्द्विषदजन्तस्य मुम् ।
 ६८ इच एकाचोऽप्रत्ययवच्च ।

जा.	६९ वाचंयमपुरन्दरौ च ।	९३ समः समि ।
७०	कारे सत्यागदस्य ।	९४ तिरसस्तिर्यलोपे ।
ह.	७१ श्येनतिलस्य पाते जे ।	९५ सहस्य सध्रिः ।
७२	रात्रेः कृति विभाषा ।	९६ सधमादस्थयोश्छन्दसि ।
७३	नलोपो नञः ।	९७ द्वयन्तरूपसर्गेभ्योऽप ईत् ।
७४	तस्मान्नुडचि ।	९८ ऊदनादेशे ।
७५	नभ्राणनपान्नवेदानासत्यानमु- चिनकुलनखनपुंसकनक्षत्रन- क्रनाकेषु प्रकृत्या ।	९९ अपष्ठयतृतीयास्थस्यान्यस्य दुगाशीराशास्थास्थितोत्सु- कोतिकारकरागच्छेषु ।
पु ।	७६ एकादिश्चै ..स्य चादुक् ।	१०० अर्थे विभाषा ।
पु ।	७७ नगोऽप्राणिष्वन्यतरस्याम् ।	१०१ कोः कत्तत्पुरुषेऽचि ।
७८	सहस्य सः संज्ञायाम् ।	१०२ रथवदयोश्च ।
७९	ग्रन्थान्ताधिके च ।	१०३ तृणे च जातौ ।
८०	द्वितीये चानुपाख्ये ।	१०४ का पथ्यक्षयोः ।
८१	अव्ययीभावे चाकाले ।	१०५ ईषदर्थे ।
८२	वोपसर्जनस्य ।	१०६ विभाषा पुरुषे ।
त-	८३ प्रकृत्याशिषि ।	१०७ कवं चोष्णे ।
८४	समानस्य छन्दस्यमूर्ध्वप्रभृत्यु- दकेषु ।	१०८ पथि च च्छन्दसि ।
रहा-	८५ ज्योतिर्जनपदरात्रिनाभिनाम- गोत्ररूपस्थानवर्णवयोवच- नबन्धुषु ।	१०९ पृषोदरादीनि यथोपदिष्टम् ।
य ।	८६ चरणे ब्रह्मचारिणि ।	११० संख्याविसायपूर्वस्याहस्या- हनन्यतरस्यां ङौ ।
म् ।	८७ तीर्थे ये ।	१११ ढूलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः ।
ूल-	८८ विभाषोदरे ।	११२ सहिवहरोदवर्णस्य ।
८९	हगद्गशवतुषु ।	११३ साढ्यै साढ्वा साढेति निगमे ।
९०	इदङ्गिमोरीशकी ।	११४ संहितायाम् ।
९१	आ सर्वनाम्नः ।	११५ कर्णे लक्षणस्याविष्टापृष्ठम- णिभिन्नच्छिद्रसुवस्वस्ति- कस्य ।
९२	विष्वग्देवयोश्च टेरद्रव्यञ्चता- वप्रत्यये ।	११६ नहिवृतिवृषिव्यधिरुचि- सहितनिष्ठौ ।

११७ वनगिर्योः संज्ञायां कोटरकिं-
शुलुकादीनाम् ।

११८ वले ।

११९ मतौ बह्वचोऽनजिरादीनाम् ।

१२० शरादीनां च ।

१२१ इको बहेऽपीलोः ।

१२२ उपसर्गस्य घञ्यमनुष्ये बहुलम्

१२३ इकः काशे ।

१२४ दस्ति ।

१२५ अष्टनः संज्ञायाम् ।

१२६ छन्दसि च ।

१२७ चित्तेः कपि ।

१२८ विश्वस्य वसुराटोः ।

१२९ नरे संज्ञायाम् ।

१३० मित्रे चर्षौ ।

१३१ मन्त्रे सोमाश्वेन्द्रियविश्वदे-
व्यस्य मतौ ।

१३२ ओषवेश्च विभक्तावप्रथ-
मायाम् ।

१३३ ऋचितुनुघमश्रुतङ्कुत्रोरुप्या-
णाम् ।

१३४ इकः सुनि ।

१३५ द्व्यचोऽतस्तिङः ।

१३६ निपातस्य च ।

१३७ अन्येषामपि दृश्यते ।

१३८ चौ ।

१३९ संप्रसारणस्य ।

“अलुक्षण्ड्या जातेरिकोऽव्य-
यीभावे कोः कत्तदिको वह
एकोनविंशतिः” ।

चतुर्थः पादः

१ अङ्गस्य ।

२ हलः ।

३ नामि ।

४ न तिसृचतसृ ।

५ छन्दस्युभयथा ।

६ नृ च ।

७ नोपधायाः ।

८ सर्वनामस्थाने चासम्बुद्धौ ।

९ वा षपूर्वस्य निगमे ।

१० सान्तमहतः संयोगस्य ।

११ अतृन्तृच्स्वसृनप्तृनेष्टृत्वष्टृक्ष-
तृहोतृपोतृप्रशास्तणाम् ।

१२ इन्हन्पूर्वार्थम्णां शौ ।

१३ सौ च ।

१४ अत्वसन्तस्य चाधातोः ।

१५ अनुनासिकस्य किञ्चलोः क्ङिति ।

१६ अज्झनगमां सनि ।

१७ तनोतेर्विभाषा ।

१८ क्रमश्च क्तिव ।

१९ च्छोः शूडनुनासिके च ।

२० ज्वरत्वरस्त्रिव्यविमवामुपधा-
याश्च ।

२१ राल्लोपः ।

२२ असिद्धवदत्राभात् ।

२३ श्नाञ्चलोपः ।

२४ अनिदितां हल उपधायाः
क्ङिति ।

२५ दंशसञ्जस्वञ्जां शपि ।

२६ रञ्जेश्च ।
 २७ घञि च भावकरणयोः ।
 २८ स्यदो जवे ।
 २९ अवोदैधौघप्रथमहिमथथाः ।
 ३० नाञ्जेः पूजायाम् ।
 ३१ क्त्वि स्कन्दिस्यन्दोः ।
 ३२ जान्तनशां विभाषा ।
 ३३ भञ्जेश्च चिणि ।
 ३४ शास इदङ्हलोः ।
 ३५ शा हौ ।
 ३६ हन्तेर्जः ।
 ३७ अनुदात्तोपदेशवनतितनोत्या-
 दीनामनुनासिकलोपो झलि
 किडति ।
 ३८ वा ल्यपि ।
 ३९ न क्तिचि दीर्घश्च ।
 ४० गमः कौ ।
 ४१ विड्वनोरनुनासिकस्यात् ।
 ४२ जनसनखनां सञ्जलोः ।
 ४३ ये विभाषा ।
 ४४ तनोतेर्यकि ।
 ४५ सनः क्तिचि लोपश्चास्यान्यत-
 रस्याम् ।
 ४६ आर्धधातुके ।
 ४७ भ्रस्जोरोपधयोरमन्यतरस्याम् ।
 ४८ अतो लोपः ।
 ४९ यस्य हलः ।
 ५० क्यस्य विभाषा ।
 ५१ णेरनिटि ।

५२ निष्ठायां सेटि ।
 ५३ जनिता मन्त्रे ।
 ५४ शमिता यज्ञे ।
 ५५ अयामन्ताल्वाग्येन्विष्णुषु ।
 ५६ ल्यपि लघुपूर्वात् ।
 ५७ विभाषापः ।
 ५८ युष्लुवोर्दीर्घश्छन्दसि ।
 ५९ क्षियः ।
 ६० निष्ठायामण्यदर्थे ।
 ६१ वा क्रोशदैन्ययोः ।
 ६२ स्यसिचसीयुट्तासिषु भाव-
 कर्मणोरुपदेशोऽञ्जनग्रहदशां
 वा चिण्वदिट् च ।
 ६३ दीङो युडचि किडति ।
 ६४ आतो लोप इटि च ।
 ६५ ईद्यति ।
 ६६ घुमास्थागापाजहातिसां हलि ।
 ६७ एलिङि ।
 ६८ वान्यस्य संयोगादेः ।
 ६९ न ल्यपि ।
 ७० मयतेरिदन्यतरस्याम् ।
 ७१ लुङ्लङ्लङ्क्ष्वडुदात्तः ।
 ७२ आडजादीनाम् ।
 ७३ छन्दस्यपि दृश्यते ।
 ७४ न माङ्योगे ।
 ७५ बहुलं छन्दस्यमाङ्योगेऽपि ।
 ७६ इरयोरे ।
 ७७ अचि श्नुधातुभ्रुवां य्वोरियङु-
 वडौ ।

७८ अभ्यासस्यासवर्णे ।	१०६ उतश्च प्रत्ययादसंयोगपूर्वत्ति ।	१३
७९ स्त्रियाः ।	१०७ लोपश्चास्यान्यतरस्यां म्वोः ।	१३
८० वाम्शसोः ।	१०८ नित्यं करोतेः ।	१३
८१ इणो यण् ।	१०९ ये च ।	१३
८२ परनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य ।	११० अत उत्सार्वधातु के ।	१३
८३ ओः सुपि ।	१११ श्नसोरलोपः ।	१३
८४ वर्षाभ्वश्च ।	११२ श्नाभ्यस्तयोरातः ।	१४
८५ न भूसुधियोः ।	११३ ई हल्यघोः ।	१४
८६ छन्दस्युभयथा ।	११४ इहरिद्रस्य ।	१४
८७ हुश्रुवोः सार्वधातुके ।	११५ भियोऽन्यतरस्याम् ।	१४
८८ भुवो वुग्लुङ्लिटोः ।	११६ जहातेश्च ।	१४
८९ ऊदुपधाया गोहः ।	११७ आ च हौ ।	१४
९० दोषो णौ ।	११८ लोपो यि ।	१४
९१ वा चित्तविरागे ।	११९ घ्वसोरेद्धावभ्यासलोपश्च ।	१४
९२ मितां ह्रस्वः ।	१२० अत एकहल्मध्येऽनादेशादे- र्लिटि ।	१४
९३ चिण्णमुलोर्दीर्घौऽन्यतरस्याम् ।	१२१ थलि च सेटि ।	१४
९४ खचि ह्रस्वः ।	१२२ तृफलभजत्रपश्च ।	१५
९५ ह्लादो निष्ठायाम् ।	१२३ राधो हिंसायाम् ।	१५
९६ छादेर्घेऽद्वयुपसर्गस्य ।	१२४ वा जभ्रमुत्रसाम् ।	१५
९७ इस्मन्त्रन्क्वपु च ।	१२५ फणां च सप्तानाम् ।	१५
९८ गमहनजनखनघसां लोपः ङ्ङित्यनङि ।	१२६ न शसददवादिगुणानाम् ।	१५
९९ तनिपत्योश्छन्दसि ।	१२७ अर्वाणस्त्रसावनजः ।	१५
१०० घसिभसोर्हलि च ।	१२८ मघवा बहुलम् ।	१५
१०१ हुञ्जलभ्यो हेर्धिः ।	१२९ भस्य ।	१५
१०२ श्रुष्टणुपृक्वृभ्यश्छन्दसि ।	१३० पादः पत् ।	१५
१०३ अङितश्च ।	१३१ वसांः सम्प्रसारणम् ।	१५
१०४ चिणो लुक् ।	१३२ वाह ऊठ् ।	१५
१०५ अतो हेः ।	१३३ श्वयुवमघोनामतद्धिते ।	१५

१३४ अल्लोपोऽनः ।
 १३५ षपूर्वहन्धृतराज्ञामणि ।
 १३६ विभाषा डिश्योः ।
 १३७ न संयोगाद्रमन्तात् ।
 १३८ अचः ।
 १३९ उद ईत् ।
 १४० आतो धातोः ।
 १४१ मन्त्रेष्वङ्ग्यादेरात्मनः ।
 १४२ ति विंशतेर्ङिति ।
 १४३ टेः ।
 १४४ नस्तद्धिते ।
 १४५ अह्वष्टखोरेव ।
 १४६ ओर्गुणः
 १४७ ङे लोपोऽकद्रवाः ।
 १४८ यस्येति च ।
 १४९ सूर्यतिष्यागस्त्यमत्स्यानां य
 उपधायाः ।
 ५० हलस्तद्धितस्य ।
 ५१ आपत्यस्य च तद्धितेऽनाति ।
 ५२ क्यच्चयोश्च ।
 ५३ विन्वकादिभ्यश्छस्य लुक् ।
 ५४ तुरिष्ठेमेयःसु ।
 ५५ टेः ।
 ५६ स्थूलदूरयुवहस्वक्षिप्रक्षुद्राणां
 यणादिपरं पूर्वस्य च गुणः ।
 ५७ प्रियस्थिरस्फिरोरुबहुलगुरु-
 वृद्धत्प्रदीर्घवृन्दारकाणां प्र-

स्थस्फवर्वाहिगर्वर्षित्रव्द्राघि-
 वृन्दाः ।
 १५८ वहोलोपो भू च वहोः ।
 १५९ इष्टस्य यिट् च ।
 १६० ज्यादादीयसः ।
 १६१ र ऋतो हलादेर्लघोः ।
 १६२ विभाषर्जोश्छन्दसि ।
 १६३ प्रकृत्यैकाच ।
 १६४ इनण्यनपत्ये ।
 १६५ गाथिविदथिकेशिगणिपणिनश्च
 १६६ संयोगादिश्च ।
 १६७ अन् ।
 १६८ ये चाभावकर्मणोः ।
 १६९ आत्माभ्वानौ खे ।
 १७० नमपूर्वोऽपत्येऽवर्मणः ।
 १७१ ब्राह्मोऽजातौ ।
 १७२ कर्मस्ताच्छीत्ये ।
 १७३ औक्षमनपत्ये ।
 १७४ दाण्डिनायनहास्तिनायना
 थर्वणिकजैह्याशिनेयवाशिना-
 यनिभ्रौणहत्यधैवत्यसारवै-
 क्ष्वाकमैत्रेयहिरण्मयानि ।
 १७५ ऋत्वयवास्त्वयवास्त्वमाध्वी-
 हिरण्मयानि च्छन्दसि ।
 “अङ्गस्य राल्लोपो विड्वनोर्वा
 क्रोशेणो हुङ्गलभ्यस्थलि च
 मन्त्रेषु र ऋतः पञ्चदश” ॥

इति षष्ठोऽध्यायः ।

अथ सप्तमोऽध्यायः

प्रथमः पादः ।

- १ युवोरनाकौ ।
- २ आयनेयीनीयियः फढखछघां
प्रत्ययादीनाम् ।
- ३ झोऽन्तः ।
- ४ अदध्यस्नात् ।
- ५ आत्मनेपदेष्वनतः ।
- ६ शीडो रुट् ।
- ७ वेत्ते विभाषा ।
- ८ बहुलं छन्दसि ।
- ९ अतो भिस ऐस् ।
- १० बहुलं छन्दसि ।
- ११ नेदमदसंरकोः ।
- १२ टाडसिडसामिनात्स्याः ।
- १३ डेर्यः ।
- १४ सर्वनाम्नः स्मै ।
- १५ डसिडयोः स्मात्स्मिनौ ।
- १६ पूर्वादिभ्यो नवभ्यो वा ।
- १७ जसः शी ।
- १८ औड आपः ।
- १९ नपुंसकाच्च ।
- २० जशशसोः शिः ।
- २१ अष्टाभ्य औश् ।
- २२ षड्भ्यो लुक् ।
- २३ स्वमोर्नपुंसकात् ।
- २४ अनौऽम् ।
- २५ अड्डडनरादिभ्यः पञ्चभ्यः ।
- २६ नेतराच्छन्दसि ।

२७ युष्मदस्मद्भ्यां डसोऽश् ।

२८ डे प्रथमयोरम् ।

२९ शसो न ।

३० भ्यसोऽभ्यम् ।

३१ पञ्चम्या अत् ।

३२ एकवचनस्य च ।

३३ साम आकम् ।

३४ आत औ णलः ।

३५ तुह्यं स्तातड्डाशिष्यन्यतर-
स्याम् ।

३६ विदेः शतुर्वसुः ।

३७ समासेऽनञ्पूर्वं क्त्वो ल्यप् ।

३८ क्त्वाऽपि च्छन्दसि ।

३९ सुपां सुलुक्पूर्वसवर्णाच्छेयाद्
ड्यायाजालः ।

४० अमो मश् ।

४१ लोपस्त आत्मनेपदेषु ।

४२ ध्वमो ध्वात् ।

४३ यजध्वेनमिति च ।

४४ तस्य तात् ।

४५ तप्तनप्तनथनाश्च ।

४६ इदन्तो मसि ।

४७ क्त्वा यक् ।

४८ इष्टीनमिति च ।

४९ स्नात्वयादयश्च ।

५० आज्ञसेरसुक् ।

५१ अश्वक्षीरवृषलवणानामा-
त्मप्रीतौ क्यचि ।

२ आमि सर्वनाम्नः सुट् ।
 ३ त्रेल्लयः ।
 ४ ह्रस्वनद्यापो नुट् ।
 ५ षट्चतुर्भ्यश्च ।
 ६ श्रीग्रामण्योश्छन्दसि ।
 ७ गोः पादान्ते ।
 ८ इदितो नुम्धातोः ।
 ९ शे मुचादीनाम् ।
 १० मस्मिजनशोर्झलि ।
 ११ रधिजभोरचि ।
 १२ नेष्ट्यलिटि रधेः ।
 १३ रभेरशब्बिलटोः ।
 १४ लभेश्च ।
 १५ आडो यि ।
 १६ उपात्प्रशंसायाम् ।
 १७ उपसर्गात्खल्वञोः ।
 १८ न सुट्भ्यां केवलाभ्याम् ।
 १९ विभाषा चिण्णमुलोः ।
 २० उगिदचां सर्वनामस्थानेऽधातोः
 १ युजेरसमासे ।
 २ नपुंसकस्य झलचः ।
 ३ इकाऽचि विभक्तौ ।
 ४ तृतीयादिषु भाषितपुंस्कं
 पुंवद्भालवस्य ।
 ५ अस्थदधिसक्थ्यक्षणात्मन-
 डुदात्तः ।
 ६ छन्दस्यपि दृश्यते ।
 ७ ई च द्विवचने ।
 ८ नाभ्यस्ताच्छतुः ।

७९ वा नपुंसकस्य ।
 ८० आच्छोनद्योर्नुम् ।
 ८१ शप्श्यनोर्नित्यम् ।
 ८२ सावनडुहः ।
 ८३ दक्स्ववस्स्वतवसां छन्दसि ।
 ८४ दिव औत् ।
 ८५ पथिमथ्यभुक्षामात् ।
 ८६ इतोऽत्सर्वनामस्थाने ।
 ८७ थो न्यः ।
 ८८ भस्य टेलोपः ।
 ८९ पुंसोऽसुङ् ।
 ९० गोतो णित् ।
 ९१ णलुत्तमो वा ।
 ९२ सख्युरसम्बुद्धौ ।
 ९३ अनङ् सौ ।
 ९४ ऋदशनम्पुरुदंसोऽनेहसां च ।
 ९५ तृज्वत् क्रोष्टुः ।
 ९६ स्त्रियां च ।
 ९७ विभाषा तृतीयादिष्वचि ।
 ९८ चतुरनडुहं रामुदात्तः ।
 ९९ अस्सम्बुद्धौ ।
 १०० ऋत इद्धातोः ।
 १०१ उपधायाश्च ।
 १०२ उदोष्ठ्यपूर्वस्य ।
 १०३ बहुलं छन्दसि ।
 “युवं रष्ट्रा यो लोपो-रधिश-
 प्श्यनो रूपधाया लीणि” ।
 द्वितीयः पादः ।
 १ सिचि वृद्धिः परस्मैपदेषु ।

- २ अतो लान्तस्य ।
 ३ वदन्नजहलन्तस्याचः ।
 ४ नेटि ।
 ५ ह्यन्तक्षणश्वसजागृणिश्वये-
 दिताम् ।
 ६ ऊर्णोतेर्विभाषा ।
 ७ अतो हलादेर्लघोः ।
 ८ नेड्वशिकृति ।
 ९ तितुत्रतथसिसुसरकसेषु च ।
 १० एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् ।
 ११ श्रयुकः किति ।
 १२ सनि ग्रहगुहांश्च ।
 १३ कृस्मृवृस्तुद्रुसुश्रुवो लिटि ।
 १४ श्वीदितो निष्ठायाम् ।
 १५ यस्य विभाषा ।
 १६ आदितश्च ।
 १७ विभाषा भावादिकर्मणोः ।
 १८ क्षुब्धस्वान्तध्वान्तलग्निलिष्टवि-
 रिब्धफाण्टवाढानि मन्थमनस्त-
 मःसक्ताविस्पष्टस्वरानायासभृ-
 शेषु ।
 १९ धृषिशसी वैयात्ये ।
 २० ढढः स्थूलबलयोः ।
 २१ प्रभौ परिवृढः ।
 २२ कृच्छ्रगहनयोः कषः ।
 २३ घ्राषेरन्विशब्दने ।
 २४ अर्देः सन्निविभ्यः ।
 २५ अनेश्वाविदूर्ये ।
 २६ णेरध्ययन वृत्तम् ।

- २७ वा दान्तशान्तपूर्णदस्तस्पष्टम् ।
 न्नज्ञप्ताः ।
 २८ रुध्यमत्वरसङ्घुषास्वनाम् ।
 २९ हषेलोमसु ।
 ३० अपचितश्च ।
 ३१ हुह्वरेश्छन्दसि ।
 ३२ अपरिह्वृताश्च ।
 ३३ सोमे ह्वरितः ।
 ३४ असितस्कभितस्तभितोत्तभि-
 तचत्तविकस्ता विशस्तृशंस-
 शास्तृतस्तृतस्तृतवस्तृतस्तृत-
 रूत्रीरुज्ज्वलितिक्षरितिवमित-
 मिति च ।
 ३५ आर्धधातुकस्त्रेड्वलादेः ।
 ३६ स्तुक्रमोरनात्मपदनिमित्ते ।
 ३७ ग्रहोऽलिटि दीर्घः ।
 ३८ वृतो वा ।
 ३९ न लङि ।
 ४० सिचि च परस्मैपदेषु ।
 ४१ इट् सनि वा ।
 ४२ लिङ्सिचोरात्मनेपदेषु ।
 ४३ ऋतश्च संयोगादेः ।
 ४४ स्वरतिसूतिसूयतिधूज-
 दितो वा ।
 ४५ रवादिभ्यश्च ।
 ४६ निरः कुषः ।
 ४७ इणनिष्ठायाम् ।
 ४८ तीषसहलुभरुपरिषः ।
 ४९ सनीवन्तर्धभ्रसजदम्भुश्रिस्व-
 णुभरज्ञपिसनाम् ।

७० क्लिशः क्तवानिष्टयोः ।
 ७१ पूडश्च ।
 ७२ वसतिश्रुधोरिट् ।
 ७३ अञ्चेः पूजायाम् ।
 ७४ लुभो विमोहने ।
 ७५ जव्रश्चयोः क्त्व ।
 ७६ उदितो वा ।
 ७७ सेऽसिचि कृतचृतच्छृदतृद-
 नृतः ।
 ७८ गमेरिट्परस्मैपदेषु ।
 ७९ न वृद्धयश्चतुर्भ्यः ।
 ८० तासि च कल्पः ।
 ८१ अचस्नास्वत्थत्यनिटो नित्यम् ।
 ८२ उपदेशोऽत्वतः ।
 ८३ ऋतो भारद्वाजस्य ।
 ८४ वभूथाततन्थजगृभ्मववर्थेति
 निगमे ।
 ८५ विभाषा सृजिदृशोः ।
 ८६ इडत्यर्निव्ययतीनाम् ।
 ८७ वस्वेकाजाद्वसाम् ।
 ८८ विभाषा गमहनविदविशाम् ।
 ८९ सनिससनिवासम् ।
 ९० ऋद्धनोः संये ।
 ९१ अञ्जेः सिचि ।
 ९२ स्तुसुधूञ्भ्यः परस्मैपदेषु ।
 ९३ यमरमनमातां सक् च ।
 ९४ स्मिपूङ्ग्वश्चशां सनि ।
 ९५ किरश्च पञ्चभ्यः ।
 ९६ रुदादिभ्यः सार्वधातुके ।

७७ ईशः से ।
 ७८ ईडजनोर्ध्वे च ।
 ७९ लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य ।
 ८० अतो येयः ।
 ८१ आतो ङितः ।
 ८२ आने मुक् ।
 ८३ ईदासः ।
 ८४ अष्टन आ विभक्तौ ।
 ८५ रायो हलि ।
 ८६ युष्मदस्मदोरनादेशे ।
 ८७ द्वितीयायां च ।
 ८८ प्रथमायाश्च द्विवचने भाषायाम् ।
 ८९ योऽचि ।
 ९० शेषे लोपः ।
 ९१ मपर्यन्तस्य ।
 ९२ युवावौ द्विवचने ।
 ९३ यूयवयौ जसि ।
 ९४ त्वाहौ सौ ।
 ९५ तुभ्यमह्यौ डयि ।
 ९६ तवममौ डसि ।
 ९७ त्वमावेकवचने ।
 ९८ प्रत्ययोत्तरपदयोश्च ।
 ९९ त्रिचतुरोः स्त्रियां तिसृचतसृ ।
 १०० अचि र ऋतः ।
 १०१ जराया जरसन्यतरस्याम् ।
 १०२ त्यदादीनामः ।
 १०३ किम कः ।
 १०४ कु तिहोः ।
 १०५ काति ।

१०६ तदोः सः सावनन्त्ययोः ।

१०७ अदस औ सुलोपश्च ।

१०८ इदमो मः ।

१०९ दश्च ।

११० यः सौ ।

१११ इदोऽय पुंसि ।

११२ अनाप्यकः ।

११३ हलि लोपः ।

११४ मृजेवृद्धिः ।

११५ अचो ङिति ।

११६ अत उपधायाः ।

११७ तद्धितेष्वचामादेः ।

११८ किति च ।

“सिचिप्रभाविट्सन्यचस्तास्व-
दातो जराया अष्टादश” ।

तृतीयः पादः

१ देविकाशिंशपादित्यवाट्दीर्घस-
त्रश्रेयम्मात् ।

२ केकयमित्रयुप्रलयानां यादेरियः ।

३ न ग्वाभ्यां पदान्ताभ्यां पूर्वौ
तु ताभ्यामैच् ।

४ द्वारादीनां च ।

५ न्यग्रोधस्य च केवलस्य ।

६ न कर्मव्यतिहारे ।

७ स्वागतादीनां च ।

८ श्वादेरिङि ।

९ पदान्तस्यान्यतरस्याम् ।

१० उत्तरपदस्य च ।

११ अवयवाटतोः ।

१२ सुसर्वाधाजनपदस्य ।

१३ दिशोऽमद्राणम् ।

१४ प्राचां ग्रामनगराणाम् ।

१५ संख्यायाः संवत्सरसंख्यस्य च ।

१६ वर्षस्याभविष्यति ।

१७ परिमाणान्तस्यासंज्ञाशाणयोः ।

१८ जे प्रोष्ठपदानाम् ।

१९ ह्रद्गगसिन्ध्वन्ते पूर्वपदस्य च ।

२० अनुशक्तिकादीनां च ।

२१ देवताद्वन्द्वे च ।

२२ नेन्द्रस्य परस्य ।

२३ दीर्घाच्च वरुणस्य ।

२४ प्राचां नगरान्ते ।

२५ जङ्गलधेनुवलजान्तस्य विभा-
षितमुत्तरम् ।

२६ अर्धात् परिमाणस्य पूर्व-
तु वा ।

२७ नातः परस्य ।

२८ प्रवाहणस्य द्वे ।

२९ तत्प्रत्ययस्य च ।

३० नञः शुचीश्वरक्षेत्रज्ञकुशल-
पुणानाम् ।

३१ यथातथयथापुरयोः पर्यायेण

३२ हनस्तोऽचिण्णलोः ।

३३ आतो युक्चिण्कृतोः ।

३४ नोदात्तोपदेशस्य मान्तस्या-
चमेः ।

३५ जनिवध्योश्च ।

३६ अर्तिह्रीन्लीरीकनूयीक्ष्मायतां
पुङ्खणौ ।

३७ शाच्छासाह्वान्यावेपां युक् ।

३८ वो विधूनने जुक् ।

स्य च ३९ लीलोनूर्गलुकावन्यतरस्यां स्नेह-
निपातने ।

णयोः ४० भियो हेतुभये षुक् ।

४१ स्फायो वः ।

स्य च ४२ शदेरगतौ तः ।

४३ रुहः पोऽन्यतरस्याम् ।

४४ प्रत्ययस्थात्कात्पूर्वस्यात् इदा-
प्यसुपः ।

४५ न यासयोः ।

वेमा ४६ उदीचामातः स्थाने यकपूर्वा-
याः ।

पूर्व ४७ भस्त्रैषाजान्नाद्वास्वा नञपूर्वा-
णामपि ।

४८ अभाषितपुंस्काच्च ।

४९ आदाचार्याणाम् ।

५० ठस्तेकः ।

५१ इसुसुक्तान्तात् कः ।

शल ५२ चजोः कु घिण्यतोः ।

५३ न्वङ्कादीनां च ।

र्यायेण ५४ हो हन्तेर्ङिण्नेषु ।

५५ अभ्यासाच्च ।

५६ हेरचङिः ।

तस्या ५७ स न्लटार्जैः ।

५८ विभाषा चेः ।

५९ न कादेः ।

६० अजिवज्योश्च ।

६१ भुज्ज्युञ्जौ पाण्युपतापयोः ।

६२ प्रयाजानुयाजौ यज्ञाङ्गे ।

६३ वञ्चेर्गतौ ।

६४ ओक उचः के ।

६५ ण्य आवश्यके ।

६६ यजयाचरुचप्रवचर्चश्च ।

६७ वचोऽशब्दसंज्ञायाम् ।

६८ प्रयोज्यनियोज्यौ शक्यार्थे ।

६९ भोज्यं भक्ष्ये ।

७० घोर्लोपो लेटि वा ।

७१ ओतः श्यनि ।

७२ कसस्याचि ।

७३ लुग्वा दुहदिहलिहगुहामात्मने-
पदे दन्त्ये ।

७४ शमामष्टानां दीर्घः श्यनि ।

७५ छिवुक्कुमुचमां शिति ।

७६ क्रमः परस्मैपदेषु ।

७७ इषुगमियमां छः ।

७८ पाघ्राध्मास्थान्नादाण्डश्यर्तिस-
र्तिशदसदां पिव जेघ्रधमतिष्ठ-
मनयच्छपश्यच्छर्धैशीय-
सीदाः ।

७९ ज्ञाजनोर्जा ।

८० ण्वादीनां ह्रस्वः ।

८१ मीनावर्निगमे ।

८२ मिदेर्गुणः ।

८३ जु स च ।

८४ सार्वधातुकार्धधातुकयोः ।

८५ जाग्रोऽविचिण्लडित्सु ।

८६ पुगन्तलघूपधस्य च ।

८७ नायस्तस्याच पिति सार्व-
धातुके ।

८८ भूसुवोस्तिडि ।

८९ उता वृद्धिर्लुके हलि ।

९० ऊर्णातेर्विभाषा ।

९१ गुणोऽपृक्ते ।

९२ तृणह इम् ।

९३ ब्रव ईट् ।

९४ यङो वा ।

९५ तुरुस्तुराग्न्यमः सार्वधातुके ।

९६ अस्तिस्तिचोऽपृक्ते ।

९७ बहुलं छन्दसि ।

९८ रुदश्च पञ्चम्यः ।

९९ अङ्गार्ग्यगालवयोः ।

१०० अदः सर्वेषाम् ।

१०१ अतो दीर्घो यजि ।

१०२ सुपि च ।

१०३ बहुवचने झल्येत् ।

१०४ ओसि च ।

१०५ आङि चापः ।

१०६ सम्बुद्धौ च ।

१०७ अस्वार्थनद्यार्हस्वः ।

१०८ ह्रस्वस्य गुणः ।

१०९ जसि च ।

११० ऋतो डिसर्वनामस्थानयोः ।

१११ वेडिति ।

११२ आप्नद्याः ।

११३ याडापः ।

११४ सर्वनाम्नः स्याङ् ह्रस्वश्च ।

११५ विभाषा द्वितीयातृतीयाभ्याम् ।

११६ डेराम्नद्याम्नीभ्यः ।

११७ इदुद्धयाम् ।

११८ औत् ।

११९ अच्च घेः ।

१२० आङो नाऽस्त्रियाम् ।

“देविकादेवतास्फायो भुजमी

नातेरतो दीर्घा विशतिः” ।

चतुर्थः पादः ।

१ गौ चङ्युपधाया ह्रस्वः ।

२ नाग्लोपिशास्त्रदिताम् ।

३ आजभासभाषदीपजीवमील-

पीडामन्यतरस्याम् ।

४ लोपः पिवतेरीच्चाभ्यासस्य ।

५ तिष्ठतेरित् ।

६ जिघ्रतेर्वा ।

७ उर्कत् ।

८ नित्यं छन्दसि ।

९ दयतेर्दिङि लिटि ।

१० ऋतश्च संयोगादेर्गुणः ।

११ ऋच्छत्यताम् ।

१२ शृद्ध्रां ह्रस्वो वा ।

१३ केऽणः ।

१४ न कपि ।

१५ आपोऽन्यतरस्याम् ।

१६ ऋदृशोऽङि गुणः ।

१७ अस्यतेस्थुक् ।
 १८ श्वयतेरः ।
 १९ पतः पुम् ।
 २० वच उम् ।
 २१ शीङः सार्वधातुके गुणः ।
 २२ अयङ् यि कङ्ति ।
 २३ उपसर्गाद्भ्रस्व ऊहतेः ।
 २४ एतेर्लिङि ।
 २५ अकृतसार्वधातुकयोर्दीर्घः ।
 २६ च्वौ च ।
 २७ रीङ् क्तः ।
 २८ रिङ्शयग्लिरुश्च ।
 २९ गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः ।
 ३० यङि च ।
 ३१ ई ब्राध्मोः ।
 ३२ अस्य च्वौ ।
 ३३ क्यञि च ।
 ३४ अशनायोदन्यधनाया बुभुक्षा-
 पिपाग्मागर्धेण ।
 ३५ न रुन्दस्म्यत्रस्य ।
 ३६ द्रस्मर्द्रविणस्युर्वृषण्यतिरिष-
 ण्यति ।
 ३७ अश्वाघस्यात् ।
 ३८ देवसुम्नयोर्यजषि काठके ।
 ३९ कन्यध्वरपुननस्य चिलोपः ।
 ४० घनिस्यतिमास्थामिति किति ।
 ४१ शाच्छंरन्यतरस्याम् ।
 ४२ दधातेर्हिः ।
 ४३ जहातेश्च कित्त्व ।

४४ विभावा छन्दसि ।
 ४५ सुधितवसु धितनेमधितधिष्वधि-
 षीय च ।
 ४६ दो दद्वाः ।
 ४७ अच उपसर्गात्तः ।
 ४८ अपो मि ।
 ४९ सः स्यार्धधातुके ।
 ५० तासस्त्यालोपः ।
 ५१ रि च ।
 ५२ ह एति ।
 ५३ यीवर्णयोर्दीधीवेव्योः ।
 ५४ सनि मीमाधुरभलभशकपतप-
 दामच इस् ।
 ५५ आप्लप्यधामीत् ।
 ५६ दम्भ इच्च ।
 ५७ पचोऽकर्मकस्य गुणो वा ।
 ५८ अत्र लोपोऽभ्यासस्य ।
 ५९ ह्रस्वः ।
 ६० हलादिः शेषः ।
 ६१ शर्पूर्वाः खयः ।
 ६२ कुहोश्चुः ।
 ६३ न क तेर्यङि ।
 ६४ कृपेश्छन्दसि ।
 ६५ दाधर्तिर्दधतिर्दधर्षिवोभूतुतेति-
 क्तेऽलर्ष्यापनीफणत्संसनिष्यद-
 त्करिक्त् नैक्रदद्गरिभ्रद्विध्व-
 तोद्विद्यतत्तरित्रतः सरीसृपतं
 वरीवृजन्मर्ज्यागनीगन्तीति-
 च ।

६६ उरत् ।
 ६७ द्युतिस्वाप्योः सम्प्रसारणम् ।
 ६८ व्यथो लिटि ।
 ६९ दीर्घ इणः किति ।
 ७० अत आदेः ।
 ७१ तस्मान्नुङ् द्विहलः ।
 ७२ अश्नोतेश्च ।
 ७३ भवतेरः ।
 ७४ ससूवेति निगमे ।
 ७५ निजां त्रयाणां गुणः श्लौ ।
 ७६ भृजामित् ।
 ७७ अर्तिपिपत्योश्च ।
 ७८ बहुलं छन्दसि ।
 ७९ सन्यतः ।
 ८० ओः पुयण्यपरे ।
 ८१ स्रवतिशृणोतिद्रवतिप्रवति-
 प्लवतिच्यवतीनां वा ।
 ८२ गुणो यङ्लुकोः ।

८३ दीर्घोऽकितः ।
 ८४ नीग्वञ्चुस्त्रसुध्वंसुभ्रंसुकस-
 पतपदस्कन्दाम् ।
 ८५ नुगतोऽनुनासिकान्तस्य ।
 ८६ जपजभदहदशभञ्जपशां च ।
 ८७ चरफलोश्च ।
 ८८ उत्परस्यातः ।
 ८९ ति च ।
 ९० रीगृदुपधस्य च ।
 ९१ रुग्रिकौ च लुकि ।
 ९२ ऋतश्च
 ९३ सन्वल्लघुनि चङ्परेऽनग्लो
 ९४ दीर्घो लघोः ।
 ९५ अत्सृदत्वरप्रथम्रदस्तरूपशा
 ९६ विभाषा वेष्टिचेष्टयोः ।
 ९७ ई च गणः ।
 “णौ च शीङः शाच्छोः
 शर्पूर्वाः स्रवति सप्तदश” ॥

इति सप्तमोऽध्यायः ।

अथाष्टमोऽध्यायः

प्रथमः पादः ।
 १ सर्वस्य द्वे ।
 २ तस्य परमाधेडितम् ।
 ३ अनुदात्तं च ।
 ४ नित्यवीप्सयोः ।
 ५ परेर्वर्जने

६ प्रसपपोदः पादपूरणे ।
 ७ उपर्यध्यधसः सामीध्ये ।
 ८ वाक्यादेगमन्त्रनस्यासूया-
 सम्मतिकोपकुत्सनभर्त्सनेषु
 ९ एकं बहुव्रीहिवत् ।
 १० आवाधे च ।

- ११ कर्मधारयवदुत्तरेषु ।
 १२ प्रकारे गुणवचनस्य
 १३ अकृच्छ्रे प्रियसुखयोरन्यतर-
 स्याम् ।
 १४ यथास्वे यथायथम् ।
 १५ द्वन्द्वं रहस्यमर्यादावचनव्युत्क्र-
 मणयज्ञपात्रप्रयोगाभिव्यक्तिषु ।
 १६ पदस्य ।
 १७ पदात् ।
 १८ अनुदात्तं सर्वमपादादौ ।
 १९ आमन्त्रितस्य च ।
 २० युष्मदस्मदोः षष्ठीचतुर्थी-
 द्वितीयास्थयोर्वानावौ ।
 २१ बहुवचनस्य वस्नसौ ।
 २२ तेमयावेकवचनस्य ।
 २३ त्वामौ द्वितीयायाः ।
 २४ न चवाहाहैवयुक्ते ।
 २५ पश्याथैश्चानालोचने ।
 २६ सपूर्वायाः प्रथमाया विभाषा ।
 २७ तिङो गोत्रादीनि कुत्सना-
 भीक्ष्ययोः ।
 २८ तिङ्ङतिङः ।
 २९ न लुट् ।
 ३० निपातैर्यद्यदिहन्तकुविन्नेच्चे-
 क्षणकच्चिद्यत्र युक्तम् ।
 ३१ नह प्रत्यारम्भे ।
 ३२ सत्यं प्रश्ने ।
 ३३ अङ्गात् प्रातिलोभ्ये ।
 ३४ हि च ।
 ३५ छन्दस्यनेकमपि साकाङ्क्षम् ।
 ३६ यावद्यथाभ्याम् ।
 ३७ पूजायां नानन्तरम् ।
 ३८ उपसर्गव्यपेतं च ।
 ३९ तुपश्यपश्यताहैः पूजायाम् ।
 ४० अहो च ।
 ४१ शेषे विभाषा ।
 ४२ पुरा च परीप्सायाम् ।
 ४३ नन्वित्युनुज्ञैषणायाम् ।
 ४४ किं क्रियाप्रश्नेऽनुपसर्गमप्रति-
 षिद्धम् ।
 ४५ लोपे विभाषा ।
 ४६ एहि मन्ये प्रहासे लट् ।
 ४७ जात्वपूर्वम् ।
 ४८ किंवृत्तं च चिदुत्तरम् ।
 ४९ आहो उताहो चानन्तरम् ।
 ५० शेषे विभाषा ।
 ५१ गत्यर्थलोटा लृण्न चेत्कारक-
 सर्वान्यत् ।
 ५२ लं ट् च ।
 ५३ विभाषितं सोपसर्गमनुत्तमम् ।
 ५४ हन्त च ।
 ५५ आम एकान्तरमामन्त्रित-
 मनन्तिके ।
 ५६ यद्धितुपरं छन्दसि ।
 ५७ चनचिदिवगोत्रादितद्धिताम्ने-
 डितेष्वगतेः ।
 ५८ चादिषु च ।
 ५९ चवायांगे प्रथमा ।

- ६० हेति क्षियायाम् ।
 ६१ अहेति विनियोगे च
 ६२ चाहलोपे एवेत्यवधारणम् ।
 ६३ चादिलोपे विभाषा ।
 ६४ वैवावेति च च्छन्दसि ।
 ६५ एकान्याभ्यां समर्थाभ्याम् ।
 ६६ यद्वृत्तान्नित्यम् ।
 ६७ पूजनात्पूजितमनुदात्तम् ।
 ६८ सगतिरपि तिङ् ।
 ६९ कुत्सने च सुष्यगोत्रादौ ।
 ७० गतिर्गतौ ।
 ७१ तिङि चोदात्तवति ।
 ७२ आमन्त्रित पूर्वमविद्यमानवत् ।
 ७३ नामन्त्रिते समानाधिकरणे-
 सामान्यवचनम् ।
 ७४ विभाषतं विशेषवचने ।
 “सर्वस्य बहुवचनस्य शेषेऽ-
 हेति चतुर्दश” ॥

द्वितीयः पादः ।

- १ पूर्वत्रासिद्धम् ।
 २ नलोपः सुप्स्वरसंज्ञातुष्विधिषु
 कृति ।
 ३ न मुने ।
 ४ उदात्तस्वरितयोर्यणः
 स्वरितोऽनुदात्तस्य ।
 ५ एकादेश उदात्तेनोदात्तः ।
 ६ स्वरितो वाऽनुदात्ते पदादौ ।
 ७ नलोपः प्रातिपदिकान्तस्य ।

- ८ न ङिसम्बुद्धयोः ।
 ९ मादुपधायाश्च मतोर्वोऽयवा-
 दिभ्यः ।
 १० झयः ।
 ११ संज्ञायाम् ।
 १२ आसन्दावदष्टीवच्चक्रीवत्कक्षी-
 वद्रुमण्वच्चर्मण्वती ।
 १३ उदन्वानुदधौ च ।
 १४ राजन्वान् सौराज्ये ।
 १५ छन्दसीरः
 १६ अनो नुट् ।
 १७ नाद्धस्य ।
 १८ कृपो रो लः ।
 १९ उपसर्गस्यायतौ ।
 २० ओ यङि ।
 २१ अचि विभाषा ।
 २२ परेश्च घाङ्गयोः
 २३ संयोगान्तस्य लोपः ।
 २४ रात्सस्य ।
 २५ धि च
 २६ झलो झलि ।
 २७ ह्रस्वादङ्गात् ।
 २८ इट ईटि ।
 २९ स्कोः संयोगाद्योरन्ते च ।
 ३० चोः कुः ।
 ३१ हो ङः ।
 ३२ दादेर्धातोर्घः ।
 ३३ वा द्रुहमुहष्णुहष्णिहाम् ।
 ३४ नहो धः ।

३५ आहस्थः ।
 वा- ३६ ब्रश्चभ्रस्जसृजसृजयजराज-
 भ्राजच्छशां षः ।
 ३७ एकाचो वशो भण्डपन्तस्य
 स्थवोः ।
 नक्षी- ३८ दधस्तथोश्च ।
 ३९ झलां जशोऽन्ते ।
 ४० झषस्तथोर्धोऽधः ।
 ४१ षढोः कः सि ।
 ४२ रदाभ्यां निष्ठातो नः पूर्वस्य
 च दः ।
 ४३ संयोगादेरातो धातोर्यण्वतः ।
 ४४ ल्वादिभ्यः ।
 ४५ ओदितश्च ।
 ४६ क्षियो दीर्घात् ।
 ४७ श्योऽस्पर्शे ।
 ४८ अश्चोऽनपादाने ।
 ४९ दिवोऽविजिगीषायाम् ।
 ५० निर्वाणोऽवाते ।
 ५१ शुषः कः ।
 ५२ पचो वः ।
 ५३ क्षायो मः ।
 ५४ प्रस्त्योऽन्यतरस्याम् ।
 ५५ अनुपसर्गात्फुल्लक्षीवकृशो-
 ल्लाघाः ।
 ५६ नुदावदोन्दत्राग्राहीभ्योऽन्य-
 तरस्याम् ।
 ५७ न ध्याख्यापृमूर्च्छिमदाम् ।
 ५८ वित्तो भोगप्रत्यययोः ।
 ५९ भित्तं शकलम् ।

६० ऋणमाधमर्ण्ये ।
 ६१ नसत्तनिषत्तानुत्तप्रतूर्तसूर्त-
 गूर्तानि च्छन्दास ।
 ६२ किन्प्रत्ययस्य कुः ।
 ६३ नशेर्वा ।
 ६४ मो नो धातोः ।
 ६५ म्वोश्च ।
 ६६ ससजुषो रुः ।
 ६७ अवयाः श्वेतवाः पुरोडाश्च ।
 ६८ अहन् ।
 ६९ रोऽसुपि ।
 ७० अमनरूधरवरित्युभयथा छन्दसि ।
 ७१ भुवश्च महाव्याहतेः ।
 ७२ वसुस्रंसुध्वंस्वनडुहां दः ।
 ७३ तिप्यनस्तेः ।
 ७४ सिपि धातो र्वा ।
 ७५ दश्च ।
 ७६ वोरुपधाया दीर्घ इकः ।
 ७७ हलि च ।
 ७८ उपधायां च ।
 ७९ न भकुर्छुराम् ।
 ८० अदसोऽसेर्दाडु दो मः ।
 ८१ एत ईद्वहुवचने ।
 ८२ वाक्यस्य टेः प्लुत उदात्तः ।
 ८३ प्रत्यभिवादेऽशूद्रे ।
 ८४ दूराद्धूते च ।
 ८५ हैहेप्रयोगे हैहयोः ।
 ८६ गुरोरनृतोऽनन्त्यस्याप्येकैक-
 स्य प्राचाम् ।

८७ ओमभ्यादाने ।

८८ ये यज्ञकर्मणि ।

८९ प्रणवष्टेः ।

९० याज्यान्तः ।

९१ ब्रूहिप्रेष्यश्रौषड्वौषडावहाना-
मादेः ।

९२ अग्नीत्प्रेषणे परस्य च ।

९३ विभाषा पृष्टप्रतिवचने हेः ।

९४ निगृह्यानुयोगे च

९५ आम्नेडितं भर्त्सने ।

९६ अङ्गयुक्तं तिङाकाङ्क्षम् ।

९७ विचार्यमाणानाम् ।

९८ पूर्वं तु भाषायाम् ।

९९ प्रतिश्रवणे च ।

१०० अनुदात्तं प्रश्नान्ताभिपूजि-
तयोः ।

१०१ चिदिति चोपमार्थे प्रयुज्यमाने ।

१०२ उपरि स्विदासीदिति च ।

१०३ स्वरेतमाम्नेडिनेऽसूयासम्भ-
तिकोपकुत्सनेषु ।

१०४ क्षियाशी प्रेषेषु तिङाकाङ्क्षम् ।

१०५ अनन्त्यस्यापि प्रश्नाख्यानयोः ।

१०६ णुतावैच इदुतौ ।

१०७ एचोऽप्रगृह्यस्यादूराद्धूते
पूर्वस्यार्धस्यादुत्तरस्येदुतौ ।

१०८ तयांर्ग्ववचि संहितायाम् ।

“पूर्वत्राचि षढोर्नसत्तैतईच्चि-
दित्यष्टौ” ॥

तृतीयः पादः ।

१ मतुवसो रु सम्नुद्धौ छन्दसि ।

२ अत्रानुनासिकः पूर्वस्य तु वा ।

३ आतोऽटि नित्यम् ।

४ अनुनासिकात् परोऽनुस्वारः ।

५ समः सुटि ।

६ पुमः खय्यम्परे ।

७ नश्छव्यप्रशान् ।

८ उभयथर्शु ।

९ दीर्घादटि समानपादे ।

१० नृन्पे ।

११ स्वतवान्पायौ ।

१२ कानाम्नेडिते ।

१३ ढो ढे लोपः ।

१४ रो रि ।

१५ खरवसानयोर्विसर्जनीयः ।

१६ रोः सुपि ।

१७ भोभगोअघोअपूर्वस्य योऽशि ।

१८ व्योर्लघुप्रयत्नतरः शाकटा-
यनस्य ।

१९ लोपः शाकल्यस्य ।

२० ओतो गार्ग्यस्य ।

२१ उजि च पदे ।

२२ हलि सर्वेषाम् ।

२३ मोऽनुस्वारः ।

२४ नश्चापदान्तस्य झलि ।

२५ सो राजि समः कौ ।

२६ हे मपरे वा ।

२७ नपरे नः

२८ ड्णोः कुक्कुक् शरि ।
 २९ डः सि धुट् ।
 ३० नश्च ।
 ३१ शि तुक् ।
 ३२ ड्मो ह्रस्वादचि ड्मुणित्यम् ।
 ३३ मय उजो वां वा ।
 ३४ विसर्जनीयस्य सः ।
 ३५ शर्परे विसर्जनीयः ।
 ३६ वा शरि ।
 ३७ कुण्वाः कपो च ।
 ३८ सोऽपदादौ ।
 ३९ इणः षः ।
 ४० नमस्पुरसोर्गत्योः ।
 ४१ इडुदुपधस्य चाप्रत्ययस्य ।
 ४२ तिरसोऽन्यतरस्याम् ।
 ४३ द्विस्त्रिश्चतुरिति कृत्वोऽर्थे ।
 ४४ इत्तुसोः सामर्थ्ये ।
 ४५ नित्यं समासेऽनुत्तरपदस्थस्य ।
 ४६ अतः कृकमिकंसकुम्भपात्र-
 कुशाकर्णोष्णनव्ययस्य ।
 ४७ अघ शिरसी पदे ।
 ४८ कस्कादिषु च ।
 ४९ छन्दसि वाऽप्राप्तेऽदितयोः ।
 ५० कःकरत्करतिकृ विकृतेष्वनदितेः
 ५१ पञ्चम्याः परावध्यर्थे ।
 ५२ पातौ च बहुलम् ।
 ५३ पष्ठ्या पतिपुत्रपृष्ठपारपदपय-
 स्पांषेषु ।
 ५४ इडाया वा ।

५५ अपदान्तस्य मूर्धन्यः ।
 ५६ सहेः साडः सः ।
 ५७ इण्कोः ।
 ५८ नुम्विसर्जनीयशब्दवायेऽपि ।
 ५९ आदेशप्रत्यययोः ।
 ६० शासिवसिघसीनां च ।
 ६१ स्तौतिण्योरेव षण्यभ्यासात् ।
 ६२ सः स्विदिस्वदिसहीनां च ।
 ६३ प्राक्सितादङ्गव्यायेऽपि ।
 ६४ स्थादिष्वभ्यासेन चाभ्यासस्य ।
 ६५ उपसर्गत् सुनोतिसुवति-
 स्यतिस्तौतिसनोभतिस्थासेनय
 सेधसिचसञ्जस्वञ्जाम् ।
 ६६ सदिरप्रतेः ।
 ६७ स्तन्भेः ।
 ६८ अत्राच्चालम्बनाविदूर्ययोः ।
 ६९ वेश्च म्वनो भोजने ।
 ७० परिनिविध्यः सेवसितसय-
 सिवुसहसुट्स्नुस्वञ्जाम् ।
 ७१ सिवादीनां वाऽङ्गव्यायेऽपि ।
 ७२ अनुविपर्यभिनिध्यः स्यन्दतेर-
 प्राणिषु ।
 ७३ वेः स्कन्देरनिष्ठायाम् ।
 ७४ परेश्च ।
 ७५ परेस्कन्दः प्राच्यभरतेषु ।
 ७६ स्फुरतेस्फुलत्यानिर्निविध्यः ।
 ७७ वेः स्कन्तातेर्नित्यम् ।
 ७८ इणः पाध्वंलुङ्लिटांघोऽङ्गात् ।
 ७९ विभाषेः ।

- ८० समासेऽङ्गुलेः सङ्गः ।
 ८१ भीरोः स्थानम् ।
 ८२ अग्नेः स्तुत्स्तामसोमाः ।
 ८३ ज्योतिरायुषः स्तामः ।
 ८४ मातृपितृभ्यां स्वसा ।
 ८५ मातु पितुभ्यामन्यतरस्याम् ।
 ८६ अभिनिसःस्तनः शब्दसंज्ञायाम् ।
 ८७ उपसर्गप्रादुभ्यामस्तिर्यङ्परः ।
 ८८ सुविनिर्दुर्भ्यं सुपिसूतिसमाः ।
 ८९ निनदीभ्यां स्नातेः कौशले ।
 ९० सूत्रं प्रतिष्ठातम् ।
 ९१ कपिष्ठलो गात्रे ।
 ९२ प्रष्टोऽग्रगामिनि ।
 ९३ वृक्षासनयोर्विष्टरः ।
 ९४ छन्दानाम्नि च ।
 ९५ गवियुधिभ्यां स्थिरः ।
 ९६ विकुशमिपरिभ्यः स्थलम् ।
 ९७ अम्बाम्बगोभूमिसव्यापद्वित्रि-
 कुरोकुशङ्क्वङ्कुमञ्जिपुञ्जिपर-
 मेवर्हिर्दिव्यग्निभ्यः स्थः ।
 ९८ सुषामादपु च ।
 ९९ पतिसंज्ञायामगात् ।
 १०० नक्षत्राद्वा ।
 १०१ ह्रस्वात्तादौ तद्धिते ।
 १०२ निसस्तपतावनासेवने ।
 १०३ युष्मत्तत्ततश्चुष्यन्तःपादम् ।
 १०४ यजुष्येकेषाम् ।
 १०५ स्तुतस्तोमयोश्छन्दसि ।
 १०६ पूर्वपदात् ।

- १०७ सुजः ।
 १०८ सनोतेरनः ।
 १०९ सहेः पृतनर्ताभ्यां च ।
 ११० न रपरसृपिसृजिसृशिसृपि
 सवनादीनाम् ।
 १११ सात्पदाद्याः ।
 ११२ सिचं यङि ।
 ११३ सेधतेर्गतौ ।
 ११४ प्रतिस्तब्धनिस्तब्धौ च ।
 ११५ सोढः ।
 ११६ स्तम्भुसिबुसहां चङि ।
 ११७ सनातेः स्यसनोः ।
 ११८ सदेः परस्य लिटि ।
 ११९ निव्यभिभ्योऽड्व्यवाये वा
 छन्दसि ।
 “मतुवसोरुजिचेदुदुपधस्य
 स्तौतिभीरोर्ह्रस्वात्तादावेकोन
 विंशतिः” ॥

चतुर्थः पादः

- १ रषाभ्यां नो णः समानपदे ।
 २ अट्कुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि ।
 ३ पूर्वपदात्संज्ञायामगः ।
 ४ चनं पुरगामिश्रकासिध्रका-
 सारिकाकोटराग्रेभ्यः ।
 ५ प्रनिरन्तःशरेक्षुप्लक्षाम्रकार्ण्य-
 खदिरपीयूक्षाभ्योऽसंज्ञायामपि ।
 ६ विभाषोषधिवनस्पतिभ्यः ।
 ७ अहोऽदन्तात् ।

८ वाहनमाहितात् ।	३२ इजादेः सनुमः ।
९ पानं देशे ।	३३ वा निसनिक्षनिन्दाम् ।
१० वा भावकरणयोः ।	३४ नभाभूपूकमिगमिप्यायीवेपाम् ।
११ प्रातिपदिकान्तनुस्विभक्तिषु च ।	३५ पात्पदान्तात् ।
१२ एकाजुत्तरपदे णः ।	३६ नशेः पान्तस्य ।
१३ कुमति च ।	३७ पदान्तस्य ।
१४ उपसर्गादसमासेऽपि	३८ पदव्यवायेऽपि ।
णोपदेशस्य ।	३९ क्षुभ्नादिषु च ।
१५ हिनु मीना ।	४० स्तोः श्चुना श्चुः ।
१६ आनिलोट् ।	४१ घुना घुः ।
१७ नेर्गदनदपतपदघुमास्यति-	४२ न पदान्ताद्दोरनाम् ।
हन्तियातिवातिद्रातिप्साति-	४३ तोः षि ।
वपतिवहतिशाम्यतिचिनोति-	४४ शात् ।
देग्धिषु च ।	४५ यरोऽनुनासिकेऽनुनासिको वा
१८ शेषे विभाषा कखादावपान्त-	४६ अचो रहाभ्यां द्वे ।
उपदेशे ।	४७ अनचि च ।
१९ अनितेः ।	४८ नादिन्याक्रोशे पुत्रस्य ।
२० अन्तः ।	४९ शरोऽचि ।
२१ उभौ साभ्यासस्य ।	५० त्रिप्रभृतिषु शाकटायनस्य ।
२२ हन्तेरत्पूर्वस्य ।	५१ सर्वत्र शाकल्यस्य ।
२३ वमोर्वा ।	५२ दीर्घादाचार्याणाम् ।
२४ अन्तरदेशे ।	५३ झलां जश् झशि ।
२५ अयनं च ।	५४ अभ्यासे चर्च ।
२६ छन्दस्यृदवग्रहात् ।	५५ खरि च ।
२७ नश्च धातुस्थोरुषुभ्यः ।	५६ वाऽवसाने ।
२८ उपसर्गाद् बहुलम् ।	५७ अणोऽप्रगृह्यस्यानुनासिकः ।
२९ कृत्यचः ।	५८ अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः ।
३० णेर्विभाषा ।	५९ वा पदान्तस्य ।
३१ हलश्चेजुपधात् ।	६० तोर्लि ।

६१ उदः स्थास्तम्भोः पूर्वस्य ।

६२ झयो होऽन्यतरस्याम् ।

६३ शश्छोऽटि ।

६४ हलो यमां यमि लोपः ।

६५ झरो झरि सवर्णे ।

६६ उदात्तादनुदात्तस्य स्वरितः

६७ नोदात्तस्वरितोदयमगार्ग्यक

श्यपगालवानाम् ।

६८ अ अ इति ।

“रषाभ्यामुभौ घुनोदः स्थापौ”

इति अष्टमाध्याये चतुर्थः पादः ।

इति श्रीपाणिनिमुनिप्रणीतोऽष्टाध्यायीसूत्रपाठः समाप्तः ।



अथ लिङ्गानुशासनम्

१ लिङ्गम् ।

- २ स्त्री ।
 ३ ऋकारान्ता मातृदुहि-
 तृस्वसृयोतृननान्दारः ।
 ४ अन्त्यप्रत्ययान्तो धातुः ।
 ५ अशनिभरण्यरण्यः
 पुंसि च ।
 ६ मिन्यन्तः ।
 ७ वह्निघृण्यघ्नयः पुंसि ।
 ८ श्रोणियोन्यूर्मयः
 पुंसि च ।
 ९ क्तिन्नन्तः ।
 १० ईकारान्तश्च ।
 ११ ऊङ्ङयावन्तश्च ।
 १२ यवन्तमेकाक्षरम् ।
 १३ विशत्यादिरानवतेः ।
 १४ दुन्दुभिरक्षेषु ।
 १५ नाभिरक्षत्रिये ।
 १६ उभावप्यन्यत्र पुंसि ।
 १७ तलन्तः ।
 १८ भूमिविद्युत्सरिल्लताव-
 नितामिधानानि ।
 १९ यादो नपुंसकम् ।
 २० भाःक्षुक्क्षरिदगुणिगु-
 पानहः ।
 २१ स्थूणोर्णे नपुंसके च ।
 २२ गृहशशाभ्यां क्लीबे ।
 २३ प्रावृड्विप्रुट्स्वट्स्वट्स्वि-
 ट्स्विषः ।

- २४ द्विविविदिवेदिखनिशा-
 न्त्यश्रिवेशिकृष्योषधि-
 कट्यङ्गुलयः ।
 २५ तिथिनाडिरुचिवीचि-
 नालिधूलिकेकिकेलि-
 च्छविनीविराज्यादयः ।
 २६ शङ्कुलिराजिकुट्यशनि-
 वर्तिभ्रुकुटि त्रुटिवलि-
 पंक्तयः ।
 २७ प्रतिपदापद्विपत्संप-
 च्छरत्संसत्परिपदुप-
 संवित्त्रुत्पुन्मुत्समिधः ।
 २८ आशीर्धूःपूर्गाद्वारः ।
 २९ अप्सुमनस्समासिकता
 वर्षाणां बहुत्वं च ।
 ३० स्रक्त्वरजोग्वाग्यवागू-
 नौस्फिचः ।
 ३१ तृटिसीमासम्बध्याः ।
 ३२ चूल्हिवेणिस्वार्यश्च ।
 ३३ ताराधाराज्योत्स्ना-
 दयश्च ।
 ३४ शलाकास्त्रियां नित्यम्

१ पुमान् ।

- २ घञवन्तः ।
 ३ घाजन्तश्च ।
 ४ भयलिङ्गभगपदानि
 नपुंसके ।
 ५ नङन्तः ।

- ६ याच्ना स्त्रियाम् ।
 ७ क्यन्तो धुः ।
 ८ इषुधिः स्त्री च ।
 ९ देवासुरात्मस्वर्गगिरि-
 समुद्रनखकेशदन्तस्त-
 नभुजकण्ठखड्गशरप-
 ङ्काभिधानानि ।
 १० त्रिविष्टपत्रिभुवने नपुं-
 सके ।
 ११ द्यौः स्त्रियाम् ।
 १२ इषुवाहू स्त्रियां च ।
 १३ बाणकाण्डौ नपुंसके च ।
 १४ नान्तः ।
 १५ क्रतुपुरुषकपोलगुल्फमे-
 धाभिधानानि ।
 १६ अभ्रं नपुंसकम् ।
 १७ उकारान्तः ।
 १८ धेनुरज्जुकुहूसरयूतनुरे-
 णुप्रियङ्गवः स्त्रियाम् ।
 १९ समासे रज्जुः पुंसि च ।
 २० श्मश्रुजानुवसुस्वाद्भु-
 जतुत्रपुतालूनि नपुंसके ।
 २१ वसु चार्थवाचि ।
 २२ मदगुमधुसीधुशीधुसा-
 नुकमण्डलूनि नपुं-
 सके च ।
 २३ रुवन्तः ।
 २४ दारुकसेरुजतुवस्तुम-
 स्तूनि नपुंसके ।

२५ सक्तुर्नपुंसके च ।
 २६ प्राग्रश्मेरकारान्तः ।
 २७ कोपधः ।
 २८ चिबुकशालूकप्रातिप-
 दिकांशुकुल्मुकानि
 नपुंसके ।
 २९ कण्टकानीकसरकमोद-
 कचषकमस्तकपुस्तक-
 तडाकनिष्कशुष्कवर्च-
 स्कपिनाकभाण्डकपि-
 ण्डककटकशण्डकपि-
 टकतालकफलकपुला-
 कानि नपुंसके च ।
 ३० टोपधः ।
 ३१ किरीटमुकुटललाटवट-
 विटशृङ्गाटकराटलोष्टा-
 नि नपुंसके ।
 ३२ कुटकूटकपटकवाटकपर्प-
 टनटनिकटकीटकटानि
 नपुंसके च ।
 ३३ णोपधः ।
 ३४ ऋणलवणपर्णतोरणर-
 णोष्णानि नपुंसके ।
 ३५ कार्पापणस्वर्णसुवर्णव्र-
 णचरणवृषणविषाणचू-
 र्णवृणानि नपुंसके च ।
 ३६ थोपधः ।
 ३७ काष्ठपृष्ठसिक्थोक्थानि
 नपुंसके ।
 ३८ काष्ठा दिगर्थाः स्त्रियाम् ।
 ३९ तीर्थप्रोथयूथगाथानि
 नपुंसके च ।
 ४० नोपधः ।

४१ जघनाजिनतुहिनकान-
 नवनवृजिनविपिनवेत-
 नशासनसोपानमिथुन
 श्मशानरत्ननिम्नचिह्ना-
 नि नपुंसके ।
 ४२ मानयानाभिधानन-
 लिनपुलिनोद्यानशय-
 नासनस्थानचन्दनाला-
 नसम्मानभवनवसन-
 सम्भावनविभावनवि-
 मानानि नपुंसके च ।
 ४३ पोपधः ।
 ४४ पापरूपोद्भुपतल्पशि-
 ल्पपुष्पशष्पसमीपान्त-
 रीपाणि नपुंसके ।
 ४५ शूर्पकुतपकुणपट्टीपविट
 पानि नपुंसके च ।
 ४६ भोपधः ।
 ४७ तलभं नपुंसकम् ।
 ४८ जर्भं नपुंसके च ।
 ४९ मोपधः ।
 ५० रुक्मसिध्मयुग्मेध्मगु-
 ल्माध्यात्मकुङ्कुमानि
 नपुंसके ।
 ५१ संग्रामदाडिमकुसुमा-
 श्रमक्षेमक्षौमहोमोद्वा-
 मानि नपुंसके च ।
 ५२ योपधः ।
 ५३ किसलयहृदयेन्द्रियो-
 त्तरीयाणि नपुंसके ।
 ५४ गोमयकषायमलयान्व-
 याग्ययानि नपुंसके च ।
 ५५ रोपधः ।

५६ द्वाराग्रस्फारतक्रवक-
 वप्रक्षिप्रचुद्रनारतीर-
 रकृच्छ्ररन्ध्राश्रश्च-
 भीरगभीरकूरविचि-
 केयूरकेदारोदराजस्त-
 शरीरकन्दरमन्दार-
 राजरजठराजिरवैर-
 मरपुष्करगह्वरकुहर-
 टीरकुलीरचत्वरकार-
 रनीराम्बरशिशिरत-
 यन्त्रनक्षत्रक्षेत्रमित्र-
 त्रचित्रमूत्रसूत्रवक्त्र-
 त्रगोत्रांगुलित्रभलत्र-
 च्छशस्त्रशास्त्रवस्त्रपत्र-
 त्रनक्षत्राणि नपुंसके ।
 ५७ शुक्रमदेवतायाम् ।
 ५८ चक्रवज्रान्धकारसार-
 वारपारक्षीरतोमरशृ-
 रभृङ्गारमन्दारोशीर-
 मिरशिशिराणि नपुं-
 सके च ।
 ५९ पोपधः ।
 ६० शिरीषर्जीषाम्बरीष-
 यूषपुरीषकित्तिवप-
 ल्मापाणि नपुंसके ।
 ६१ यूपकरीषामिषविष-
 पोणि नपुंसके च ।
 ६२ सोपधः ।
 ६३ पनसविसवुससाहसा-
 नपुंसके ।
 ६४ चमसांसरसनिर्यासो-
 वासकार्पासवासभा-
 कासकांसमांसानि न-
 सके च ।

६५ कंसं चाप्राणिनि ।	१ नपुंसकम् ।	२५ तुलोपलतालकुसूलतर
६६ रश्मिदिवसाभिधानानि	२ भावे ल्युङन्तः ।	लकम्बलदेवलवृषलाः ।
६७ दीधितिः स्त्रियाम् ।	३ निष्ठा च ।	पुंसि ।
६८ दिनाहनी नपुंसके ।	४ त्वप्यजौ तद्धितौ ।	२६ शीलमूलमङ्गलसालक-
६९ मानाभिधानानि ।	५ कर्मणि च ब्राह्मणादि-	मलतलमुसलकुण्डलप-
७० द्रोणाढकौ नपुंसके च ।	गुणवचनेभ्यः ।	ललमृणालवालवाल-
७१ खारीमानिके स्त्रियाम् ।	६ यच्चढग्यगजञ्चुञ्छाश्च	निगलपलालविडाल-
७२ दारात्तलाजासूनां	भावकर्मणि ।	खिलशूलाः पुंसि च ।
वहुत्वं च ।	७ द्वन्द्वैकत्वम् ।	२७ शतादिः संख्या ।
७३ नाढ्यपजनोपपदानि	८ अभाषायां हेमन्तशि-	२८ शतायुतप्रयुताः पुंसि च
व्रणाङ्गपदानि ।	शिरावहोरात्रे च ।	२९ लक्षाकोटी स्त्रियाम् ।
७४ मरुद्गरुदुत्तरद्विजः ।	९ अनन्कर्मधारयस्त-	३० शङ्कुः पुंसि च ।
७५ ऋषिराशिद्विप्रन्थि-	त्पुरुषः ।	३१ सहस्रः क्वचित् ।
क्रिमिध्वनिबलिकौलि-	१० अनल्पे ल्याया ।	३२ मन्द्वचकोऽकर्तरि ।
मौलिरविकविकपिमु-	११ राजामनुप्यपूर्वा सभा ।	३३ ब्रह्मणुंसि च ।
नयः ।	१२ सुरा सेना च्छाया शाला	३४ नामरोमणी नपुंसके ।
७६ ध्वजगजमुञ्जपुञ्जाः ।	निशा स्त्रियां च ।	३५ असन्तो द्व्यचकः ।
७७ हस्तकुन्तान्तवातव्रात-	१३ शिष्टः परवत् ।	३६ अप्सराः स्त्रियाम् ।
दूतधूर्तसूतचूतमुहूर्ताः ।	१४ अपथपुण्याहे नपुंसके ।	३७ त्रान्तः ।
७८ पण्डमण्डकरण्डभरण्ड-	१५ संख्यापूर्वा रात्रिः ।	३८ यात्रामात्राभद्यादंष्ट्रा-
वरण्डतुण्डगण्डमुण्ड-	१६ द्विगुः स्त्रियां च ।	वरत्राः स्त्रियामेव ।
पापण्डशिखण्डाः ।	१७ इसुसन्तः ।	३९ भृत्रामित्रच्छात्रपुत्रम-
७९ वंशांशपुरोडाशाः ।	१८ अर्चिः स्त्रियां च ।	न्त्रवृत्रमेढोष्ट्राः पुंसि ।
८० हृदकन्दकुन्दबुद्बुद-	१९ छदिः स्त्रियामेव ।	४० पत्रपात्रपवित्रसूत्रच्छ-
शब्दाः ।	२० मुखनयनलोहवनमांस	त्राः पुंसि च ।
८१ अर्धपथिमध्यभुक्षिस्त-	रुधिरकार्मुकविवरजल-	४१ बलकुसुमशुत्वयुद्धपत्त
म्बनितम्बपूगाः ।	हलधनान्नाभिधानानि,	नरणाभिधानानि ।
८२ पल्लवपल्लवलकफरेफ-	२१ सीराथौदनाः पुंसि ।	४२ पञ्चकमलोत्पलानि
कटाहनिर्य्यहमठमणि-	२२ वक्त्रनेत्रारण्यगाण्डी-	पुंसि च ।
तरङ्गतुरङ्गगन्धस्कन्ध-	वानि पुंसि च ।	४३ आहवसंग्रामौ पुंसि ।
मृदङ्गसङ्गसमुद्रपुंखाः ।	२३ अटवी स्त्रियाम् ।	४४ आजिः स्त्रियामेव ।
८३ सारथ्यतिथिकुच्चि-	२४ लोपधः ।	४५ फलजातिः ।
स्तिपाण्यञ्जलयः ।		४६ वृक्षजातिः स्त्रियामेव ।

४७ वियज्जगत्सकृत्शक-
नृपच्छकृद्यकृदुदश्वितः
४८ नवनीतावतानृतामृत-
निमित्तचित्तचित्तपित्त-
व्रतरजतवृत्तपलितानि
४९ श्राद्धकुलिशदैवपीठकु-
ण्डाङ्गदधिसक्थ्यक्ष्य-
स्थ्यास्पदाकाशकण्व-
वीजानि ।
५० देवं पुंसि च ।
५१ धान्याज्यसस्यरूप्यप-
ण्यवर्ण्यवृष्यहव्यकव्य-
काव्यसत्यापत्यमूल्य-
शिक्यकुड्यमद्यहर्म्य-
तूर्यसैन्यानि ।
५२ द्रन्द्रवर्हदुःखवडिशपि-
च्छविम्बकुटुम्बकवच-

वरशरवृन्दारकाणि ।
५३ अक्षमिन्द्रिये ।
१ स्त्रीपुंसयोः ।
२ गोमणियष्टिमुष्टिपाट-
लिवस्तिशात्मलित्रु-
टिमसिमरीचयः ।
३ मृत्युसीधुकर्कन्धु-
किष्कुक्कण्डुरेणवः ।
४ गुणवचनमुकारान्तं
नपुंसकं च ।
५ अपत्यार्थतद्धिते ।
१ पुंनपुंसकयोः ।
२ घृतभूतमुस्तचवेलितैरा-
वतपुस्तकवुस्तलोहिताः ।
३ शृङ्गार्धनिदाघोद्यमश-
ल्यदृढाः ।

४ व्रजकुञ्ज कुथकूर्चप्रस्थ-
र्पाभार्धर्चदर्भपुच्छाः ।
५ कवन्धौपधायुधान्ताः ।
६ दण्डमण्डखण्डशवसै-
न्धवपार्श्वाकाशकुश-
काशाङ्कुशकुलिशाः ।
७ गृहमेहदेहपट्टपटहाष्ट-
पदाम्बुदककुदाश्च ।
१ अविशिष्टलिङ्गम् ।
२ अव्ययं कतियुष्मद-
स्मदः ।
३ णान्ता संख्या ।
४ गुणवचनं च ।
५ कृत्याश्च ।
६ करणाधिकरणयोर्यु-
७ सर्वादीनि सर्वनामाणि

इति श्रीपाणिनिमुनिप्रणीतं लिङ्गानुशासनं समाप्तम् ।



समाप्तश्चायं ग्रन्थः



प्रस्थ
च्छाः ।
ान्तः ।
ावसै
कुश-
गाः ।
टहाण
श्व ।
हम्
मद-
।
योत्सु
नामा

‘इन्दुमती’ संस्कृत हिन्दी टीका, नोट्स विभूषित- लघुसिद्धान्तकौमुदी

लिंगानुशासन, गणपाठ, गूढाशुद्धिप्रदर्शन, शब्दरूपावली, धातुरूपावली, अनु-
दोपयोगि धात्वर्थ, भाषार्थप्रयोगसूची, सूत्रसूची, धातुसूची, व्याकरणादि-
लक्षण, परीक्षार्थशिक्षासूत्र तथा काशी-विहार-पंजाब परीक्षा के
अनेक वर्षों के प्रश्नपत्रादि विविध परिशिष्ट समलंकृत

इस अभिनव संस्करण की सबसे अधिक विशेषता यह है कि इस पुस्तक के आधार-
विद्यार्थी को पढ़ाया जाय तो व्यर्थ में उनका अधिक समय नष्ट न होगा। बालकों को प-
के लिये लेख रटाने या लिखाने-पढ़ाने की आवश्यकता न होगी। ग्रंथ के भावों का दिग्ग-
मात्र कराने पर ही विद्यार्थी ‘इन्दुमती’ टीका के आलोक में सभी बातें सरल रूपेण सम-
समझ जायेंगे। परीक्षा पास करना तो अब उनके लिये बायें हाथ का खेल हो जा-
ई० २० से आजतक के प्रश्नोत्तर भी इस टीका में यथास्थान पर दिये गये हैं तथा
हिन्दी नोट्स में सन्धि, कारक, समास, तद्धित, तिङन्त, कृदन्त विषयों की सरल स-
भी इस तरह की गई है कि विद्यार्थी को तत्क्षण ही उस विषय का पूरा ज्ञान हो जा-
अनुवादोपयोगी सभी विषय प्रायः नोट्स में दिये गये हैं। नोट्स का अभ्यास विद्या-
को कराया जाय तो अल्प समय में ही विद्यार्थी अनुवाद में इतने पारंगत हो जा-
कि महापुराणों का भी अनुवाद उनके लिये दुरूह नहीं होगा। इस संस्करण के वि-
परिशिष्ट ने तो और भी सोने में सुगंधि पैदा कर दी है। प्रत्येक अल्पवयस्क छात्र
लिये यह संस्करण नितान्त उपयुक्त है। सभी प्रान्त के शिक्षा अधिकारियों ने इस-
अपना अपना प्रशंसापत्र भेजा है। कागज की कमी से यह परिवर्धित संस्करण कम-
में छपा है, शीघ्र मंगवा लें अन्यथा अगले संस्करण की प्रतीक्षा करनी होगी। मूल्य २

प्राप्तिस्थानम्—चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी-१

आधा
को प
ना दि
ण स
हो जा
तथा
रल स
हो ब
विवा
हो ब
के वि
क छ
ने इ
कम स
ल्य २
-१

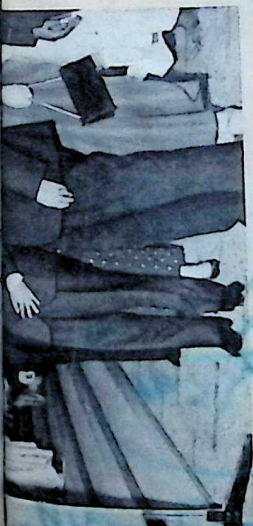


Samdech and Madame Sihanouk flew to Yugoslavia from June 9 to 18. Samdech Sihanouk has a conversation of Yugoslavia Tito.

Samdech and Madame Sihanouk arrived on June 22 for a friendly visit to Romania. Accompanied by President Ceausescu, Sihanouk reviewing a guard of honor.

रुद्राक्ष गिरी

काला



Samdech and Madame Sihanouk arrived in Algiers on June 1 for a private visit to the Democratic People's Republic of Algeria. The distinguished Cambodian guests were accorded a warm welcome by Houari Boumedienne, President of the Algerian Council of Revolution and Foreign Minister. A grand welcome ceremony was held at the airport.



श्री गुरुगुरु
श्री गुरुगुरु

इति अष्टाध्यायः

समाप्तः

श्री गुरुगुरु

श्री गुरुगुरु

नमो भगवते वासुदेवाय

सूत्रांक	वार्तिक	सूत्रांक	वार्तिक
१	मूलवर्णयोगिन्यः - सावर्ण्यवाच्यम्	१५	समाऽकूलन ।
२	अपुनरिति वक्तव्यात्	१६	आगमेः क्षमायात् ।
४	आन्वयान्वयेदग्नेस्य भजनीलिङः किरवा	१७	शिक्षार्थिनासायात् ।
२	इत्थं कर्तव्यम् ।	१८	आदिशि जायः ।
६	द्युतिस्त्यागः संप्रसारण म् ।	२०	हरतेति ताच्छ्वये ।
६	हारीत्यादिपुण्यान्तेः	२१	किं तेहर्षजीविकाकुलाय - करणमिति वाच्यम् ।
८	रवलोतेकादिपुत्रम्	२२	आहः प्रतिज्ञायामुपसङ्गात्
९	मनुष्यलुपिप्रतिषेधः	२३	उपादेवपूजासङ्गतेकारणवित्त - करणपथिचित्तिवाच्यम् ।
१०	सविशेषणसमतिषेधः	२४	कालिप्सायाश्चित्तिवाच्यम् ।
११	न्यदादीनां श्रेयः सह - मौ याप्यतोच्चेद्यते ।	२५	स्वाङ्गकर्मकाच्चेति वाच्यम् ।
१२	प्रतिषेधो हस्तादिना	२६	स्वराद्यन्तेपसगादिर्वाच्यम्
१३	उपसङ्गः ख्यनुम् ।	२७	औदः प्रतिषेधः ।
१३	हरतेरुपतिषेधः ।	२८	क्रियकायप्रतिप्रतिषेधोपि
१४	परस्परपदाच्चेति	२९	कर्मणः कर्मसंज्ञासम्प्रा - नस्य च कर्मसंज्ञा वाच्यम् ।
१५	वाच्यम् ।	३०	अशुक्तगर्भाय न ।
१५	पराङ्मुखादिना		

अपहर्षः)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

आनुष्ण्यमः ।

सर्वव्याप्यअस्मीत्यस्याः

सर्वनामहरिव्ययोरूप

मिथ्या ज्ञानोऽसमासे

वाप्रियस्य ।

गङ्गादः परासप्तमी

जाति का लक्षण है

राजिष्ठा वन्या)

को रकमको वेक २०२८ सालमा ।

हका साथ उपस्थित महानुभावह ।

ली दालिजा गरेर भागाली जनताले

परिचय दिए अनुरूप मौसुफ सरकार

जाडिराजा सरकारको

विषेकको उपलक्ष्यमा

शलमस्तु विद्यायस्तु,

इति धन धान्य समृद्धिस्तु

मुख, समृद्धि एव

श्रद्धापूर्णा अभिवादन

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

अनन्त